

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA FILOZOFICKÁ

ÚSTAV HISTORICKÝCH VĚD

**JÁCHYM NOVOHRADSKÝ Z KOLOVRAT
PREZIDENT ČESKÉ KOMORY
A KARLŠTEJNSKÝ PURKRABÍ**

VERONIKA KEPKOVÁ

Bakalářská práce

2012

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika Kepková**
Osobní číslo: **H08017**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Jáchym Novohradský z Kolovrat (1530 - 1600), rudolfinský dvořan a prezident české komory. Selektivní biografie.**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Stručná osnova: Pokus o profil významného, leč zapomenutého muže rudolfínské éry, prezidenta české komory (1591-7) a karlštejnského purkrabího Jáchyma Novohradského z Kolovrat. Nepůjde o klasický životopis, spíše o detailní postihnání významných mezníků jeho kariéry v zemských a panovnických úřadech s přihlédnutím k samotnému principu fungování těchto úřadů v rámci tehdejší monarchie. Adekvátní pozornost bude věnována i mocenským bojům na rudolfinském dvoře, v jejichž důsledku Jáchym Novohradský na sklonku života čelil zřejmě vykonstruovanému soudnímu procesu s cílem zdiskreditovat jeho osobu a odstavit jej z veřejného života. V kontextu jeho politické kariéry pak budou druhotně sledovány i stavební a umělecké zakázky na rodových i zástavních panstvích a v místech výkonu úřadu (Košátky u Mladé Boleslavi, Karlštejn, Mělník aj.). 1) Životopis Jáchyma Novohradského 2) Jeho veřejná politická kariéra - purkrabí na hradě Karlštejn - prezident dvorské komory 3) Funkce prezidenta české komory 1591 - 1597 4) Obvinění a soudní proces na sklonku života - obvinění z lichvy - obvinění z inscenace vraždy a krádeže korunovačních klenotů 5) Stavební aktivity a přestavby jeho sídel v soudobých pramenech
Pramenná základna výzkumu: NA Praha - Stará Manipulace, Česká komora, Komorní soud SOA Praha - Velkostatek Karlštejn, Velkostatek Košátky SOA Litoměřice - Velkostatek Mělník Rodinný archiv Kolowratů, Rychnov nad Kněžnou

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Pramenná základna výzkumu: NA Praha - Stará manipulace, Česká komora, Komorní soud; SOA Praha - Velkostatek Karlštejn, Velkostatek Košátky; SOA Litoměřice - Velkostatek Mělník; Rodinný archiv Kolowratů, Rychnov nad Kněžkou. BORŮVKA, Vlastimil. Genealogie rodu pánů z Kolovrat. In: Historie a genealogie 25, 1992, s. 1 - 125. BŮŽEK, Václav a kol. Věk urozených: šlechta v českých zemích na prahu novověku, Praha - Litomyšl 2002. ČAPEK, Otakar. Kolovratové Novohradští. In: Boleslavan. Vlastivědný sborník Mladoboleslavska a Benátska 9, 1934/1935, s. 45 - 53. EVANS, Robert J. W. Rudolf II. a jeho svět. Myšlení a kultura ve střední Evropě 1576 - 1612. Praha 1997. MAŤA, Petr. Svět české aristokracie (1500 - 1700). Praha 2004. JANÁČEK, Josef. Rudolf II. a jeho doba, 2. vydání, Praha - Litomyšl 1997. MALÝ, Karel - PÁNEK, Jaroslav (edd.). Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v Českých zemích (1500-1619). Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 7.- 8. prosince 2000 v Praze. Praha 2001. ŘIHOVÁ, Vladislava - KŘENKOVÁ, Zuzana. Fasáda jako obhajoba - hradčanský palác Jáchyma Novohradského z Kolovrat. In: Sgrafito 16. - 20. století. Výzkum a restaurování. Pardubice 2009, s. 49 - 60. Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu IV - X, Praha 1886 - 1900. STROHMEYER, Arno. Konfessionskonflikt und Herrschaftsordnung. Das Widerstandsrecht bei den österreichischen Städten (1500 - 1650). Mainz 2006. WINKELBAUER, Thomas. Ständefreiheit und Fürstenmacht: Länder und Untertanen des Hauses Habsburg im Konfessionellen Zeitalter I-II. Österreichische Geschichte 1522 - 1619. Wien 2003.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Vítězslav Prchal

Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2012

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
532 10 Pardubice, Studentská 84

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2011

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré prameny, literaturu a další informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury a jsou patřičně citovány.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle §60 odst. 1 autorského zákona a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzita Pardubice.

V Pardubicích dne

Veronika Kepková

Poděkování:

Chtěla bych tímto poděkovat svému vedoucímu práce Mgr. Vítězslavu Prchalovi za pomoc při hledání údajů, které pomohly k vytvoření této práce, za cenné rady a připomínky, které mi poskytoval během psaní. Dále bych chtěla poděkovat všem, kteří mi ochotně poskytli užitečné informace, zejména pak pracovníkům Národního archivu Milady Horákové v Praze za jejich pomoc při bádání. Mé díky patří také přátelům a mému příteli, kteří měli trpělivost a pomohli mi v těžkých chvílích.

V neposlední řadě děkuji své rodině za psychickou a finanční podporu při studiu.

Anotace:

Práce se věnuje dosud opomenutému úředníkovi a šlechtici rudolfínské doby Jáchymovi Novohradskému z Kolovrat, který zastával úřad karlštejnského purkrabího a prezidenta české komory. Tento poměrně významný šlechtic a jeden z oblíbenců Rudolfa II. se ke sklonku života ocitl uprostřed mocenských bojů. Práce se proto zaměřuje na závažná obvinění z lichvy, inscenace vraždy a krádeže korunovačních klenotů, kterým Jáchym Novohradský musel čelit. Tyto částečně vymyšlená obvinění vedla až k vykonstruovanému soudnímu procesu, za kterým pravděpodobně stály osoby, které se pokoušely Jáchyma odstavit z politického života. Současně také zachycuje stavební aktivity v souvislosti s jeho politickou kariérou na vlastních, ale i zástavních panstvích (Košátky, Palác na Hradčanském náměstí, Karlštejn a Mělník).

Klíčová slova:

Šlechta, úředník, raný novověk, České země, Rudolf II.

Annotation:

The work is devoted to Jachym Novohradský - an omitted nobleman of the time of Rudolph II., who held the post of burgrave at the Karlštejn Castle and the President of the Czech Chamber of Commerce. This relatively important nobleman and one of the favourite persons of Rudolph II. could find himself in the centre of power struggles at the end of his life. That's why I tried to focus my work on serious allegations of usury, staging the murder and theft of the Crown jewels, which he had to face. These allegations led to the fabricated trial prepared by people trying to remove Jachym from his political life. The work deals with his building activities connected to his political career on his own property and property of pledge. (Košátky, Palác na Hradčanském náměstí, Karlštejn a Mělník).

Keywords:

Nobility, early modern period, the Czech lands, Rudolf II.

OBSAH

1. Úvod	1
2. Rod Jáchyma Novohradského z Kolovrat	
2. 1. Počátky rodu Kolovratských	6
2. 2. Novohradští z Kolovrat	8
2. 3. Jáchym Novohradský z Kolovrat	11
3. Politická kariéra Jáchyma Novohradského a jeho doba	
3. 1. Šlechta na panovnickém dvoře	13
3. 2. Počátky politického vzestupu	16
4. Česká komora	
4. 1. Vznik a působení české komory	19
4. 2. Jáchym Novohradský prezident české komory	21
5. Karlštejn	
5. 1. Karlštejn a jeho purkrabí	27
5. 2. Jáchym Novohradský jako karlstějnský purkrabí	29
6. Majetek Jáchyma Novohradského z Kolovrat	34
6. 1. Košátky	36
6. 2. Palác na Hradčanském náměstí	38
6. 3. Mělnické panství	39
7. Konflikty aneb cesty osudu	43
7. 1. Sousedské šarvátky	43
7. 2. Závažná obvinění	
7. 2. 1. Obvinění z Lichvy	44
7. 2. 2. Obvinění z vraždy	48
7. 2. 2. 1. Dopis císaři	55
7. 3. Obhajoba	60
7.4. Podobné osudy dvou mužů - Jiří Popel z Lobkovic a Jáchym Novohradský z Kolovrat	62
8. Závěr	64
9. Seznam použitých pramenů a literatury	68
10. Přílohy	73
11. Resumé	81

1. Úvod

Tato bakalářská práce pojednává o šlechtici Jáchymovi Novohradském z Kolovrat, významném úředníkovi, který žil v období vlády císaře Rudolfa II. Ačkoliv se jedná o osobu téměř neznámou, za jeho života tomu bylo jinak. Jáchym svou politickou kariéru začal rozvíjet až po uzavření sňatku se svou příbuznou Annou Bezdružickou. Do té doby se o Jáchymovi mnoho nevědělo. Nejprve se mu naskytla příležitost nastoupit do úřadu karlštejnského purkrabího a později se stal prezidentem české komory. Při budování své kariéry se mu podařilo získat Rudolfovy sympatie, jenže během úřadování v české komoře narazil Jáchym na pány, kteří nebyli s Jáchymem spokojeni. Snažili se ho vytěsnit jak z úřadu prezidenta, tak i z politického života. Na Jáchyma uvalili několik obvinění, která vyvolala táhlý soudní proces, což způsobilo újmu na jeho cti. Bohužel Jáchym se konce soudní pře nedožil. S jeho smrtí se uzavřel i jeden životní příběh, který byl na jeho konci propleten nejasnými obviněními. Přestože za svého působení vykonal záslužné činy, postupem času Jáchym Novohradský z Kolovrat upadl v zapomnění. To je důvod, proč jsem si zvolila právě toto téma. Chtěla bych o Jáchymovi zjistit, co nejvíce údajů a obohatit historiografii o příběh jednoho rudolfínského dvořana.

Práce je rozdělena do několika kapitol, z nichž první se zabývá genealogií rodu pánů z Kolovrat. Zde se pokusím na několika stranách popsat Jáchymův původ. Ve stručnosti také zmíním ostatní rodové větve Kolovratů. Problematikou původu pánů z Kolovrat a jejich rozvětvení se zabýval zejména Vlastimil Borůvka. Ke zpracování úvodní kapitoly jsem tudíž využila jeho práce *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*.¹ Jedná se o práci dvacet let starou, kde autor spíše heslovitě popisuje každou větev rodu. K jednotlivým rodovým větvím připojil krátký úvod a v několika větách uvedl základní informace o každém členu rodiny. Borůvkova práce čerpá z rodinného archivu Kolovratů. Pro ověření nebo porovnání uvedených údajů a jejich doplnění mi posloužil Ottův slovník naučný.²

V druhé kapitole se dostávám k Jáchymově politické kariéře. Zde se v krátkosti zabývám postavení šlechty na panovnickém dvoře. Celou kapitolu uvádím v kontextu s nástupem Habsburků na český trůn. Ti přinesli řadu změn ve správě. Jáchymovi se podařilo v krátké době vypracovat až na post prezidenta české komory. Z tohoto úřadu byl odvolán kvůli vznesenému obvinění z inscenace vraždy. Přestože působil v české komoře jen několik let, přišel k nemalým částkám. V době, kdy byl prezidentem české komory, Rudolf II. neustále řešil problém se sháněním financí na vedení války a Jáchym tudíž měl plné ruce

¹ BORŮVKA, Vlastimil. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. Praha, 1992.

² *Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XIV. díl*. Praha, 1899.

práce s vyřizováním záležitostí týkajících se tureckých válek. Většina pánů této situace využívala a pokoušela se získat u císaře určité sympatie, které by jim pomohly k dosažení úřednického místa nebo zástavního panství. Jáchym Novohradský patřil mezi ty úředníky a šlechtice, kteří mohli císaři poskytnout půjčku, za kterou očekávali nějakou satisfakci, třeba v podobě panství. Z literatury, která se zabývá šlechtickou problematikou v novověku, jsem použila práce od Petra Matě, Václava Bůžka a Josefa Janáčka.

Z mého pohledu je dílo od Petra Matě *Svět české aristokracie* velmi přínosné, protože poskytuje kompletní a velmi podrobný popis šlechticova života od narození, přes rodinu, kariéru až ke smrti.³ Další publikace, která nám také umožňuje široký pohled na českou aristokracii, je kniha *Věk urozených* od Václava Bůžka a kol, která vychází jen o něco dříve než *Svět české aristokracie* od Petra Matě. Jeho dílo přichází s moderním pohledem na českou šlechtu. Toto téma Václav Bůžek rozebírá v souvislosti s každodenním životem pánů.⁴ Pro období vlády Rudolfa II. je napsána řada děl, kupříkladu jedním z autorů je Robert Evans.⁵ Pro stručnou charakteristiku rudolfínské doby jsem zvolila dílo Josefa Janáčka *Rudolf II. a jeho doba*.⁶

Pod názvem „Česká komora“ najdeme třetí kapitolu, kde píšou o vzniku samotného úřadu. V několika větách líčím její vnitřní uspořádání a náplň její činnosti. Ke vzniku české komory není mnoho literatury, proto jsem musela využít starších materiálů ze Sborníku ministerstva vnitra (*Hospodářské patrimoniální účty předbělohorského období* od Josefa Hanzala) a Sborníku archivních prací (*Studie k dějinám královské české komory* od Václava Pešáka).⁷

Ovšem základním zdrojem k úřadu české komory by měla být Stará manipulace⁸, která je jedním z nejrozsáhlejších archivních fondů a zároveň se řadí mezi nejvýznamnější fondy Národního archivu. Stará manipulace se skládá z archivních pozůstatostí kanceláří Českého království – českého místodržitelství, české kanceláře a české komory. První uspořádání spisů, které se nacházely v archivu, proběhlo ještě za Marie Terezie v roce 1749. Rozdělení

³ MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. Praha, 2004. ISBN 80-7106-312-6.

⁴ BŮŽEK, Václav a kol. *Věk urozených: Šlechta v českých zemích na prahu novověku*. Praha – Litomyšl, 2002. ISBN 80-7185-417-4.

⁵ EVANS, Robert John Weston. *Rudolf II. a jeho svět: myšlení a kultura ve střední Evropě 1576-1612*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1997, 382 s. ISBN 80-204-0590-9.

⁶ JANÁČEK, Josef. *Rudolf II. a jeho doba*, Praha - Litomyšl, 2003. ISBN 80-7185-611-8.

⁷ PEŠÁK, Václav. *Studie k dějinám královské české komory*. In *Sborník archivu ministerstva vnitra*, Praha, 1933.

HANZAL, Josef. *Hospodářské patrimoniální účty předbělohorského období*. In *Sborník archivních prací 16*, 1966.

⁸ Národní archiv Praha, Stará manipulace.

všech materiálů trvalo až do 19. století.⁹ Nutno podotknout, že pokud jde o záležitosti české komory, většina záznamů je napsána v německém jazyce. Obsah těchto dokumentů se spíše týká činnosti české komory a různých nařízení tehdejších císařů.

V druhé části této kapitoly o české komoře se věnuji samotnému Jáchymovi Novohradskému a jeho činnosti v české komoře. Zde mimo jiné popisují zvolení a nástup Jáchyma do funkce prezidenta. Dotýkám se problému, kdy si Jáchym nebyl jistý, zda mohl přijmout dvorský úřad, protože již působil ve funkci karlštejnského purkrabího, což byl úřad zemský. Jáchym se v české komoře musel starat o příjmy a výdaje české komory, dohlížel na placení důchodů atd. Do této kapitoly jsem také uvedla některé půjčky, které Jáchym poskytl císaři. Rudolf II. si od Jáchyma, ale i od jiných pánů, půjčoval docela často. Ovšem ti by císaři nepůjčovali, kdyby nevěděli, že se jim za to odmění. O Jáchymově činnosti v české komoře se dočítáme v zápisech sněmů českých, které se dnes nacházejí i v digitální knihovně.¹⁰

Následující kapitola „Karlštejn“ se věnuje, jak už název napovídá, vzniku karlštejnského panství a vzniku purkrabského úřadu. K tomuto tématu se mi naskytlo mnoho literatury, která pojednává o hradu samotném, popisuje jeho stavební vývoj nebo se zaměřuje na správu Karlštejna a s tím související vznik karlštejnského purkrabství.¹¹ Fungování Karlštejna a celá jeho soustava je dobře postihnuta v knize *Karlštejn a jeho význam v dějinách a kultuře*. Jedná se knižní novinku z roku 2010, na které se podíleli autoři Josef Štulc, Petr Čornej, Markéta Novotná a další.¹² Některé informace můžeme také najít v archivním fondu *Velkostatku Karlštejn* ve Státním oblastním archivu v Praze.¹³

Jáchym Novohradský z Kolovrat působil na Karlštejně jako karlštejnský purkrabí od roku 1587 až do své smrti a zasloužil se o celkovou přestavbu hradu. Popis celé rekonstrukce

⁹ BERÁNEK, Karel – BERÁNKOVÁ, Věra. *Stará manipulace, Inventář*. Národní archiv Praha. Praha, 1973, s. 9.

¹⁰ Digitální knihovna. Sněmy české. [online]. [cit 18. 3. 2012]. URL: „<http://www.psp.cz/eknih/snemy/htm>“.

¹¹ DVOŘÁKOVÁ, Vlasta, MENCLOVÁ, Dobroslava. *Karlštejn*. Praha, 1965.

DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-33-8.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého díl VI.; Podbrdsko*. Praha, 1995. ISBN 80-85794-66-7.

¹² ČORNEJ, Petr. Hrad mezi králem a stavy. In *Karlštejn a jeho význam v dějinách a kultuře. Praha 2010*, s. 93 – 105. ISBN 978-80-87104-75-0.

ŠTULC, Josef. Úvod. In *Karlštejn a jeho význam v dějinách a kultuře*, Praha, 2010, s. 5. ISBN 978-80-87104-75-0.

NOVOTNÁ, Markéta. Karlštejnská manská soustava. In *Karlštejn a jeho význam v dějinách a kultuře*. Praha, 2010, s. 110 – 127. ISBN 978-80-87104-75-0.

¹³ ŠTĚPÁNEK, Josef. *Velkostatek Karlštejn 1608 – 1945*. In *Velkostatek Karlštejn, Inventář*. Státní oblastní archiv Praha. Praha, 1962.

hradu se nám dochoval v zápisech českých sněmů. Ostatní literatura se o Jáchymově působení na hradě zmiňuje jen okrajově.¹⁴

Ve své práci jsem nemohla vynechat otázku týkající se majetku Jáchyma Novohradského, který jako u ostatních pánů hraje důležitou roli. Každý šlechtic těžil potřebné finance na reprezentaci a živobytí z výnosů svých statků. Jenže u Jáchyma tomu bylo jinak. Společně s manželkou vlastnili pouze Košátky, Buštěhrad a přilehlé vesnice. Ostatní panství, která spravoval, nebyla jeho, získal je na čas do zástavy od císaře. Úkolem této kapitoly je zmapovat Jáchymovu majetkovou držbu, jaké panství vlastnil či spravoval a do jaké míry se angažoval na jejich přestavbách. K analýze majetku z obecnějšího hlediska mi poslouží již zmiňované publikace od Petra Matějíka a Václava Bůžka.¹⁵ Jáchym se poměrně hodně zabýval stavební činností. Ovšem otázkou je, kolik času a peněz věnoval komorním panstvím a kolik vlastním. Jeho stavební ambice nastíním na jednotlivých sídlech. Pozornost budu věnovat těm největším a nejzásadnějším, což byl Mělník, Košátky a palác na Hradčanském náměstí. K jeho působení na těchto sídlech je literatura velmi stručná, o Jáchymovi se zmiňuje jen málo.¹⁶ Co se týče jeho paláce na Hradčanech, základní údaje čerpám z díla *Umělecké památky Prahy* od Pavla Vlčka a z díla od Emanuela Pocheho.¹⁷ O Košátkách se můžeme dočíst v souborném díle *Košátky, Slivno a okolí* od Jaroslava Šulce a kolektivu autorů.¹⁸

Nejdůležitější a nejrozsáhlejší kapitola této práce se zabývá závěrečnou životní fází Jáchyma Novohradského, kdy musel několikrát čelit závažným obviněním. Nejprve se jednalo o nařčení z lichvy, pak se ale situace stupňovala a následně se potýkal s obviněním z inscenace vraždy. Nejvíce informací k této kapitole se nachází v rozsáhlého fondu Staré manipulace a částečně v edici Sněmů českých.¹⁹ Jáchym Novohradský se konce soudního sporu nedožil a celý případ se postupem doby vytratil, tudíž nevíme, zda byl vinen či nevinen. Sám Jáchym se na sklonku života snažil dokázat svou nevinu. K tomu využil svého paláce na Hradčanském náměstí, kde nechal vytvořit ikonografickou podobu obhajoby. Z uměleckého

¹⁴ *Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XIII. díl.* Praha, 1898.

¹⁵ MAŤEJKA, Petr. *Svět české aristokracie 1500 – 1700.* Praha, 2004. ISBN 80-7106-312-6.

BŮŽEK, Václav a kol. *Věk urozených: Šlechta v českých zemích na prahu novověku.* Praha – Litomyšl, 2002. ISBN 80-7185-417-4.

¹⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, díl 3.* Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X.

POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2.* Praha, 1978.

¹⁷ VLČEK, Pavel. *Umělecké památky Prahy. Pražský hrad a Hradčany.* Praha, 2000. ISBN 80-200-0832-02.

POCHE, Emanuel. *Prahou krok za krokem. Umělecko-historický průvodce městem.* Praha – Litomyšl, 2001. ISBN 80-7185-373-9.

¹⁸ ŠULC, Jaroslav a kol. *Košátky, Slivno a okolí: Od minulosti k dnešku.* Košátky, 1999.

¹⁹ Stará manipulace, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103; sign. K 11 – 28, karton č. 1105.

Digitální knihovna. Sněmy české. [online]. [cit 4. 6. 2012]. URL: „<http://www.psp.cz/eknih/snemy/htm>“.

hlediska se této renesanční stavbě věnují Vladislava Říhová a Zuzana Křenková ve studii *Fasáda jako obhajoba*.²⁰ Jáchym se prostřednictvím maleb snaží upoutat pozornost lidí i císaře a dokázat, že se jedná o vykonstruovaný proces.

Při pátrání po Jáchymovi Novohradském se základním dílem stala studie dr. Otakara Čapka *Kolovratové Novohradští* ve Vlastivědném sborníku *Boleslavan*.²¹ Otakar Čapek se zabýval novohradskou větví rodu Kolovratů. Jeden článek věnoval pohledu na životní osudy Jáchyma Novohradského, kde se podařilo zachytit základní body jeho života.

Cílem mé bakalářské práce je nashromáždit co nejvíce údajů o samotné osobě Jáchyma Novohradského a zjistit co nejvíce informací o obvinění z vraždy. Většina informací napovídá, že se jednalo o vykonstruovaný soudní proces, kdy se zemští úředníci pokoušeli Jáchyma odstranit z politického života. Jestli byl tento případ vykonstruovaný a do jaké míry, zatím nevíme. Snad se mi podaří najít nějaký dokument, který by mi pomohl celou věc pochopit a uvést na pravou míru.

Smyslem mé práce není sepsat životopis Jáchyma Novohradského z Kolovrat, protože to ani není možné. Byť se jedná o významnou osobu, z jeho mládí se nám nedochovalo téměř nic. V soudobé literatuře najdeme o samotném Jáchymovi Novohradském a jeho životě velmi málo údajů. Tudíž půjde spíše o selektivní biografii, zaměřenou na druhou půlku Jáchymova života. V tomto období se naplno věnoval správě svých i zástavních panství a zejména činnosti v zemském i dvorském úřadu a díky tomu o něm můžeme alespoň něco zjistit.

V průběhu pátrání po Jáchymovi Novohradském z Kolovrat a psaní této práce se pokusím odpovědět na některé otázky. Kde přišel k tak velkému jmění, přesto že jeho majetkový základna nebyla velká? Co vedlo k rozpoutání soudního sporu? Jak se Jáchym bránil proti vysloveným žalobám? Stal se Jáchym obětí pánů a úředníků, kteří využili svého postavení a pomocí lživých obvinění, aby Jáchyma z úřadu prezidenta české komory vypudili? Nebo byla obvinění pravdivá a Jáchym měl být souzen a podle zákona potrestán za lichvu, za nájemnou vraždu a za krádež korunovačních klenotů? Vyřčená obvinění proti Jáchymovi byla velmi vážná, proto se toto téma stalo stěžejní kapitolou celé bakalářské práce.

²⁰ ŘÍHOVÁ, Vladislava – KŘENKOVÁ, Zuzana. Fasáda jako obhajoba - hradčanský palác Jáchyma Novohradského z Kolovrat. In *Sgrafito 16. – 20. století. Výzkum a restaurování*. Pardubice, 2009, s. 49 – 59.

²¹ ČAPEK, Otakar. Kolovratové Novohradští. In *Boleslavan. Vlastivědný sborník Mladoboleslavská a Benátska* 9. 1934/35, s. 45 – 53.

2. Rod Jáchyma Novohradského z Kolovrat

2. 1. Počátky rodu Kolovratských

Počátky rodu Kolovratů klademe do poloviny 14. století. Patří mezi významné a velmi rozvětvené panské rody Českého království. Původ rodu je odvozován z rodového erbu (*viz Příloha č. 1*)²². Kolovratský erb má společné znaky s erby pánů Janoviců, Čejků, Dvořeckých z Olbramovic a pánů Zručtí ze Chřenovic.²³ Vlastimil Borůvka, který se zabýval historií pánů z Kolovrat, ukazuje na společné předky těchto pánů a tvrdí, že páni z Kolovrat pocházejí z jedné z odnoží rodu Janoviců.²⁴ Nejprve se, alespoň v krátkosti, seznámíme s jednotlivými liniemi rodu, které nám pomohou najít samotného Jáchyma Novohradského z Kolovrat. Rod pánů z Kolovrat se postupem času rozrostl do několika větví.

Jáchym Novohradský i někteří jeho příbuzní se často angažovali v zemské i dvorské politice. Například Jan Bezdrůžický z Kolovrat byl císařským radou a apelačním radou v letech 1577 – 1585. Vilém Jindřich byl komořím a císařským radou na počátku 17. století. Z linie Žehrovských z Kolovrat to byl například Mikuláš, který v letech 1506 – 1508 zastával funkci purkrabího na Karlštejně. Dále Jan Novohradský z Kolovrat, syn Jáchyma Novohradského, žijící v letech 1590 – 1613, byl komořím, císařským radou a přisedicím zemského a komorního soudu. Z druhé linie Novohradských, Volf, byl také komořím, císařským radou, ale také roku 1597 vrchním výběřčím daní a v letech 1599 – 1602 nejvyšším sudím dvorského soudu, od roku 1602 až 1608 byl nejvyšším zemským sudím a následně i nejvyšším zemským komořím. Toto byly pouhé ukázky některých osobností rodu Kolovratů, byli tu však i další jedinci, kteří zastávali takové funkce a svůj rod reprezentovali.²⁵

Společným předkem pánů z Kolovrat byl Albrecht, žil v letech 1347 – 1391. Z jeho života neznáme mnoho detailů, ale pro náš účel postačí, že působil jako maršálek královny Anny v letech 1361 – 1363. V roce 1373 se stal hejtmanem korunního léna v Milíně a v letech 1380 – 1391 byl hejtmanem Fojtska.²⁶ Albrecht z Kolovrat dostal v roce 1374 od papeže povolení založit augustiniánský klášter v Ročově. Klášter byl postaven roku 1375. Zároveň působil jako patron několika kostelů v Hřivicích, Želči a ve Vlčkově Lhotě. Albrecht z Kolovrat měl tři manželky. V letech 1381 – 1390 byl přisedicím zemského a dvorského

²² Erb = červeno – stříbrná orlice se zlatou korunkou kol hrdla v modrém polceném poli.

²³ *Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XIV. díl.* Praha, 1899, s. 600 – 605.

²⁴ BORŮVKA, Vlastimil. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat.* Praha, 1992, s. 1-5.

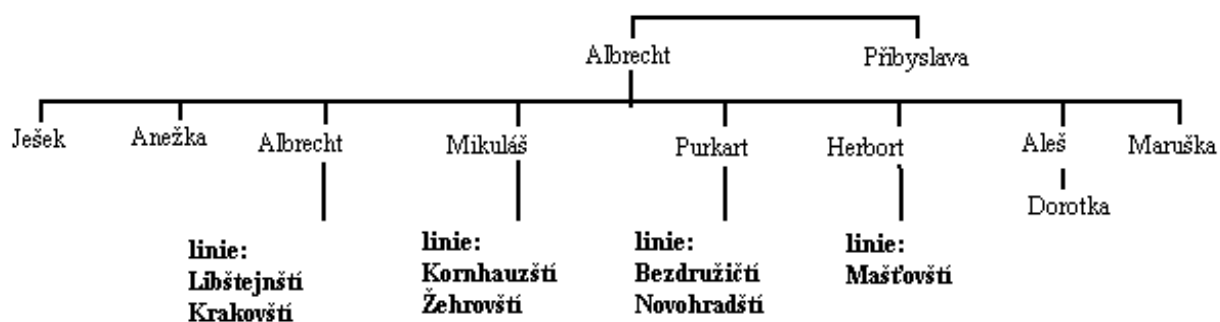
²⁵ Tamtéž, s. 11, 18, 26.

²⁶ Fojtsko je český výraz pro Vogtland. Jedná se o německý okres na západě Saska. Nachází se na jihozápadním výběžku Krušných hor.

lenního soudu.²⁷ Spravoval panství Kornouz, Žehrovice a již zmiňovaný Ročov. Pokračovateli rodu byli jeho synové Albrecht, Mikuláš, Purkart, Herbort a Aleš. Ti se zasloužili o další rozvětvení rodu. Vytvořily se jednotlivé rodové linie Libštejnští, Krakovští, Kornhauzští, Žehrovští, Bezdrůžičtí, Novohradští a Mašťovští.²⁸ Albrecht z Kolovrat měl ještě jednoho syna Ješka, který neměl dědice, jenž by vytvořil další rodovou linii. Se svou chotí měli jen dceru.²⁹

Druhorozeným synem Albrechtem (1369 – 1413) se začala rozvíjet linie Libštejnských a Krakovských. Albrecht ml. z Kolovrat byl patronem kostelů v Libštejně a Milíčově. Od roku 1392 působil jako přisedící zemského soudu a zemského lenního soudu a od roku 1405 byl hejtmanem loketského kraje. Dalším ze synů Albrechta z Kolovrat byl Mikuláš, který žil v letech 1369 – 1392. Mikuláše považujeme za předka rodových linií Kornhauzských a Žehrovských a byl spolupatronem kostelů v Ročově a Kozojedech. Mikuláši patřilo panství Kornhauz. Později se větev Žehrovských oddělila od Kornhauských. Žehrovští se pak usadili v severních Čechách. Za předka rodu Bezdrůžických považujeme Purkarta, který držel panství Bezdrůžice a Opočno, byl spolu patronem kostela v Kozojedech a Opočně. Herbort z Kolovrat byl prvním z linie Mašťovských. Žil v letech 1375 – 1420, mimo jiné byl hejtmanem Chebska a Litoměřického kraje. A působil jako přisedící zemského a lenního soudu v období dvanácti let od roku 1402.³⁰

Rodokmen č. 1: (vnik jednotlivých linií rodu)

²⁷ BORŮVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. s. 4 – 14.

²⁸ *Ottův slovník naučný, XIV. díl*. s. 600 – 605.

²⁹ BORŮVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. s. 4 – 5.

³⁰ Tamtéž, s. 6, 15, 16, 21, 36.

2. 2. Novohradští z Kolovrat

Novohradští z Kolovrat se oddělili od větve pánů Bezdrůžických z Kolovrat. Abychom se dostali k původu Jáchyma Novohradského z Kolovrat, musím se vrátit zpět a zjistit, jak se větev Novohradských zrodila. Zakladatelem rodu Bezdrůžických byl již zmiňovaný čtvrtý syn Albrechta z Kolovrat Purkart, který se narodil z druhého manželství s Annou ze Žeberka. Rodové jméno je odvozeno od názvu sídla Bezdrůžice. Bezdrůžické panství koupil Purkart v roce 1380 a zůstaly v držení rodu až do roku 1540. Celý jeho majetek byl po Purkartově smrti roku 1410 rozdělen mezi tři syny. Synové Purkart a Jan (zvaný Kobík) se dělili o Bezdrůžice a Aleš získal Opočno v žateckém kraji. Část panství Bezdrůžice dostali po smrti Purkarta jeho mladšího synové, kteří se jmenovali Albrecht a Jan.³¹ Albrecht později získal opočenské panství v žateckém kraji a nechal tam postavit Nový hrad a stal se tak zakladatelem větve Novohradských.³² Oběma bratrům se v roce 1465 podařilo získat od krále Jiřího z Poděbrad právo popravky a stali se popravčími v plzeňském a žateckém kraji.³³

Jan Bezdrůžický vlastnil panství Bezdrůžice. V roce 1459 byly Bezdrůžice králem povýšeny na městečko. Janovou manželkou se stala Anežka Berková z Dubé a Lipého, společně zajistili větvě Bezdrůžické další rozvoj díky velkému počtu potomků. Jan a Anežka měli společně jednu dceru Alžbětu, která se provdala za Lva z Rožmitálu a ještě šest synů. Syn Jiřík (1481 – 1528) držel panství Bezdrůžice a k tomu zdědil ještě Buštěhrad. Se svou manželkou Eliškou z Fictumu neměli žádné děti a tak svůj majetek odkázal manželčině strýci. Další z Janových synů byl Václav. Václav získal manželstvím s Dorotou z Veitmile panství Košátky. Košátky pak zůstaly v držení Kolovratů po celá staletí. Panství Hostivické získal sňatkem s druhou manželkou Andělkou z Eistebna. Václav se roku 1499 stal vyšehradským purkrabím a v letech 1512 – 1536 dvorským soudcem.³⁴ Košátecké panství zdědila poslední dcera po Václavovi Bezdrůžickém, která se později provdala za Jáchyma Novohradského z Kolovrat. A tak se na nějakou dobu Košátky staly majetkem linie Novohradských. Bezdrůžičtí vymřeli po meči Vilémem Jindřichem, který žil v letech 1589 – 1642.³⁵ Ale ještě před tím se z rodu Bezdrůžických oddělila větev Novohradských.

Prvním z větve Novohradských z Kolovrat byl Albrecht Bezdrůžický, který žil v letech 1447 – 1490. Albrechtovi získal podíl na opočenském statku a Jimlín, kde se také usadil. Jimlínská tvrz Albrechtovi nevyhovovala. Tvrz měla určité nedostatky, jak ve funkci

³¹ BORŮVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. s. 21 – 36.

³² Tamtéž, s. 21 – 22.

³³ Tamtéž, s. 21 - 35.

³⁴ *Ottův slovník naučný XIV díl*. Praha, 1899, s. 600 – 605.

³⁵ BORŮVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. s. 4 - 14.

obytné, tak i po stránce obranné. Z těchto důvodů se rozhodl postavit nové sídlo. Na stavbu nového hradu dostal povolení od Jiřího z Poděbrad dne 2. května 1465. Albrecht se stavbou hradu neotálel a začal budovat ještě ten rok a celý hrad byl postaven roku 1474. Mezi tím získal přízvisko „sedící na Opočně“. Po dostavění „Nového“ hradu Albrecht a jeho synové se nazývali Novohradští z Kolovrat. Hlavním sídlem Novohradských se tedy stalo opočenské panství, které tehdy patřilo do žateckého kraje. Nový hrad byl součástí majetku Novohradských do roku 1573, tehdy byl totiž prodán Janu z Lobkovic.³⁶ V letech 1464 – 1488 působil Albrecht jako přisedící zemského komorního a dvorského soudu a také přisedící královského hrdelního soudu plzeňského a žateckého kraje. Albrecht kromě opočenského panství spravoval ještě jiná, jako byly Obora, Veltěže, Hradiště, Jimlín, Lišany a Černčice aj.³⁷

Albrecht měl celkem pět synů a čtyři dcery, bohužel dva synové zemřeli bez potomků. Po smrti otce roku 1490, jak už tomu bylo, zdědil každý ze synů část Nového hradu. Albrechtovi synové Jan, Felix, Purkart a Petr vytvořili jednotlivé pošlosti rodu Novohradských z Kolovrat.³⁸ První z nich je pošlost šťastná, kam patří Albrechtův třetí syn Felix. Felix svůj podíl Nového hradu prodal a usadil se na tvrzi v Kystru. Druhou pošlostí byla hraběcí, kterou vytvořil Purkart. Nový hrad později zdědil Purkartův syn Jan a po něm jeho syn Volf (1560 – 1609). Volf Novohradského zmiňuji z toho důvodu, že počínaje jeho osobou hovoříme o větvi Novohradských II., která se oddělila od větve Novohradských I. Volf se stal dědicem Nového hradu, ale v roce 1573 jej prodal. Druhá linie Novohradských vymřela po meči v roce 1802 a po přeslici roku 1826.

Třetí pošlostí byla košátecká. Z této pošlosti pocházela naše ústřední postava Jáchym Novohradský z Kolovrat. Tuto pošlost vytvořil Jan, který se narodil v roce 1474 jako prvorozený syn Albrechta. Jan se dělil se svými bratry o Nový hrad.³⁹ Společně ještě drželi ještě vsi Počedělice, Oboru, Veltěže, Černčice a Želenice. V roce 1510 se Jan stal přisedícím komorního soudu. Za manželku si vzal Kateřinu z Koldic, se kterou měl syny Hynka, Václava a dcery Marii Annu a Annu.⁴⁰ Rok jeho úmrtí není jasný, podle Vlastimila Borůvky zemřel roku 1526, ale v Ottově slovníku naučném se dočteme, že se tomu tak stalo v roce 1532.

Synové Jana Novohradského Hynek a Václav se zdědili Nový hrad. Pro další pátrání po Jáchymovi bude pro nás důležitější Hynek Novohradský než jeho bratr Václav. Hynkův

³⁶ *Ottův slovník naučný, XIV. díl.* s. 600 – 605.

³⁷ BORŮVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat.* s. 21 – 28.

³⁸ Tamtéž, s. 21 – 28.

³⁹ *Ottův slovník naučný, XIV. díl.* s. 600 – 605.

⁴⁰ BORŮVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat.* s. 23.

rok narození a rok úmrtí není zcela jasný.⁴¹ Hynek Novohradský z Kolovrat byl v roce 1547 jmenován králem Ferdinandem hejtmanem žateckého kraje. Měl tři manželky, první byla Anna Trčková z Lípy, potom Magdaléna z Klinštejna a Roztok a třetí manželkou byla Kateřina z Lobkovic. Svazek s Kateřinou trval nejdéle, pravděpodobně od roku 1542 do roku 1563. Do manželství přinesla věnem panství Lipenici a Netluky. Kateřina Hynkovi porodila čtyři děti, tři syny (Jáchyma, Zdeňka, Jana Ludvíka) a dceru Annu. Zdeněk zemřel bez potomků. Jan Ludvík měl děti dvě, Ignáce a Kateřinu. Ignác se rozhodl pro duchovní cestu a tak se stal kanovníkem ve Vratislavi, arciděkanem v Brně a proboštem v Brně a Olomouci, kde roku 1628 zemřel. A nesmím zapomenout na prvorozeného syna Hynka Novohradského z Kolovrat, kterým nemohl být nikdo jiný než Jáchym Novohradský z Kolovrat, kterému budu věnovat zbytek své práce.⁴²

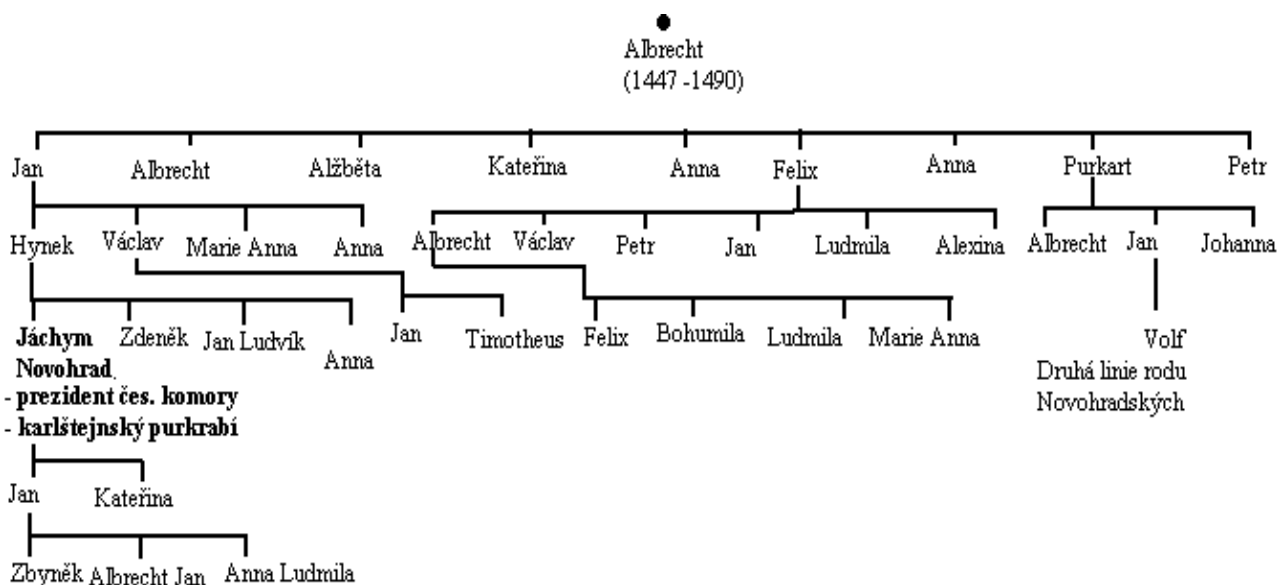
Abych zakončila celou kapitolu o původu Novohradských z Kolovrat, jejímž cílem bylo dojít až k samotnému Jáchymovi Novohradskému z Kolovrat a zároveň se tak seznámit s jeho příbuznými. Jáchym měl se svou manželkou Annou Bezdrůžickou z Kolovrat dvě děti – Jana a Kateřinu. Syn Jan šel v otcových stopách, působil na dvoře císaře jako císařský rada. Mezi jeho panství patřily Košátky, Buštěhrad, Mělník a ještě koupil Zákupy. Jeho manželkou se stala Eliška Berka z Dubé a Lipé. Spolu měli dva syny Zbyňka a Albrecha Jana a dceru Annu Ludmilu. Zbyněk (1594 – 1630) vykonával funkci císařského rady a hejtmana v Litoměřickém kraji. Za manželku si vzal Annu Magdalénu z Lobkovic. Jelikož Albrecht Jan ani Zbyněk neměli dědice, linie Novohradských z Kolovrat vymřela roku 1630.⁴³

⁴¹ Toto datum není jediné, které nezapadalo do časové posloupnosti. V mnoha případech v práci Vlastimila Borůvky *Genealogie rodu pánů z Kolovrat* jsem narazila na různé nejasnosti. Některé uvedené časové údaje neodpovídají. Například V. Borůvka uvádí, že se narodil 1553 a zemřel 1548 a jeho manželství se třetí ženou trvalo do roku 1563.

⁴² BORŮVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. s. 21 - 28.

⁴³ Tamtéž, s. 21 – 28.

Rodokmen č. 2 (Novohradští z Kolovrat)

2. 3. Jáchym Novohradský z Kolovrat

O životě samotného Jáchyma Novohradského z Kolovrat mnoho nevíme. Informace z jeho mládí nejsou známy a nejspíše nám zůstanou utajeny. První zprávy o něm nám přináší záznamy ze sporů, které vedl se svými sousedy. Podrobnější informace nám poskytuje až období, kdy začal svou kariéru úředníka. Tyto údaje nám pomáhají odkrývat kroky nejen z jeho politické kariéry, ale také zlomky z jeho osobního života.

Jáchym Novohradský se pravděpodobně narodil roku 1530⁴⁴ a zemřel dne 17. ledna roku 1600. Novohradští z Kolovrat sídlili na opočenském panství v žateckém kraji. Jejich rodovým sídlem byl Nový hrad.⁴⁵ Z literatury se můžeme dovědět, že Jáchym patřil mezi významné rudolfínské dvořany. Nejprve se stal komořím a císařským radou v letech 1575 – 1577. V roce 1587 se Jáchymovi podařilo získat úřad karlštejnského purkrabí, čímž se mu podařilo zlepšit své společenské postavení a započal tak jeho rychlý postup politickou kariérou. Úřad karlštejnského purkrabího vykonával do přelomu let 1599/1600. Na nejvyšší

⁴⁴ Některé zdroje vypovídají, že se Jáchym Novohradský z Kolovrat narodil roku 1553, viz BORUVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. s. 21 – 28. Ale ve studii Otakara Čapka *Kolovratové novohradští* (viz. s. 45) najdeme rok 1530. Vzhledem k tomu, že *Ottův slovník naučný* a stejně tak Wurzbachův lexikon konkrétní datum neuvádějí, přiklonila bych se k výše uvedenému datu, jelikož podle uvedených zdrojů Otakar Čapek čerpal z Desek zemských. Navíc jak O. Čapek tak i J. Šulc (*Košátky, Slivna a okolí*, viz s. 33) mluví o tom, že se Jáchym roku 1557 oženil s vdovou Annou Bezdrůžickou. Tudíž je nepravděpodobné, že by v den svatby byl teprve čtyři roky starý.

⁴⁵ ČAPEK, Otakar. *Kolovratové Novohradští*. In *Boleslavan. Vlastivědný sborník Mladoboleslavska a Benátska* 9. 1934/35. s. 45 – 53.

stupeň kariéry dosáhl, když byl jmenován prezidentem české komory v roce 1591, z této funkce byl v roce 1597 odvolán. Za ženu si vzal v roce 1557 svou příbuznou, vdovu Annu Bezdrůžickou z Kolovrat.⁴⁶ Spolu měli děti jen dvě, syna Jana a dceru Kateřinu. Manželku Annu jsem již zmiňovala výše v souvislosti s jejím otcem Janem Bezdrůžickým a panstvím Košátky. Košátky, které Anna přinesla věnem, se staly významnou částí majetku Novohradských. Kromě toho získal ještě půl Buštěhradu.⁴⁷ Košátky nejprve držela a spravovala sama manželka, ale časem přenechala správu statků zcela Jáchymovi, který se pak stal jedním z význačných majitelů Košátek.

V krátkém odstavci jsem shrnula dostupné informace o Jáchymovi Novohradském, které nám poskytuje současná literatura. Tyto strohé údaje o Jáchymovi mnoho neprozradí. Další zajímavosti z jeho života se snad ukrývají v archivních pramenech.

⁴⁶ Tamtéž, s. 45 – 53.

⁴⁷ BORŮVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. s. 4 - 14.

3. Politická kariéra Jáchyma Novohradského a jeho doba

3. 1. Šlechta na panovnickém dvoře

Šlechtic, který měl možnost zastávat post v zemském či dvorském úřadě, se tak dostal do užšího výběru české aristokracie a zajistil sobě i své rodině dostatek peněz, požadovanou prestiž a životní úroveň. Tyto úřady většinou zastávali členové staropanských rodů. Pro šlechtické rody, které neměly tak bohatou tradici, bylo těžší získat vyšší úřednickou funkci. Dveře k těm nejvyšším úřednickým postům byly otevřeny zejména nejbohatším pánům. Ovšem patřit mezi šlechtickou elitu nebyl jediný předpoklad pro odstartování politické kariéry. Po nastoupení Ferdinanda I. na český trůn začal boj mezi českou stavovskou opozicí a katolickým panovníkem.⁴⁸ Ferdinand I. se snažil o centralizovaný stát, k jehož fungování bylo zapotřebí vytvořit vlastní administrativu, která by podléhala čistě králi. Jeho představou bylo, že prostřednictvím nově vzniklých dvorských úřadů bude ovládat celou Habsburskou říši včetně Českých zemí. Ovšem to se stavům a českým pánům nelíbilo, protože postupně docházelo k zastírání zemských orgánů a omezování jejich pravomocí v Českém království. Tudíž je zřejmá jistá nedůvěra k dvorským úřadům ze strany českých pánů.⁴⁹

České země měly charakter stavovské monarchie, kde se panovník o svou moc musel dělit se stavy. Na zemském sněmu zasedaly pro České země tři stavy (panský, rytířský a městský).⁵⁰ Každá země měla vlastní sněm, rozhodující roli zastával český zemský sněm.⁵¹ Stavovská společnost se podílela na politickém životě, ze kterého vyplývala stanovená politická práva. Příslušnost k danému stavu znamenala možnost zastávat určité typy úřadů a získat pozemkový majetek. Plnoprávným členem stavovské obce se mohl stát šlechtic, který byl držitelem alodního (svobodného) majetku.⁵² České království bylo specifické z hlediska náboženského vyznání. Když nastoupil Ferdinand I. na český trůn, musel se zavázat k dodržování náboženských zvyklostí určených basilejskými kompaktáty. V 16. století, po nástupu Habsburků, mělo náboženství stále větší politickou úlohu.⁵³ Postupem doby se Habsburkům povedlo převést část aristokracie ke katolické víře. Rudolf II. byl sice katolíkem, ale nikoli fanatickým katolíkem, takže na Rudolfově dvoře našli místo i židé a lidé

⁴⁸ MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. Praha, 2004. s. 329 – 331. ISBN 978-80-87104-75-0.

⁴⁹ BŮŽEK, Václav a kol. *Věk urozených: Šlechta v českých zemích na prahu novověku*. Praha – Litomyšl, 2002. s. 108 – 111. ISBN 80-7185-417-4.

⁵⁰ VOREL, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek VII. 1526 – 1618*. Praha – Litomyšl, 2005. s. 81 – 110.

⁵¹ HELDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích. Od počátku státu po současnost*. Praha, 2007. s. 93. ISBN 978-80-7106-906-5.

⁵² VOREL, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek VII. 1526 – 1618*. Praha – Litomyšl, 2005. s. 81 – 110.

⁵³ Tamtéž, s. 119 – 120.

protestantského vyznání. Ovšem ve dvorských úřadech se uplatnili hlavně katoličtí šlechtici věrní císaři. Katolická víra byla jednou z podmínek pro vykonávání vysokých úřadů.⁵⁴

Splnění základních předpokladů ještě neznamenalo, že by šlechtic získal kýžený úřad. Někteří si museli svou kariéru budovat postupně a propracovat se od nižších postů k těm vyšším. Setkáváme se i s případy, kdy si páni úřady kupovali nebo je získali za pomoc císaři. V období panování Rudolfa II. to bylo častým jevem. Cesta k nejvyšším úřadům byla pro každého jiná, někomu trvala jen dva roky, jiní si museli počkat několik let.⁵⁵ Nejvyšší zemské úředníky jmenoval král. Od roku 1508 bylo ustanoveno, že stavy se budou podílet na jejich jmenování za účasti královské rady. Radu vytvářelo kolegium zemských úředníků, kterým předsedal král nebo určený zástupce. Na její rozhodnutí byl vázán král nejen při jmenování zemských úředníků, ale také při poskytování zahraničních lén, dále ve státoprávních záležitostech, v berních věcech, v otázkách obrany země, náboženských atd. Královská rada představovala instituci, která se snažila ochraňovat práva stavů, ve smyslu zabránit královým snahám v omezování jejich kompetencí.⁵⁶

Šlechticům, kteří působili ve státním aparátu, příslušel vyměřený plat. Jednalo se o tzv. služné, které se většinou vyplácelo formou odměn. Výše honorářů jednotlivých úřadů i způsob jejich vyplácení se značně lišily. Mezi výnosnější instituce patřilo karlstějnské purkrabství, jehož správce pobíral důchody z hradního panství. Od šlechtice se očekávalo, že kromě reprezentování svého úřadu bude do něj investovat a z části podílet se na financování chodu svých institucí a platit jejich personál. Z toho vyplývá, že částky, které získávali jako výplatu, nebyly základním příjmem šlechticova kapitálu. Vykonávat úřednické posty tak nebylo levnou záležitostí a bylo potřeba, aby konkrétní šlechtic byl z movitějších poměrů a měl stabilní zázemí, ze kterého byl schopen zaplatit potřebné výdaje. Ke svému platu získávali ještě další finanční prostředky a to z výnosů z úřední funkce (např. kancelářské poplatky) a výnosů z nemovitostí patřících úřadům.⁵⁷ Mnohdy si aristokracie přivydělávala poskytováním půjček, ze kterých plynul 5 – 6% úrok. Úvěr byl pro některé pravidelným zdrojem finančních prostředků. Na druhé straně nesl pro dlužníky i jistá rizika.⁵⁸ Za Rudolfa II. byly půjčky císaři častým jevem. Důvody pro poskytnutí úvěru byly různé. Páni mohli za poskytnutí finančního obnosu získat vlivné postavení třeba právě v nějakém úřadě a nabyli

⁵⁴ MAŘA, P. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. s. 329 – 331.

⁵⁵ Tamtéž, s. 333 – 335.

⁵⁶ HELDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích. Od počátku státu po současnost*. Praha, 2007. s. 88 – 93. ISBN 978-80-7106-906-5.

⁵⁷ MAŘA, P. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. s. 194 – 222.

⁵⁸ LEDVINKA, Václav. *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách: finanční hospodaření pánů z Hradce 1560 – 1596*. Praha, 1985. s. 28, 91 – 110.

tak i příslušný titul nebo panství do zástavy. Kupříkladu Jan Vchynský z Vchynic, karlístejnský purkrabí před Jáchymem z Kolovrat, byl jedním ze šlechticů, kterému se podařilo získat úřad díky poskytnutí úvěru.⁵⁹ V některých případech císař požádal o poskytnutí půjčky. Pokud šlechtic odmítl, riskoval, že by se panovníkovi znelíbil. Takové rozhodnutí mu mohlo způsobit komplikace i kariérní pád. Částky, které císaři půjčovali, nebyly malé a tak si někteří šlechtici museli sami vypůjčit od někoho jiného. Pokud neměli dostatek vlastních příjmů, nemusela se jim taková investice vyplatit.⁶⁰ I Jáchym patřil mezi ty, kteří Rudolfovi II. poskytli úvěr.

Jáchym Novohradský působil na dvoře římského císaře a českého krále Rudolfa II., za kterého byl císařský dvůr přesunut do Prahy. Nástup Rudolfa II. na český trůn byl poměrně složitý. Jeho otec, císař Maxmilián II., musel v Praze vyjednávat s českými stavy o podmínkách nástupu.⁶¹ Princ Rudolf II. byl vychováván na španělském dvoře Filipa II., z čehož plyne, že byl veden ke katolické víře.⁶² Proto se protestantská opozice pokoušela prosadit přijetí a uzákonění náboženské svobody. Maxmilián stál před nejdůležitějším rozhodnutím, jestli ustoupit protestantům a zradit tak katolickou víru, nebo se jim postavit a znemožnit tak nástup svého syna na český trůn. Maxmilián nakonec ustoupil a přislíbil stavům, že je nikdo nebude pronásledovat pro víru. Českou konfesi potvrdil pouze ústně. Prozatím taková odpověď stavům stačila a Rudolfa přijali za českého krále.⁶³

Po usednutí Rudolfa II. na český trůn se k jeho dvoru snažilo dostat mnoho pánů, mezi kterými se nacházeli i takoví, kteří zatoužili po rychlém zbohatnutí. Nový král tedy musel pozorněji vybírat, kteří páni budou stát po jeho boku. Pro Rudolfa II. bylo lepší vybrat si z těch, kteří věrně sloužili jeho otci.⁶⁴ Na začátku své vlády v srpnu roku 1577 jmenoval pro České království deset místodržících, které vybral z nejvyšších zemských úředníků. Nejvyšším purkrabím byl jmenován Vilém z Rožmberka. Dalšími úředníky byly zejména osobnosti, které na sebe upoutaly pozornost při jednání o české konfesi. Ty si Rudolf II. vybral, protože jim důvěřoval. Mezi ně patřili páni Ladislav starší z Lobkovic, Adam ze Švamberka na Přimdě, Vratislav z Pernštejna, Jan z Valdštejna, Burian Trčka z Lípy a další. Největší císařovi přízně se nyní těšili nejvyšší hofmistr Adam z Dietrichštejna a prezident dvorské rady, maršálek císařského dvora Pavel Sixt z Trautsonu, kteří měli jako císařští

⁵⁹ MAŤA, P. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. s. 177 – 178.

⁶⁰ Tamtéž, s. 209 – 213.

⁶¹ JANÁČEK, J. *Rudolf II. a jeho doba*. s. 128 – 141.

⁶² VOREL, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. Svazek VII. 1526 – 1618*. Praha – Litomyšl, 2005. s. 287 – 299. ISBN 80-7185-648-7.

⁶³ JANÁČEK, J. *Rudolf II. a jeho doba*. s. 128 – 141.

⁶⁴ MAŤA, P. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. s. 209 – 213.

rádcové velký vliv.⁶⁵ U výčtu významných českých úředníků nesmíme zapomenout na Jáchyma Novohradského z Kolovrat, který také zastával důležité zemské úřady.

3. 2. Počátky politického vzestupu

Politická dráha Jáchyma Novohradského tvořila velmi významnou část v jeho životě. Na počátku své kariéry neměl Jáchym téměř žádné majetkové zázemí ani větší finanční základnu. I přesto všechno se dostal až k nejvyšším a významným postům v zemi. Podařilo se mu zvládnout stupnici úřednických funkcí až skoro k té nejvyšší. Úřad karlštejnského purkrabího patřil mezi osm zemských úřadů, které stály na vrcholu správy Českého království. Mezi ně například patřily úřady jako nejvyšší purkrabí, nejvyšší hofmistr, nejvyšší maršálek, dvorský sudí atd. Zemské instituce tvořily základ byrokracie v Českém království a prakticky reprezentovaly České země před panovníkem.⁶⁶

Politické dráze se Jáchym začal věnovat již za císaře Maxmiliána II., u kterého se řadil mezi jeho věrné a oblíbené šlechtice. Krůčky, které ho dovedly až k Rudolfovi II., už nebyly velké. Nejprve byl komořím a v roce 1575 se stal císařským radou. V roce 1587 byl jmenován karlštejnským purkrabím za stav panský.⁶⁷ A v květnu roku 1594 jako jeden z místodržících českých zemí zastupoval císaře v době, kdy musel odjet na sněm do Řezna.⁶⁸ Místodržícími byli od dob Ferdinanda I. pověřováni zemští úředníci. Funkce místodržících zanikla, když Rudolf II. přenesl dvůr do Prahy, tedy v roce 1583, a obnovena byla v roce 1612.⁶⁹

Jáchymovo vyznání bylo původně protestantské, ale pak také přestoupil ke katolické víře.⁷⁰ Svou víru změnil někdy okolo roku 1567, kdy se stal oddaným katolíkem. Od té doby se přátelil s jezuity, kteří často přijížděli na jeho pozvání do Košátek, aby mu pomohli převést ke katolictví i jeho poddané.⁷¹ Jedním z důvodů Jáchymovi konverze ke katolické víře byla

⁶⁵ JANÁČEK, Josef. *Rudolf II. a jeho doba*, Praha, 1987. s. 169 – 181. ISBN 80-7185-611-8.

⁶⁶ Tamtéž, s. 328 – 337.

⁶⁷ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s.45 – 53.

⁶⁸ „... abychom před odjezdem našim císařským v království tomto českém jistý osoby za místodržící naše, k nimž by se stavové a všichni jiní obyvatelé téhož království v potřebách svých nejináč než jako k vlastní osobě naší císařské milosti utéci a náležitého i spravedlivého opatření od nich dostali mohli, naříditi a ustanoviti ráčili, a protož sme k tomu urozené Adama z Hradce na Hradci, Hluboké, Telči a Polné, komorníka našeho a nejvyššího purkabi Pražského, Jana nejstaršího z Valdštejna na Sedčicích, nejvyššího komorníka, ..., Joachyma Novohradského z Kolovrat na Buštěhradě, purkrabi Karlštejnského a presidenta v zřízené komoře české, ..., jak dotčeno, za místodržící naše ustanoviti a ve všech krajích království českého, ...“

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 223. [online]. [cit 5. 4. 2011]. URL:

<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t022300.htm>.

⁶⁹ HELDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích. Od počátku státu po současnost*. Praha, 2007. s. 85 – 88. ISBN 978-80-7106-906-5.

⁷⁰ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 49.

⁷¹ ŠULC, Jaroslav a kol. *Košátky, Slivna a okolí: Od minulosti k dnešku*. Košátky, 1999. s. 33.

snaha získat přístup k zemským úřadům. Třeba mu právě změna vyznání otevřela cestu k získání úřadu prezidenta české komory. Jáchym si mezi jezuity našel řadu přátel, kteří mu byli nápomocni jako svědkové při obvinění z vraždy Davida Rýdla.⁷² A také víme, že v roce 1585 poskytl útočiště jezuitům prchajícím z Prahy před morem.⁷³

Jáchymovi se v budování úřednické kariéry opravdu dařilo. Během svého působení v úřadech a díky podnikání, kterému se věnoval na svých panstvích, nashromáždil velké finanční obnosy.⁷⁴ Díky nim častokrát pomohl císaři z jeho „finanční tísně“. Když potřeboval, poskytl mu potřebné peníze. V roce 1579 císaři půjčil 66 000 kop míšeňských. Proto Rudolf II. pověřil úředníky (Ferdinand Hoffman z Grinpicichlu a Kryštof Želinském ze Sebusína), aby půjčku zapsali do desek zemských.: *„Věděti vám milostivě dáváme, že jsme dlužni urozenému Joachymovi Novohradskému z Kolovrat a na Buštěhradě a Kosátkách, purkrabí Karlštejnskému, radě a presidentu komory naší české, věrnému našemu milému, šedesáte šest tisíc kop míšeňských, a to takových: třiceti jeden tisíc, kteréž jest nám léta etc. sedmdesátého devátého při času svatého Havla, k obzvláštní prosbě a milostivému zalíbení našemu, proti jistotě s rukojměmi pod ourok obyčejný, šest ze sta počítajíc, poddaně půjčil a ty mu posavad zaplacený nejsou, a třiceti pět tisíc, kteréž nám nyní, též k zvláštní žádosti a milostivému oblíbení našemu, vše na tolařích celých, dobrých, stříbrných, v této zemi berných, rázu našeho, neboližto kurfiršta Saského, každú kopu neb tolar po třicíti groších bílých, aneb sedmdesáti krejcařích, počítajíc, do nového léta nejprve příštího, totiž když se začne psáti léta etc. devadesátého čtvrtého, pod takovýž ourok poddaně půjčuje, ... (dne 28. Května 1593)“*⁷⁵ Císař nechal zapsat, že pokud by Jáchymovi nebo jeho dědicům peníze nesplatil, pak by mu postoupil do zástavy celé loketské panství se vším, co k němu náleželo (zámek, město, statky, úřady a vesnice), které by spravoval do té doby: *„... dokud by jemu neb jim hlavní summa s ouroky i s škodami a náklady na to vzešlymi na tolařích dobrých, stříbrných, svrchu jmenovaných rázův a tak dobrých, jakž jest jich nám sám půjčil, dána a zaplacená nebyla.“*⁷⁶ Další úvěr, který byl Jáchym ochoten císaři dát, činila 55 000 kop míšeňských. Rudolf II. peníze potřeboval na cestu na říšský sněm do Řezna a na válku proti Turkům. Jáchym za své peníze dostal na oplátku do roční zástavy královské panství Libochovice.⁷⁷ V polovině roku

⁷² Národní archiv Praha, Stará manipulace, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 2, 71 – 72.

⁷³ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 49.

⁷⁴ ŠULC, J. *Košátky, Slivna a okolí*. s. 33.

⁷⁵ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 77. [online]. [cit 10. 2. 2012)]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t007700.htm>.

⁷⁷ *„Milostivě vám poroučejíc, abyste buď oba spolu neb jeden z vás ke dskám zemským došli a takový zápis a ujištění nadepsanému Joachymovi Novohradskému z Kolovrat, dědicům a budoucím jeho, na jmenovaném panství Libochovském, zámku, městu s tvrzí a dvorem v Solanech, vesnicích a lidech osedlých i neosedlých a z*

1596 si znovu půjčil 40 000 tolarů, které nechal Jáchymovi pojistit na panství chomutovské.⁷⁸
Dohromady Rudolfovi II. zapůjčil 300 000 kop míšenských grošů.⁷⁹

těch gruntův zběhlých, s sirotky, s vdovami, s dvory poplužními a poplužím, s dvory kmetčími, s dědinami, lukami, vinicemi, štěpnicemi, zahradami, chmelnicemi, lesy, háji, porostlinami, platy stálými i běžnými, s kurmi, vejci, robotami, rybníky, voborami, potoky, řekou Vohřel, mlejny, vodotočinami, cly, krčmami, s poddacími kostelními a s jiným vším a všelijakým k témuž panství, zámku, městu, tvrzi a vesnicím příslušenstvím se vši zvolí a plným panstvím, tak jakž toho všeho na ten čas v držení a užívání býti ráčíme etc.“

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 225. [online]. [cit. 12. 2. 2012]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t022500.htm>“.

⁷⁸ Digitální knihovna. Sněmy české. rok 1595 – 99, č. 215. [online]. [cit. 12. 2. 2012]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v090/1596/t021500.htm>“.

⁷⁹ ŠULC, J. *Košátky, Slivna a okolí*. s. 33.

4. Česká komora

4. 1. Vznik a působení české komory

Česká komora působila jako důležitý finanční úřad v Českých zemích. Dnes bychom tento úřad mohli označit jako předchůdce ministerstva financí. České komoře předcházeli úřad české kanceláře, jejíž činnost byla v některých oblastech nedostatečná.⁸⁰ Jednalo se o instituci, která se hlavně zabývala finančními a hospodářskými záležitostmi. Činnost královské komory po smrti Ludvíka Jagellonského nebyla ve správě financí moc úspěšná. Dluhy českého krále sahaly až k 300 000 zlatých a většina královského majetku byla zastavena. Když se vlády v Českých zemích ujal Ferdinand I. Habsburský, snažil se o správní reformu, která by přinesla nové zdroje příjmů. Proto nechal vytvořit dne 25. března roku 1527 nový úřad české komory, který měl na starosti komorní záležitosti.⁸¹ Ve studii V. Pešáka se dočítáme, že úřad české komory existoval snad ještě před rokem 1527. Kvůli požáru, který vypukl v roce 1541, byla řada písemností zničena a dochovala se pouze první a druhá instrukce. Nedochoval dostatek materiálů, abychom z nich mohli její působení doložit.⁸²

Od počátku úřad podléhal kontrole panovníka, tím byla do jisté míry omezena moc českých stavů. Hlavní úlohou české komory bylo spravovat a řídit celý panovníkův majetek v zemi. Komora vedla záznamy o hospodaření panství, kde jednotliví hejtmani museli vést pravidelné a pečlivé zápisy o vybírání poddanských platů a o příjmech z obilí, dobytka, piva atd. Tyto účty pak komora důkladně kontrolovala a uschovala.⁸³ Česká komora se tak stala nejvyšším ústředním orgánem pro správu hospodářství Českých zemí. Byla tvořena pětičlenným sdružením radů.⁸⁴ Z počátku v jejím čele stál nejvyšší rada, který měl pod sebou čtyři podřízené rady. Od roku 1548 byl post nejvyššího rady nahrazen prezidentem, který musel pocházet ze stavu panského, a radové byli vybíráni z rytířského stavu.⁸⁵ Toto kolegium pravidelně zasedalo na poradách, kde jejich závěrečné rozhodnutí muselo být jednohlasné. Nad ní byl postaven říšský úřad dvorské komory.⁸⁶

Činnost české komory byla nadefinována v počátcích jejího působení, řídila se instrukcemi vydanými králem Ferdinandem I. První instrukce pocházela z roku založení

⁸⁰ PEŠÁK, Václav. Studie k dějinám královské české komory. In: *Sborník archivu ministerstva vnitra*, Praha, 1933. s. 69 - 78.

⁸¹ HELDÍKOVÁ, Z. *Dějiny správy v českých zemích*. s. 104 - 105.

⁸² PEŠÁK, V. *Studie k dějinám královské české komory*. s. 69 - 78.

⁸³ HANZAL, Josef. Hospodářské patrimonialní účty předbělohorského období. In: *Sborník archivních prací* 16, 1966. s. 411 - 413

⁸⁴ HELDÍKOVÁ, Z. *Dějiny správy v českých zemích*. s. 105.

⁸⁵ BERÁNEK, Karel. – BERÁNKOVÁ, Věra. *Stará manipulace, Inventář*. Národní archiv Praha. Praha, 1973.

KAPRAS, Jan. *Právní dějiny II*.

⁸⁶ HELDÍKOVÁ, Z. *Dějiny správy v českých zemích*. s. 105.

(konkrétně z 25. března 1527), druhá byla vydaná roku 1530 a třetí 1548.⁸⁷ V těchto základních instrukcích byla určena organizace komory, vymezena její pravomoc a způsob úřadování. V průběhu let byly vydány ještě další směrnice, které zasahovaly, pozměňovaly a více zpřesňovaly práci české komory. Prvním úkolem komory bylo zkontrolovat daňové účty z doby Jagellonské, zrevidovat všechny královny dlužní úpisy a získat zastavené pozemky. Náplň české komory spočívala ve vedení správy komorních produktů, dále dohlížela na královské rychtáře ve městech a na úředníky, kteří spravovali nová cla. K jejím povinnostem náleželo vybírání cla, mýta, rybníkářství, lesy a lov. A pokud král pobýval v zemi, převzala i péči o královský dvůr a jeho zásobování.⁸⁸

Dále musela vyřizovat spoustu písemných záležitostí. Veškerou agendu měla na starosti kancelář české komory, kterou řídil sekretář a od roku 1548 se o práci dělili dva sekretáři, jeden český a druhý německý.⁸⁹ Sekretář také vedl zápisy o všech jednáních a staral se o registraturu.⁹⁰ Dne 4. února 1528 přišlo nové nařízení, které se týkalo korespondence české komory s králem a dvorskou komorou a vůbec jakýchkoliv styků s těmito úřady, kdy pro veškerou komunikaci byla nařízena němčina. Zavedením němčiny jako hlavního jazyka vznikly dvě nové sekce: 1) Zprávy české komory ke dvoru, 2) Královny rozkazy české komory. To ovšem neznamená, že se český jazyk zcela vytratil z práce české komory, české spisy a knihy i nadále tvořily podstatnou část komorní registratury. Veškeré královské dopisy a rozkazy byly zapisovány do registrů a kopiářů.⁹¹ Německé oddělení mělo větší rozsah, a tak i její dokumenty byly rozděleny do čtyř skupin protokolů. České oddělení mělo skupiny jenom dvě protokoly pro expandované spisy a přijaté spisy. V polovině 16. století byla vytvořena ještě jedna skupina protokolů, a to protokoly postoupené. Tato skupina vznikla jak v české, tak i v německé expedici.⁹²

Třetí instrukce, kterou vydal Ferdinand I. ohledně české komory, měla za účel reorganizaci spisů. Začaly se psát nové knihy tzv. protokoly. Tímto nařízením vydaným dne 8. srpna 1548 byla česká komora rozdělena na německou a českou expedici.⁹³ Česká expedice řešila otázky královských a věnných měst, hospodářské poplatky pražských měst, pivní dávky, účty řádných a mimořádných berní všech 14 krajů, účty apelačních poplatků, účty lesního hospodářství a výkazy peněz z daní posílaných na válku. Německá expedice

⁸⁷ PEŠÁK, V. *Studie k dějinám královské české komory*. s. 67 – 68.

⁸⁸ HELDÍKOVÁ, Z. *Dějiny správy v českých zemích*. s. 105.

⁸⁹ PEŠÁK, V. *Studie k dějinám královské české komory*. s. 78 – 79.

⁹⁰ HELDÍKOVÁ, Z. *Dějiny správy v českých zemích*. s. 105 - 106.

⁹¹ s. 69 – 78.

⁹² PEŠÁK, V. *Studie k dějinám královské české komory*. s. 81 – 82.

⁹³ Tamtéž, s. 78 – 88.

vyřizovala záležitosti horní agendy, agendu pražské mince, hejtmana Horní Lužice, účty turecké pomoci, domovní daň, pivní daň šesti královských vybraných měst, hraniční cla v Čechách a cla českých měst a celníc a hospodářství staveb Pražského hradu.⁹⁴

4. 2. Jáchym Novohradský jako prezident české komory

Jáchym Novohradský z Kolovrat patřil mezi významné prezidenty české komory. Nejprve byl do funkce jmenován již v období 1575 – 1577 a pak znovu 1591 – 97, jak uvádí V. Borůvka.⁹⁵ Stejně informace nalezneme v Ottově slovníku naučném s jednou odlišností, že podruhé se Jáchym stal prezidentem české komory až v roce 1593.⁹⁶ O jeho volbě prezidentem se dovídáme také ze zápisů sněmů českých. V té době Jáchym již jeden úřad zastával a ne ledajaký, ale úřad karlštejnského purkrabího, který patřil mezi české zemské instituce. Zastávat další úřad, tentokrát dvorský, by znamenalo jistý vliv ze strany krále, který by mohl třeba ovlivnit jeho správu na Karlštejně. Jáchym úřad přijal, ale obával se, že tak přijde do sporu s českými stavy, jelikož se musel podrobit nařízení komory, tedy slíbit poslušnost císaři i dvorské komoře. Prezident české komory byl doménou dvorských institucí, spadající pod vliv císaře a ne pod české země. Českým stavům se nelíbilo, že by zemský úředník složil slib dvorské instituci jako cizímu úřadu.⁹⁷ Dvorské úřady postupně omezovaly ty zemské, a tak čeští stavové měli menší vliv na vládu v českých zemích.⁹⁸ Proto dvorská komora radila císaři Rudolfovi II., aby nového prezidenta české komory ujistil, že mu jako karlštejnskému purkrabímu nehrozí žádná újma, a že proti nové funkci nic nenamítal ani nejvyšší kancléř království Českého.⁹⁹ Císař dal na rady dvorské komory a vydal písemné

⁹⁴ HELDÍKOVÁ, Z. *Dějiny správy v českých zemích*. s. 105 - 106.

⁹⁵ BORŮVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. s. 25.

⁹⁶ *Ottův slovník naučný*, XIV. díl. s. 603.

⁹⁷ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 – 1594. [online]. [cit 9. 6. 2012]. URL:

<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592/uvod.htm>

⁹⁸ BŮŽEK, V. *Věk urozených*. s. 111 – 113.

⁹⁹ „*Allergnädigster Kaiser und Herr. Auf E. Kais. Mt. jüngsten gnädigsten Entschluss und E. Mt. Rät, des Herrn obristen Kanzlers der Krön Böhmeim und des Herrn Hofkammerpräsidenten, gepflogene Handlung und Fürhaltung solches E. Mt. gnädigsten Willens ist numehr Herr Joachim von Kolowrat zufrieden, den Punkten in der böheimbischen Kammerinstruction, soviel das Aufsehen nach E. Mt. auf die Hofkammer belangt, E. Mt. Am jüngsten Samstag beschehenen gnädigsten Entschluss nach verbleiben zu lassen und das Präsidentenamnt anzutreten, allein besorgt er sich, es möchte ihm esolcher Punkt um seines ihme von E. Mt. vertrautem Burggrafamts zum Karlstein Allen bei den Landständen der Krön Böhmeim Etmo zu Nachtel gereichen. Damit nun solches verst werde, so bitt er unterthänigist, E. Mt. Geruhen ihme mi teinem aus der böheimbischen Hofkanzlei gefertigten Schein so weit gnädigist zu versehen, dass ihme dasjenig, so er dies Orts mit Annehmung der Instruction eingangen, an seinen habenden Burggrafamt bei den Landständen nit zu Verfang oder Nachtel gereichen solle. Dieweil dann wohlermelter Herr obrister Kanzler und Hofkammerpräsident ihres Theils hierwider einig Bedenken nit haben, so Vermonten sie unterthänigist, E. Mt. möchtenihme Herrn von Kolowra*

prohlášení, kde ho přesvědčuje, že nová funkce nebude mít vliv na jeho purkrabský úřad na Karlštejně.¹⁰⁰

Císař Rudolf II. nechal v roce 1592 vydat novou instrukci pro komoru českou. Tato instrukce byla také určena novému prezidentovi, tedy Jáchymovi, a měla být platnou i pro budoucí prezidenty. Nové nařízení bylo sepsáno na základě předchozích let 1527, 1530 a 1548.¹⁰¹ V tomto „návodu“ se nachází řád české komory o vnitřním uspořádání úřadu a povinnostech prezidenta a ostatních členů. Císař své pokyny rozdělil do dvanácti bodů, z nichž první byl určen prezidentovi a poradcům, dále se císař věnoval komorním věcem, zahraniční investici, služebním návštěvám, radě české komory a jejímu hlasování, expedici atd. Císař od prezidenta vyžadoval, aby mu pomáhal v jeho obchodech, kdykoliv bude potřeba.¹⁰² Důležité je upozornění, aby prezident komory a ani podřízené osoby nepřijímali žádné provize nebo služby, žádné peníze. Prezident i rada měli jednat v zájmu českého krále.¹⁰³

Zvolený prezident komory musel složit přísahu. Jednalo se o slib, ve kterém se Jáchym Novohradský zavazoval, že si bude počínat čestně a poctivě. Dále by měl dodržovat zákaz brání úplatků od kohokoli a věci týkající se úřadu musel držet v tajnosti. Byl zavázán jakýmsi slibem mlčenlivosti, což bylo také součástí Rudolfovy instrukce pro českou komoru.¹⁰⁴ Přisahou nařízenou zemským zřízením v roce 1564 se úředník zavazoval před

teinen solchen Schein gnädigist wohl fertigen und anhängigen lassen, damit er also versichert sein müg. Jedoch stetsbei E. Mt. Gnädigisten Willen und Gefallen. 14. Mai anno 1592.“

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 63. [online]. [cit 20. 1. 2012]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592-94/t06300.htm>“.

Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu: díl VIII. 1592 – 94, Královský český zemský archiv 1917, s. 63.

¹⁰⁰ *Sněmy české. Díl VIII.* s. 63.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 1-5.

¹⁰² „*Erstlich wollen und befehlen wir, dass ein jeder unser böheimischer Kammerpräsident uns selbst oder wohin wir solches an unsere Statt befehlen werden, aber die andern unsere böheimische Kammerräthe, welche bisher in dergleichen oder andern Rathsdiensten gewesen und noch seind, jederzeit zu ihrer Antretung oder Eingang ihres Kammerrathsdiensts in unserer böheimischen Kammer in Beiwesen unsers böheimischen Kammerpräsidenten und der andern anwesenden Kammerräthe angeloben, die andern aber, so erst von neuem darzu kommen und zuvor in solchen wirklichen Rathsdiensten nit gewesen, an denen vorbenannten Orten, wie der Angelöbnus halben Mass und Ordnung gegeben worden, die gebührlichen Eidspflichten thun sollen, dass sie und ein jeder insonderheit diese nachfolgende unsere böheimische Kammerordnung in allen Artikeln und Punkten mit ihrem höchsten Fleiss halten und sonst auch alles das thun sollen und wollen, das ihnen von Ambts und unseres hohen Vertrauens wegen zu thun gebührt. Fielen aber hernach mit der Zeit Veränderungen und Ehehaften für, umb derenwillen etwa einem oder dem andern Artikel nicht allerdings gemäss gelebt werden könnte, so sollen sie uns das jederzeit mit stattlicher Ausführung der Ursachen und ihren Umständen zu Händen unserer Hofkammer in Schriften gehorsamblich berichten und Bescheids darüber erwarten, für sich selbst aber nichts darinnen verändern oder ohne vorgehende Empfahung des Bescheids darwider was fürnehmen oder handien.“*

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 20. [online]. [cit 20. 1. 2012]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592-94/t02000.htm>“.

¹⁰³ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 20. [online]. [cit 20. 1. 2012]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592-94/t02000.htm>“.

¹⁰⁴ *Sněmy české. díl VIII.* s. 1-5.

pánem Bohem a všemi svatými a přísliboval věrnost císaři jakožto českému králi, pánům, rytířstvu: *“Přisahám pánu Bohu, všem svatým, nejjasnějšímu pánu římskému císaři, jakožto králi českému, všem pánům, rytířstvu i vši obci Království českého, bohatému i chudému, v tomto úřadu, k kterémuž to jsem povolán, pravdu vésti a křivdu tupiti, tajnost rady zachovávat...a to toho jinak učiniti nemám ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro kterou jinou věc. Tak mi Bůh pomáhej i všichni svatí.”*¹⁰⁵

Jáchym Novohradský svou funkci prezidenta české komory plnil opravdu svědomitě a za to si ho císař vážil. Ke všem přistupoval stejně, žádnému nestránil, byl neúprosný a nikomu neodpustil pokuty, které musel zaplatit. O jeho vedení úřadu napsal Dačický v roce 1594: *„Pan Joachym Novohradský z Kolovrat, jsa presidentem neb předsedou komory české, vyhledával pokut těžkých zřízením zemským obsažených pro sedláni a partet, obchody a handle nespravedlivé vyměřených, skrze což židé těžkosti pocítili, a někteří i zmučeni jsou. Dotejkalo jse tu i některých křesťanuov, jenž v tom s židy handlovali a šantročili a tak bohatli a sobě naháněli; skrze což tež pán Kolovrat některým v nenávist vešel.”*¹⁰⁶ Okolí Jáchyma vnímalo jako přísného a spravedlivého úředníka. To se stalo zárodkem jeho pozdějších problémů.

Jako prezident české komory dohlížel na placení důchodů z královských statků a na řádné vedení urbářů všech zastavených i nezastavených královských statků, urbářů týkajících se cel a hornictví. Bez královského povolení nesmělo být nic prodáno ani zastaveno. Prezident české komory byl velmi významnou osobou ve správě českých zemí a v řadě rozhodování byl prodlouženou pravou rukou krále.¹⁰⁷ Měl také za úkol vytvořit rozvrh příjmů a výdajů české komory na každý rok. Rozpočet vytvářela česká komora na základě výsledků předchozích let.¹⁰⁸ Komora spravovala mincovnu v Kutné Hoře, s čímž souvisely další povinnosti prezidenta. Dohlížel na kvalitu a pravost mincí.¹⁰⁹ Dále měl zodpovědnost za výběr daní od jednotlivých krajů.¹¹⁰ Mimo řešení finanční situace doma se musel věnovat extrémním výdajům souvisejícím s tureckými válkami. Mezi prezidentem české komory a císařem Rudolfem II. probíhala neustálá korespondence, kde jednali o penězích na válku, zaplacení

¹⁰⁵ BŮŽEK, V. *Věk urozených*. s. 114 - 115. ISBN 80-7185-417-4.

¹⁰⁶ Digitální knihovna. Mikuláš Dačický z Heslova. Paměti. [online]. [cit. 20. 1. 2012]. URL: <http://texty.citanka.cz/dacicky/pam13-3.html> „

¹⁰⁷ *Sněmy české. díl VIII.* s. 1-5.

¹⁰⁸ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 3. [online]. [cit. 5. 2. 2012)]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592/t003000.htm> „

¹⁰⁹ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 10. [online]. [cit. 5. 2. 2012)]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592/t001000.htm> „

¹¹⁰ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 30. [online]. [cit. 5. 2. 2012)]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592/t00300.htm> „

žoldáků, zbraní atd.¹¹¹ Jáchym měl na starosti i věci týkající se válečných potřeb a prostřednictvím komory české v roce 1595 upozorňoval Kutnohorské na to, že byl vydán císařský mandát v roce 1592. Toto nařízení zakazovalo vývoz střelného prachu a sanytru z Království českého za hranice. Protože se k Jáchymovi donesly zprávy, že nařízení nedbali a potají v nočních hodinách prach i sanytr vyváželi, musel je napomenout. „...z těch příčin jménem a na místě jeho milosti císařské poroučíme vám, abyste ihned, jak vás toto psaní naše dojde, všechny sanejtrníky, prachaře i jiné, kteříž v tom obchody své a kupectví vedou, je obešlíc před sebe, jim takový mandát jeho milosti císařské přečísti dali a podle toho přístně, majíc na to obzvláštní pozor, aby se tomu zadosti od nich dalo, zapověděli, aby žádný takových válečných potřeb ven z země nevozil, nenosil a neodbejval, ...“¹¹²

V české komoře se řešilo prakticky všechno, co se týkalo peněz. Takže když bylo potřeba nakoupit cín nutný k výrobě střeliva, císař vydal rozkaz a komora česká se musela postarat o koupi potřebných věcí. V případě nákupu cínu se pak musela postarat o jeho dopravení do vídeňské zbrojnice, když si to císař přál.¹¹³ Po celé období tureckého ohrožení byla česká komora zahlcena vyřizováním císařských rozkazů, které se týkaly hlavně válečných záležitostí.¹¹⁴ Prezident komory byl mnohokrát císařem pověřen, aby vyjednal půjčky od měst.¹¹⁵ Nebo naopak vymáhal placení daní a různých poplatků. Bohužel ne vždy se podařilo sehnat dostatek peněz, o které císař prosil, města a ani nejvyšší úředníci nemohli

¹¹¹ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 48. [online]. [cit. 5. 2. 2011]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t004800.htm>“

„Oznamujem všem vubec i jednomu každému obzvláště z obyvateluv Starého, Nového i Menšího měst Pražských, věrným milým, a na vědomí dáváme: jakož podle sněmovního snesení strany sbírky na zaplacení statisíc (v které jsou se úředníci nejvyšší zemští pro nenadálou potřebu míst hraničných a ochranu tohoto království i zemí k němu příslušejících vzdlužili a na díle jistce postavili) všickni tři stavové jsou se snesli, aby jistá sbírka k zaplacení té summy vypůjčené ode všech tří stavův království tohoto Českého, věrných našich milých, svolená za tři léta pořád zběhlá vycházela.“

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 142. [online]. [cit. 5. 2. 2011]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t0014200.htm>“ .

¹¹² Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 146. [online]. [cit. 10. 2. 2012]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t014600.htm>“.

¹¹³ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 257. [online]. [cit. 12. 2. 2012]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t025700.htm>“.

¹¹⁴ „Slovutní a poctiví přátelé milí. Jakož jste se k tomuto nyní nastávajícímu proti ouhlavnímu a všeho křesťanstva nepříteli dědičnému Turku do pole tažení v to uvolili, že z města a obce vaší 7 koni zbrojnejch oupravně vypraviti chcete: i poněvadž město Hory Kuttny statek komorní jest a hejtmane z panství JMCské, pána našeho nejmilostivějšího, ve čtvrtek po svatém Bartoloměji [25. srpna] nejprve příští na noc v městě Kolíně nad Labem se sjedou, protož jménem a na místě JMCské poroučíme vám, abyste, přihotovíce se všemi k tomu náležitými potřebami, na oznámený den do města Kolína ty koně a jízdné vaše dostavili a k lidu jízdnému JMCské se přirazíc s nimi pod jich praporcem na mustruňk jeli. Což i panu Zikmundovi Kozlovi, aby se strany svých dvou koní tak zachoval, v známost uvěsti moci budete, vědouc, že na tom JMCské jistu vuoli naplníte. Dán na hradě Pražském v sobotu po památce na Nebevzetí panny Marie léta 94.“

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 312. [online]. [cit. 12. 2. 2012]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t031200.htm>“.

¹¹⁵ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 334. [online]. [cit. 12. 2. 2012]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t033400.htm>“.

zaplatit všechny výdaje na válku. Takže na rozkazy, které císař Jáchymovi posílal z Řezna, mu nemohl vždy kladně odpovědět a peníze poslat.¹¹⁶ O finančních záležitostech, královských příjmech i výdajích, dále o různých nařízeních prezidenta české komory Jáchyma Novohradského se dovídáme ze zápisů českých sněmů. Zápisy také obsahují seznam jmen pánů, kteří na sebe přijali zodpovědnost za zaplacení královských dluhů.¹¹⁷ (viz příloha č.3) Kromě řešení půjček na válku a zajišťování válečných zbraní komora řešila i otázku náboženství. Dohlížela na to, aby v Českém království byla vyznávána jen katolická víra. Pokud se k prezidentovi doneslo, že je tomu na nějakých panstvích jinak, musel jim udělit napomenutí.¹¹⁸

Během vykonávání své funkce dostával Jáchym roční plat, který zpočátku činil 1000 zlatých. K tomu od císaře obdržel "z milosti" zvláštní osobní rentu 7000 zl. Tento plat ale nebyl stálý, jeho výše se měnila. V jiných obdobích dostával odměnu pouze 2000 zl. Za své služby u krále a v úřadě prezidenta si vydělal 48 057 zlatých. Po jeho smrti mu bylo ještě přiznáno 10 000 zlatých jako poskytnutý úvěr české komoře, který dostal syn Jan. Jeho nástupce Jiří Štěpán ze Šternberka si jako prezident české komory vydělal v období 1599 – 1606 celkem 31 500 tolarů.¹¹⁹

Jak je vidět, působnost české komory byla velká, řešila podstatné záležitosti týkající se Českých zemí. Její prezident byl poměrně vlivnou osobou. Když se Jáchym Novohradský stal prezidentem české komory, povýšil ve společenském žebříčku, dostal se do císařovy přízně a hodně si finančně polepšil. Jeho nadmíru dobrá finanční situace byla vidět na sumách, které byl ochoten Rudolfovi II. půjčit. Samozřejmě jeho jediným zdrojem nebylo služné z české komory, protože to se často zpožďovalo. Částečně své finance získával Jáchym právě půjčováním peněz na úrok. Jiné peníze mohl vytěžit na svých panstvích a na sídlech, která spravoval (Mělník, Karlštejn). Zajímavé je, kde Jáchym bral zbylé peníze na placení provozu svého úřadu. Jeho majetek patrně souvisí s politickými ambicemi a náhlým vzestupem. Pravděpodobně k větším obnosům přišel právě během úřadování v české komoře. Jáchymovo hospodaření s královskými penězi v komoře nemuselo být vždy poctivé. Je tedy možné, že se v úřadě obohacoval, ba dokonce přijímal úplatky. To by vysvětlilo, kde přišel k tak velkému majetku. Jeho postavení mu poskytlo možnosti, které Jáchym dokázal zužitkovat

¹¹⁶ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 351. [online]. [cit. 12. 2. 2012]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t035100.htm>.

¹¹⁷ *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu: díl VIII. 1592 – 94.* Královský český zemský archiv 1917. s. 139-206.

¹¹⁸ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1595 - 1599, č. 390. [online]. [cit. 12. 2. 2012]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v090/1595/t013000.htm>.

¹¹⁹ VOLF, Miloslav. Dvorská komora a české finance před Bílou horou a po ní. In: *Sborník archivních prací*, Praha, 1980. s. 62 - 69.

ke zbohatnutí. S Jáchymovým úřadováním v české komoře pravděpodobně nesouhlasili ostatní páni, což se mohlo stát příčinou vzniku pozdějších konfliktů.

5. Karlštejn

5.1. Karlštejn a jeho purkrabí

Hrad Karlštejn se nachází v údolí na břehu řeky Berounky. Nechal jej postavit Karel IV. v letech 1348 až 1365. Na jeho stavbě se podílela řada významných umělců tehdejší Evropy.¹²⁰ Samotnou stavbou Karlštejna byl pověřen proslulý dvorský stavitel Matyáš z Arrasu. Výzdobu oltářů ztvárnil malíř Tomáš z Mutiny a mistr Theodorik.¹²¹ Hrad sloužil k úschově českých a říšských korunovačních klenotů.¹²²

Karlštejnské panství vzniklo ve stejné době jako sám hrad. Vytvořilo se z měst Beroun, Milín, Hostomice a z dalších osmnácti vesnic. Tyto osady byly základem pro karlštejnské panství, které se rozléhalo do všech stran. Některé z nich byly velmi vzdálené, jako Vráž nebo Loděnice, které se nacházely až u Berouna, a jiné zas sahaly až k Milínu či Mníšku. Získané důchody z těchto osad zabezpečovaly fungování celého Karlštejna.¹²³

Na správný chod hradu a panství dohlížel karlštejnský purkrabí. Ale sám by celý komplex staveb nezvládl, proto měl pomocníka, kterým byl podpurkrabí. Pod podpurkrabím byli ještě manové.¹²⁴ Na hradě se tak vytvořila tzv. manská soustava, která zajišťovala ochranu a provoz celého hradu.¹²⁵ Pokud by ale neplnili své povinnosti, následoval by přísný trest a odebrání propůjčeného statku. V této souvislosti se traduje pověst, která vypráví, že Jáchym Novohradský z Kolovrat nechal jednoho mana popraviti, protože nebyl na stráž u brány.¹²⁶ Purkrabí za své služby dostával jednu čtvrtinu z důchodů odvedených z panství, ze kterých musel také zaplatit čeled' a postarat se o královny vinice a spoustu dalších povinností, které si úřadování na Karlštejně vyžádalo.¹²⁷

Od doby, kdy byl úřad karlštejnského purkrabího zaveden, až do jeho zániku, se v této funkci vystřídala celá řada purkrabích. Prvním purkrabím, ještě na nedostavěném Karlštejně, se stal Vít z Bítova roku 1355.¹²⁸ V období husitských válek a křížových výprav byl Karlštejn

¹²⁰ ŠTULC, Josef, Úvod. In: *Karlštejn a jeho význam v dějinách a kultuře*, Praha, 2010. s. 5. ISBN 978-80-87104-75-0.

Více podrobně zpracováno In: DVOŘÁKOVÁ, Vlasta, MENCLOVÁ, Dobroslava, *Karlštejn*, Praha, 1965. s. 7 – 37.

¹²¹ *Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí*, XIII. díl, Praha, 1898. s. 1078 – 1084.

¹²² DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. Praha, 1997. s. 131 – 133. ISBN 80-85983-33-8.

¹²³ ŠTĚPÁNEK, Josef. *Velkostatek Karlštejn 1608 – 1945. Inventář*. Praha, 1962, s. 1-3. Státní oblastní archiv Praha.

¹²⁴ DVOŘÁKOVÁ, Vlasta, MENCLOVÁ, Dobroslava. *Karlštejn*. Praha. 1965, s. 43.

¹²⁵ ČORNEJ, Petr. Hrad mezi králem a stavy In: *Karlštejn a jeho význam v dějinách a kultuře*. Praha, 2010. s. 93 – 109. ISBN 978-80-87104-75-0.

¹²⁶ DVOŘÁKOVÁ, Vlasta, MENCLOVÁ, Dobroslava. *Karlštejn*. Praha, 1965, s. 43.

¹²⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého, díl VI.; Podbrdsko*. s. 42. ISBN 80-85794-66-7.

¹²⁸ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze, díl VI.*, s. 42.

ohrožován obléháním husitů. Ze strachu z husitů byly korunovační klenoty na počátku válek převezeny do Norimberku. Veškeré poklady, které byly na hradě uschovány, i zlato a stříbro z obrazů a oltářů nechal nový český král Zikmund Lucemburský převést do zahraničí.¹²⁹ Ale aby byl přijat za českého krále, musel na hrad vrátit Svatováclavskou korunu, desky zemské i dvorské, korunní archiv a české svátosti. Karlštejn byl tehdy střežen vojenskou posádkou a purkrabím Zdislavem z Tluksy a z Buřenic, kterého Zikmund jmenoval do funkce karlštejnského purkrabího na konci prosince roku 1419. Zdislavovi z Tluksy se při obléhání hradu podařilo donutit husity, aby odtáli pryč.¹³⁰

Po revoluci se Karlštejn proměnil v reprezentativní sídlo krále. Vedení hradu měli na starosti dva purkrabí, z čehož první byl vybírán z řad panského stavu a druhý, jemu podřazený, byl z nižší šlechty. Po obsazení Prahy kališníky v září 1448, kterým velel Jiří z Poděbrad, zajali nejvyššího purkrabího Menharta z Hradce. Karlštejn mezi tím spravoval Menhartův syn Oldřich z Hradce a bránil hrad proti Jiřímu z Poděbrad. Novým králem byl zvolen Ladislav Pohrobek a zemským správcem se stal Jiří z Poděbrad. Po nějakou dobu se Karlštejn ocitl v držení pánů z Hradce.¹³¹ Uklidnění poměrů nastalo po zvolení Vladislava Jagelonského na český trůn v srpnu 1471, který ale nejprve musel slíbit, že nesvěří Karlštejn a klenoty, které jsou tam uschované, žádné cizí osobě bez svolení pánů, rytířů a pražských měst. Téhož roku jmenoval vrchním správcem Karlštejna syna Jiřího z Poděbrad Jindřicha. Beneš z Vajtmile byl za své služby povýšen do panského stavu a působil na Karlštejně jako vrchní purkrabí.

Na Kutnohorském sněmu v březnu 1485 bylo úředně schváleno, že úřad karlštejnského purkrabího budou zastávat vždy dva správci.¹³² Se správou hradu purkrabím pomáhal hejtman, který se staral o hospodářské záležitosti, a hradský písař, jemuž náležela povinnost vedení knih, účtů a ostatních písemností.¹³³ Vladislav Jagelonský ještě prosadil jednu výjimku, aby Beneš z Weitmile zůstal ještě tři roky jediným karlštejnským purkrabím, tedy do roku 1488. Ve skutečnosti zůstal jediným purkrabím až do své smrti do roku 1496. Po té byl již nastolen systém dvou purkrabích. V roce 1502 se Vladislav Jagelonský vzdal povinností vůči Karlštejnu a tak karlštejnští purkrabí hospodařili na vlastní účet.¹³⁴

¹²⁹ *Ottův slovník naučný, XIII. díl.* s. 1078 – 1084.

¹³⁰ ČORNEJ, P. *Hrad mezi králem a stavy.* s. 93 – 105.

¹³¹ Tamtéž, s. 93 – 105.

¹³² *Ottův slovník naučný, XIII. díl.* s. 1078 – 1084.

¹³³ ŠTĚPÁNEK, Josef. *Velkostatek Karlštejn 1608 – 1945. Inventář.* Praha, 1962, s. 1-3. Státní oblastní archiv Praha.

¹³⁴ ČORNEJ, P. *Hrad mezi králem a stavy.* s. 93 – 105.

Před Jáchymovým působením na hradě zastával úřad karlštejnského purkrabího Jan z Vchynic, nejprve za stav vladycký a od roku 1577 se stal vrchním purkrabím za stav panský. Druhým purkrabím byl tehdy zvolen Jáchym Novohradský z Kolovrat.¹³⁵

Funkce purkrabího byla zrušena za vlády Ferdinanda II. v roce 1625. Hrad a samotné panství se od té doby stalo věnným statkem pro české královny.¹³⁶ Karlštejn od poloviny 17. století začal upadat, pomohla tomu třicetiletá válka a útoky loupeživých Švédů, kterým byl Karlštejn vystaven. V 19. století znovu vzrostl význam hradu. V letech 1888 – 1897 došlo k jeho renovaci podle projektu F. Schmidta a J. Mockera. Plánované opravy měly hradu navrátit jeho středověký vzhled. Při restauraci došlo k poničení některých částí, ale celkový dojem byl splněn. Karlštejnu se navrátil jeho původní vzhled a dnes je jednou z nejnavštěvovanějších památek v Čechách.¹³⁷

5.2. Jáchym Novohradský jako karlštejnský purkrabí

Jáchymovo úřadování na Karlštejně začalo již roku 1587. Zasloužil se zde o důležitou renesanční opravu a přestavbu hradu, který v té době začal chátrat. Hrad podstoupil řadu stavebních úprav ještě před nastoupením Jáchyma do funkce karlštejnského purkrabího. První renesanční opravy byly zahájeny za vlády Ferdinanda I. Tehdy byl v úřadě Jan Bořita z Martinic, který dostal na opravy v roce 1556 od zemského sněmu 500 kop grošů.¹³⁸ V letech 1576 – 1587 nastoupil na Bořitovo místo Jan Vchynský, který pocházel z rytířského stavu.¹³⁹ Svou politickou dráhu začal na dvoře Viléma z Rožmberka, odkud odešel na císařský dvůr. Díky dědictví po otci mohl půjčovat šlechtě i králi nemalé sumy peněz, které mu pomohly k získání funkce karlštejnského purkrabí. Za jeho dosazení se přimluvil také Vilém z Rožmberka.¹⁴⁰ Během působení Jana na Karlštejně došlo do té doby k největší přestavbě hradu. Na zemském sněmu byla rekonstrukce projednána a na opravu hradu stavové poskytli 3000 kop míšeňských.¹⁴¹ První část oprav byla dokončena v roce 1585. Provedené úpravy musely být zkontrolovány a zapsány úředníky do desek zemských. Ke smůle Jana Vchynského tato prohlídka nedopadla dobře a v souvislosti s opravami bylo na něj podáno i

¹³⁵ DVOŘÁKOVÁ, V. - MENCLOVÁ, D. *Karlštejn*. s. 61 – 65.

¹³⁶ ŠTĚPÁNEK, Josef. *Velkostatek Karlštejn 1608 – 1945*. s. 1-3.

¹³⁷ DURDÍK, T. *Encyklopedie českých hradů*. s. 131 – 133.

¹³⁸ DVOŘÁKOVÁ, V. - MENCLOVÁ, D. *Karlštejn*. s. 206 – 207.

¹³⁹ Jan Vchynský z Vchynic pochází ze staročeského rytířského rodu. Později došlo k počeštění jména Vchynský na Kinský. *Ottův slovník naučný XIII. díl*. s. 240.

¹⁴⁰ VALENTA, Aleš. *Dějiny rodu Kinských*. České Budějovice, 2004. s. 16 – 21. ISBN 80-86829-05-7.

¹⁴¹ DVOŘÁKOVÁ, V. - MENCLOVÁ, D. *Karlštejn*. s. 64.

několik žalob.¹⁴² Jan Vchynský byl prudké povahy. V roce 1585 přijeli na hrad arcibiskupovi vyslanci uvést nového karlštejského děkana do funkce. Jan je nechtěl přijmout, že děkanství je věc stavů ne krále, čímž se dopustil urážky královského majestátu, za kterou mu císař úřad později odebral.¹⁴³ V roce 1586 byl obviněn, že z hradu odcizil mnoho cenných věcí a že nedbal císařových příkazů a na hradě „si dělal, co chtěl“.¹⁴⁴ Peníze dané sněmem na opravy zmizely a navíc za objednané služby provedené řemeslníky pan Vchynský ani nezaplatil.¹⁴⁵ Na základě těchto obvinění byl vystaven soudnímu řízení a v roce 1587 odvolán. O tři roky později Jan Vchynský zemřel.¹⁴⁶

Místo karlštejského purkrabího se uvolnilo a bylo nutno dosadit nového správce hradu. O tento post bylo několik zájemců, mezi nejvýznamnější patřili Jáchym Novohradský z Kolovrat a Jiří Popel z Lobkovic. Jáchym a Jiří byli velcí konkurenti. Zde vznikl zárodek pozdějších sporů Jáchyma z Kolovrat a Jiřího z Lobkovic a od té doby se vzájemné vztahy obou mužů zhoršily. Novým karlštejským purkrabím za panský stav se nakonec stal Jáchym, který již působil jako druhý purkrabí. Své funkce se ujal tentýž rok, kdy byl Jan Vchynský odvolán a v plánované rekonstrukci pokračoval. Dosud provedené opravy Jáchym zhodnotil jako nedostačující a společně s úředníkem z desek zemských sepsali, v jakém stavu se hrad nacházel. Zásluhy na opravě Karlštejna ze strany Jana Vchynského byly velmi malé, jelikož mu šlo spíše o to, aby nějakou tu zlatku ušetřil a naplnil si své kapsy. Podle zápisů komorníka v deskách zemských uvolnil český zemský sněm pro Jáchyma Novohradského ještě dalších 1500 kop českých grošů. Ale Jáchymovy stavební úmysly byly větší, zahrnovaly kromě oprav také nakoupení a opravení zbroje a opravení opevnění. A taková částka by nestačila, kdyby musel ještě kupovat cihly, trámy. Proto prosil o celkem 250 trámů na kapli a jiná stavení.¹⁴⁷ Opravami byl pověřen císařský stavitel, italský architekt mistr Oldřich Avostallis de Sala. Rozsáhlá rekonstrukce hradu byla dokončena roku 1597 a Karlštejn tak dostal novou, renesanční podobu. Po ukončení veškerých stavebních prací přijeli na hrad na Jáchymovo pozvání úředníci desek zemských a o všech změnách provedli řádný zápis¹⁴⁸: „*Joachym Novohradský z Kolovrat na Buštěhradě, Mělníce, Košátkách, purkrabě Karlštejský, žádal na úřadě za komorníky na spatření a zlepšení zámku Karlštejna a dvorů k němu příslušejících a jiných věcí ...*“ Dne 13. prosince 1597 přijeli na hrad vybraní úředníci: „... *Jan Knínský, Jan*

¹⁴²Ottův slovník naučný, XIII. díl. s. 1078 – 1084.

¹⁴³ VALENTA, A. Dějiny rodu Kinských. s. 16 – 21.

¹⁴⁴ Ottův slovník naučný, XIII. díl. s. 240

¹⁴⁵ DVORÁKOVÁ, V. - MENCLOVÁ, D. *Karlštejn*. s. 206 – 207, s. 207.

¹⁴⁶Ottův slovník naučný, XIII. díl. s. 240.

¹⁴⁷ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze, díl VI.*, s. 64 – 65.

¹⁴⁸Ottův slovník naučný, XIII. díl. s. 1078 – 1084.

Skála, Matěj Koutský, Jan Hollar, komorníci při dskách zemských, na spatření a zlepšení zámku Karlštejna a dvorů k němu příslušejících a jiných věcí, co jest jeho milost pán pan Joachym Novohradský z Kolovrat, pan purkrabě Karlštejnský, zlepšiti, vopraviti a vystavěti dal, ...“ Jáchym úředníky provedl po celém hradě. Opravy sahaly od bran Karlštejna, přes veškeré zdi, schody, nová okna až po střechu. Zrenovován byl také padací most, tím byla zajištěna bezpečná jízda do hradu. Prohlídka začala od první brány, kterou se přijíždělo do hradu, přes hořejší bránu, odtud pokračovali do starého zámku, kde prošli každou věžičku, světnici či komůrku. Úředníci si zapsali celkové zrekonstruování hradu, všech komor, oken, podlah a sklípků: *„Kterézto všechny zdi jak u brány, světnice, síně, tak i komora jsou vnitř vápnem vydynchovány a zevnitř též vyrejsované a dobře spravené.*“¹⁴⁹

Rekonstrukce hradu se netýkala pouze vnějších oprav, nýbrž i jednotlivých obytných místností. Opravě se nevyhnula ani kaple sv. Mikuláše, kam byl pořízen nový oltář, musela být udělána nová klenba. Nutná byla i oprava věže kaple sv. Mikuláše. Došlo i na kostel blahoslavené Marie, který byl: *„všechn dokonce, jakž ve zdech, trámech, stropu i v střеше a krove sešlý a shnilý, do něhož, když přšelo, i na kaplu císaře Karla hrubě teklo, zdi pobožené byly, též pod kostelem, kde samotížný mlejn byl, pod mlejnem podlaha dokonce zlá že byla, ten všechn zase znovu spraven a dobře udělán jest, ...*“ Očividně, podle zápisů komorníků, byl hrad téměř v katastrofálním stavu a rekonstrukce byla víc než nutná.¹⁵⁰ Finanční částka, kterou Jáchym Novohradský dostal na rekonstrukci, nestačila. Proto znovu žádal sněm o další peníze, které by použil na doopravení hradu. Sněm se usnesl a udělil mu povolení na 750 kop grošů.¹⁵¹ Z těchto peněz byly opraveny hradby a interiér, byla postavena první brána a fasádu vyzdobili freskami.¹⁵² Pravděpodobně k největšímu zákroku došlo při opravách zdí třetího patra paláce, které byly v tak tragickém stavu, že jim hrozilo zřícení. Jáchym také nechal přebudovat schodiště, které spojovalo palác s kostelní věží. Ovšem co se Jáchymovi nepovedlo, byla oprava druhého patra věže, kde se nacházel kostel s císařovou oratoří a dvěma komorami. Téměř nedotčená zůstala kaple sv. Kateřiny. Samotný kostel byl zcela přestavěn, kde došlo ke ztrátě maleb z Apokalypsy. Na místo toho zde nechal vytvořit boží hrob, který se nacházel ve výklenku, kde se původně nacházely dveře spojující velkou věž. A zde nad božím hrobem nechal Jáchym vymalovat kříž a po stranách klečící postavy, osoba

¹⁴⁹ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1595 - 1599, č. 390. [online]. [cit 9. 4. 2011)]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v090/1598/t039000.htm>“.

¹⁵⁰ *Sněmy české. díl VIII.* s. 392.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 392.

¹⁵² Tamtéž, s. 191 – 193.

Renesanční proměnu hradu najdeme také v knize: DVORÁKOVÁ, V. - MENCLOVÁ, D. *Karlštejn.* s. 206 – 215.

vlevo měla představovat samotného Jáchyma Novohradského z Kolovrat a druhá patřila synovi Janovi z Kolovrat a vpravo se pak nacházela manželka Anna s dcerou Kateřinou. Pořízení těchto maleb je datováno rokem 1592.¹⁵³ Vyobrazení klečících postav Jáchymovy rodiny v kostele nad božím hrobem byl možná jeden ze způsobů, jak prezentoval svou víru. Ovšem je až s podivem, že nechal sebe se svou rodinou vymalovat právě na královském panství. Je téměř jisté, že chtěl touto malbou na sebe upozornit, že to on se zasloužil o rekonstrukci hradu.

Dalším velmi důležitým ukazatelem Jáchymovy stavební aktivity na Karlštejně je jeho erb. Prostřednictvím svého erbu se Jáchym nechal na Karlštejně zvěčnit několikrát a pokaždé je umístil na taková místa, která jsou vidět při příchodu na hrad. V tomto případě můžeme Jáchymův erb považovat za „podpis“, který zvěční jeho jméno. Jak už jsem napsala několikrát, šlo o velkou přeměnu hradu a je jasné, že chtěl, aby jeho jméno nebylo v této souvislosti zapomenuto, protože z velké části to byl on, kdo hrad „zachránil“ před zhroucením. Také nutno podotknout, že majetková základna Jáchyma Novohradského nebyla nijak velká. Proto jeho angažovanost byla větší než u jiných pánů purkrabích, kteří více úsilí vkládali do svých sídel, kterých Jáchym mnoho neměl. První erb nechal Jáchym vymalovat nad hořejší bránou. Vedle jeho erbu byl umístěn i erb císaře Rudolfa a znak Českého království. Umístění znaku bylo očividné, jelikož horní branou se vstupovalo ke královskému paláci a velké věži, tudíž jej každý, kdo přišel, mohl spatřit. Ale erb na hořejší bráně nebyl jediný, objevil se ještě na dalších místech.¹⁵⁴ Dalším takovým místem byla věž sv. Mikuláše, kterou také nechal opravit. A v neposlední řadě svůj erb umístil na Velkou věž, kde byl vyobrazen i erb císaře a znak Českého království. K této trojici znaků byl přidán nápis: „ ... *Joachimus Nový de Kolovrat et dominus Busstiehrad Mielnik et Kossatek S. C. Regiaeque Majestatis Consiliarius, Camerae Regni Bohemiae Praeses et Burggravius Carlsteinsis Anno 1598.*“¹⁵⁵ Podle Augusta Sedláčka se Jáchym Novohradský tak pečlivě staral o památky Karlštejna, že: „ ... *zasluhuje zván býti druhým zakladatelem Karlšteina.*“¹⁵⁶

Jáchym Novohradský působil na Karlštejně, i přes obvinění z vraždy, které přišlo krátce po dokončení oprav hradu, až do své smrti na počátku roku 1600. Po Jáchymovi Novohradském nastupuje do úřadu karlštejnského purkrabího Václav Ples a druhým purkrabím se stal Jáchym Oldřich z Hradce, který po krátké době vystřídal Václav Ples ve

¹⁵³ DVORÁKOVÁ, V. - MENCLOVÁ, D. *Karlštejn*. s. 212.

¹⁵⁴ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1595 - 1599, č. 390. [online]. [cit 9. 4. 2011)]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v090/1598/t039000.htm> „

¹⁵⁵ DVORÁKOVÁ, V. - MENCLOVÁ, D. *Karlštejn*. s. 214.

¹⁵⁶ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze, díl VI.*, s. 65.

funkci prvního purkrabího.¹⁵⁷ Detailní zápis o provedených opravách v deskách zemských je posledním kompletním popisem Karlštejna v 16. století. Díky němu si můžeme představit, jak hrad tehdy vypadal. V 80. letech 19. století došlo k velké rekonstrukci, která měla hradu vrátit původní gotickou podobu. Přestavba způsobila, že místnosti, které se tu nacházely, bychom dnes jen těžko hledali.¹⁵⁸

Úřad karlštejnského purkrabího patřil mezi zemské úřady, jeho úkolem bylo chránit celé panství včetně samotného hradu a uschované korunovační klenoty. V průběhu dob musel Karlštejn čelit mnohým nebezpečím, což se podepsalo na samotné stavbě a podobě hradu. Jáchym Novohradský se postaral o to, aby hrad zůstal zachován, získal peníze na přestavbu a dal mu novou renesanční podobu. Působení na Karlštejně bylo jednou z důležitých etap jeho života a jeho politické kariéry. A díky několika dokumentům víme, jak byl pro Karlštejn důležitý. Svým počínáním na Karlštejně chtěl patrně dokázat, že nebyl ledajakým úředníkem a svoje bohatství nepotřeboval vystavovat jen na vlastních sídlech, ale že si jako přední úředník Českého království mohl dovolit částečně financovat náklady na opravy hradu. Který jiný šlechtic by mohl provést tak náročnou stavbu bez majetkového zázemí, navíc na panství, které nebyl ani jeho. Pro Jáchyma bylo důležité, aby lidé pamatovali na to, že opravy hradu realizoval právě on. Proto nechal na hradní věže umístit vlastní erb vedle císařského. Pomocí těchto zdánlivě malých gest chtěl Jáchym zvětšit své jméno.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 11, 39, 64 – 66.

¹⁵⁸ DVORÁKOVÁ, V. - MENCLOVÁ, D. *Karlštejn*. s. 208.

6. Majetek Jáchyma Novohradského z Kolovrat

Majetek hrál významnou roli v životě aristokrata, s jeho pomocí si udržoval své společenské postavení. Pozemková držba tvořila základ politické moci a prestiže. Rozlišujeme tři hlavní druhy majetků. První a základní formou byl pozemek alodní neboli zpupný. Tento majetek mohl šlechtic zdědit nebo koupit. Jeho držitel byl skutečným vlastníkem, který musel odvádět berně, což bylo jeho jedinou povinností. Oproti tomu léno znamenalo pro majitele určité závazky. Jinou formou držby byl majetek zápisný. Jednalo se o dočasné propůjčení, kdy původní vlastník měl dědické právo. Zápisný majetek se uděloval buď jako zástava, oprava (týkala se pouze církevního vlastnictví) nebo věnný zápis.¹⁵⁹

Pozemkový majetek zahrnuje na jedné straně vlastnictví pozemků a na straně druhé panování nad osobami, které pro daného pána pracovali a starali se o jeho půdu. Pro každého šlechtice bylo vlastnictví statků, velkostatků či panství důležitým zdrojem příjmů.¹⁶⁰ Otázka majetkové držby šlechtice závisela na jeho politickém, hospodářském a společenském postavení.¹⁶¹ Během vývoje šlechtických rodů docházelo k proměnám v majetkovém postavení, kdy se někteří museli potýkat se vzestupy a pády. Ke zchudnutí šlechtice a jeho rodiny mohly vést jeho vysoké výdaje, zabavení držav nebo přeskupování majetku mezi dědici. Při velmi špatné ekonomické situaci docházelo i ke zbankrotování jedince či rodu. Z této situace těžili jiní šlechtici, kteří díky neštěstí druhých dokázali zlepšit vlastní sociální status. Proto bylo důležité, aby si každý šlechtic vybudoval co největší zázemí, které pak mohl odkázat synovi. Jednou z možností, jak získat pozemky, byl sňatek. Další eventualitou bylo využít císařovy zadluženosti a získat nějaké královské panství do zástavy nebo v lepším případě do dědičného držení.¹⁶²

Šlechtické příjmy byly tvořeny zejména pravidelnými příjmy peněz a naturálními od svých poddaných, služným a zisky z poskytnutých úvěrů. Postupem doby aristokracii přestal stačit zisk z poddanské renty kvůli zvyšujícím se nárokům na živobytí, a tak se šlechta začala obracet na další možné zdroje.¹⁶³ V novověku začala aristokracie aktivně podnikat ve vlastní režii. Vznik velkostatků znamenal novou cestu k získání dalších finančních prostředků. V první řadě se rozvíjelo pivovarnictví a rybníkářství.¹⁶⁴

¹⁵⁹ VOREL, P. *Dějiny země koruny české*. s. 110 – 120.

¹⁶⁰ MAŤA, P. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. s. 118.

¹⁶¹ BŮŽEK, V. *Věk urozených*. s. 176 – 178, 183. ISBN 80-7185-417-4.

¹⁶² MAŤA, P. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. s. 121 – 136.

¹⁶³ Tamtéž, s. 186 – 187.

¹⁶⁴ BŮŽEK, V. *Věk urozených*. s. 205, 206.

Peníze, které šlechtic ze svých držav vytěžil, mohl investovat a koupit další pozemky. Část musel vynaložit na provoz svého sídla (domácnost, dvůr) a služebnictvo. Mezi další výdaje patřily také náklady na reprezentaci. Reprezentace byl způsob, jak vystavit na obdiv bohatství jedinců. Cílem bylo odlišení se od ostatních chudších šlechticů, kteří si nemohli dovolit stavět finančně nákladná sídla. Většina šlechticů ukazovala svůj ekonomický potenciál při stavění svých panství, zámeckých komplexů a paláců. Budovali různá obydlí, zejména pak ti zámožnější si stavěli celou řadu rezidencí.¹⁶⁵ Kromě paláců, které páni stavěli zejména v Praze nebo ve městech, budovali svá sídla také na venkově.¹⁶⁶ V 16. století na Moravě a v Čechách se pomalu začaly projevovat prvky renesance. Do Českého království byli zváni italští stavitelé, kteří se podíleli na přestavbách mnoha českých zámků a dalších staveb. Nový trend se naplno projevil v druhé polovině 16. století, kdy šlechtici jako Rožmberkové, páni z Hradce a další, začali ve větší míře přestavovat svá sídla.¹⁶⁷ I Jáchym Novohradský byl uchvácen renesanční architekturou, kterou uplatňoval jak na vlastních sídlech, tak i na panstvích zástavních.

Jáchym Novohradský patřil spíše mezi chudší šlechtice. Jeho majetek byl velmi malý, než si vzal Annu Bezdrůžickou. Jeho finanční poměry nebyly vůbec dobré. Musel si půjčovat peníze. A ještě na začátku manželství s Annou se objevovaly na dveřích jeho domu na Novém Městě pražském dopisy od věřitelů, kteří požadovali vrátit půjčené peníze, ba dokonce k pohledávce připojili i výhrůžku smrti.¹⁶⁸ Sám Jáchym mnoho do manželství nepřinesl a s počátečními investicemi mu pomáhala manželka. Kdyby nebylo jeho manželky, kdo ví, jak by skončil. V roce 1571 zakoupili manželé Novohradští vesnici Jenichov nedaleko Mělníka.¹⁶⁹ Jáchym roku 1573 žádal císaře Maxmiliána II., aby mu k jeho služnému udělil ještě platy ze vsí Nebužely, Zálezlice a Lůži. Císař jeho prosbě vyhověl: *„Oznamujem tímto listem všem, že jsme sponížnosti prošení od urozeného Joachima Novohradského z Kolovrat, na Želenicích a Košátkách, rady našeho v řízené komoře naši dvorské věrného milého, abychom jemu na vsi Nebušicích, a na vsi Zálezlicích a v Lůži vsi platu devět kop grošů českých, k klášteru svatého Jirí na hradě pražském přináležejících výplatu dáti ráčili. K jehož to prosbě naklonění jsou je, a pro služby, kterouž jest nám dotčený Joachim činil, činiti nepřestává, tím lépe aby činiti mohl, jakož pak i povinen jest. S dobrým rozmyslem našim, jistým vědomím s radou věrných našich milých, mají království v Čechách, dali jsme, a tímto*

¹⁶⁵ MAŤA, P. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. s. 228 – 250.

¹⁶⁶ BŮŽEK, V. *Věk urozených*. s. 173 – 176. ISBN 80-7185-417-4.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 169 – 171.

¹⁶⁸ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 45.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 45 – 53.

*naším listem dáváme, jmenovanému Joachimovi Novohradskému z Kolovrat, na dotčených dvorů všech Nebušicích a Zálezlicích, a v Lúži vši platů, devět kop grošů českých ...*¹⁷⁰

V roce 1577 rozšířila Anna majetek Novohradských o půlku Buštěhradu, kterým získala po smrti své sestry Kateřiny. De facto jej drželi až od roku 1580, kdy byl ukončen soud s Kateřininým manželem, který se nechtěl Buštěhradu vzdát. Vzhledem k Jáchymovým politickým ambicím a snaze postavit městskou rezidenci, podařilo se mu získat od císaře Rudolfa II. roku 1584 povolení, aby si mohl do svého vlastnictví koupit dům na Malé Straně.¹⁷¹

6. 1. Košátky

Košátecké panství bychom našli u Mladé Boleslavi. Součástí kolovratského dědictví se stalo díky sňatku Václava Bezdrůžického z Kolovrat s Dorotou z Vajtmile.¹⁷² Dorota byla jedinou dědičkou po smrti svého otce Jana Košáteckého z Vajtmile. Její strýc Beneš z Vajtmile ji provdal v roce 1485 za Václava Bezdrůžického z Kolovrat. Košátky byly součástí okolních vesnic a jejich význam vzrostl, když se majiteli stali páni z Vajtmile a páni z Kolovrat.¹⁷³ Václav Bezdrůžický zakoupil poplužní dvůr a tvrz v Horním Svlně od Kateřiny Žitovlické ze Slivna, které připojil ke Košátkům. Získal nějaké pozemky pod Starými Košátkami. Podařilo se mu také vyplatit ze zástavy košátecké zboží od Jaroše z Byšic. Václav Bezdrůžický se chtěl věnovat politické dráze, která mu, bohužel, přinesla finanční problémy. Výnosy z košáteckého panství nestačily na výdaje, které Václav požadoval. V roce 1495 ho narůstající dluhy přiměly, aby Košátky přenechal svému bratru Jetřichovi Bezdrůžickému, který již vlastnil Buštěhrad. Za Košátky Václav od bratra dostal 2500 kop českých grošů. Jetřich ale předčasně zemřel. Podle smlouvy, kterou mezi sebou uzavřeli, připadly Košátky opět Václavovi. Ale Jetřich Bezdrůžický ve své závěti nechal košátecké panství pojistit pro své syny. Věděl, že bratrovy dluhy jsou velké, proto ve své poslední vůli nechal zapsat, že Václav Košátky může spravovat, ale nesmí je prodat. Z tíživé situace dluhů mu pomohl pravidelný zisk z úřadu vyšehradského purkrabího, kterým se stal v roce 1499. Jeho politická kariéra se postupně začala rozvíjet. V roce 1511 se stal ještě dvorským sudím a od krále získal pravidelný plat. Václavova první manželka Dorota z Vajtmile zemřela a jeho druhou manželkou se stala Anna z Ejslebna, která do manželství

¹⁷⁰ NA Praha, SM, ivn.č. 1590, sign. K 11 – 28, karton č. 1105, folio.

¹⁷¹ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 45 – 53.

¹⁷² POCHÉ, E. *Umělecké památky Čech 2*. s. 117.

¹⁷³ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze díl X*. s. 392 – 393.

přinesla statek Hostivice. Po Václavově smrti spravoval košátecké panství syn Jan Bezdrůžický. To se v té době skládalo z tvrze, poplužního dvora, ze vsí Košátek, Horního Slivna s dvory a dvěma tvrzemi, Dolního Slivna, Slivínka, Kojovic a Střížovic. Jan Bezdrůžický neměl mužského dědice, a tak svůj majetek v roce 1555 odkázal dvěma dcerám. Kateřina získala díl Buštěhradu a Anna, která byla nejprve provdána za Jana Vrábského z Vrábí, dostala Košátky.¹⁷⁴

Jan Vrábský zemřel v roce 1556 a Anna Bezdrůžická se rok potom znovu provdala. Jejím druhým manželem se stal Jáchym Novohradský z Kolovrat.¹⁷⁵ Zpočátku se košáteckému panství hodně věnovala sama Anna a až později jej přenechala manželovi. Pro lepší fungování a rozvoj obchodu bylo zapotřebí panství zcelit.¹⁷⁶ Anna v roce 1561 uskutečnila výměnný obchod s císařem. Koupila ves Hřivno za 1 000 kop grošů, která původně patřila k velkostatku Brandýs nad Labem, a na oplátku císař od Anny odkoupil část košáteckých lesů, které připojil ke svému panství.¹⁷⁷ Tyto změny přinesly nejen problém s novými sousedy. Dokonce jim bylo zabaveno stádo ovcí, protože se údajně zaběhlo na císařův pozemek. Po týdnu se Jáchymovi podařilo získat pohublé stádo zpět. V roce 1564 zakoupila Anna grunty v Dolním Slivně a Kojovicích od Jindřicha Seletického ze Smojna. Jáchym se společně s manželkou zasloužili o rozvoj tamějšího hospodářství. Věnovali se také podnikání v oblasti rybníkářství, chovu ovcí a pivovarnictví. Jáchym Novohradský se zasloužil o rozvoj tamější výroby piva. Košátecké pivo nemělo ale tak velký ohlas, ba dokonce se dochovaly záznamy, ve kterých si lidé z okolních statků na kvalitu piva stěžovali.¹⁷⁸

Původní košátecká tvrz pocházela z poloviny 14. století. V roce 1365 se dostala do rukou Petrovi Krabici z Vajtmile a po něm jeho synovi Zikmundovi Krabici z Vajtmile. Kolem roku 1440 se majitelem košáteckého panství stal Zikmundův syn Jan Košátecký z Vajtmile, který pravděpodobně nechal postavit novou, pozdně gotickou tvrz.¹⁷⁹ Z této stavby se dochovala pouze třípatrová hranolová věž, která je dnes nejstarší památkou. Na věži jsou umístěné erby jednotlivých pánů. Nejvýše je postaven erb pánů z Vajtmile, pod ním jsou Novohradští z Kolovrat a nejniže se nachází erb Libštejnských a Krakovských z Kolovrat.¹⁸⁰ O význačnou přestavbu tvrze se zasloužil Jáchym Novohradský v druhé polovině 16. století.

¹⁷⁴ ŠULC, J. *Košátky, Slivna a okolí*. s. 31 – 33.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 33.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 33 – 34.

¹⁷⁷ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 45 – 53.

¹⁷⁸ ŠULC, J. *Košátky, Slivna a okolí*. s. 33 – 34.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 45.

¹⁸⁰ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze díl X*. s. 392.

Jeho zásluhou byl vybudován renesanční zámecký komplex.¹⁸¹ Jáchym Novohradský nechal postavit dvě jednopatrová křídla s renesančními okny. Severní křídlo bylo napojeno na věž a společně s dalšími budovami vytvářelo uzavřené nádvoří. Zámecká křídla byla ozdobena různými figurálními kresbami a sgrafity typickými pro renesanční sloh. Předhradí zámku bylo obestoupeno trojkřídlým hospodářským dvorem, který byl pravděpodobně také vybudován za Jáchyma Novohradského. Celý zámek obklopoval hradní příkop a do zámku se přicházelo vstupní dvoupatrovou věží po padacím mostu, který byl později nahrazen kamenným.¹⁸² Košátecké panství zůstalo součástí majetku pánů z Kolovrat do roku 1924.¹⁸³

6. 2. Palác na Hradčanském náměstí

V 16. století stavěli šlechtici své paláce v Praze. Jedním z důvodů byla snaha přiblížit se císaři a panovnickému dvoru. Nejčastěji budovali svá sídla na Hradčanském náměstí a na Malé Straně.¹⁸⁴ K rozšíření šlechtických paláců v blízkosti hradu přispěly zejména dvě historické události. Jednou z těchto příčin byl protihabsburský odboj roku 1547, který skončil pro stavy neúspěchem. Nezdar stavů přinesl šlechtě určité výhody. Pražská města již nemohla zabraňovat pánům ve snaze koupit pražský dům a usadit se. Druhou událostí, která přispěla k budování paláců, byl požár, který vypukl 2. června 1541. Ničivý požár zasáhl Malou Stranu, Hradčany a Pražský hrad. Ohořelé domy, téměř na spadnutí, byly nyní levně dostupné a noví majitelé mohli vybudovat na jejich místě nová šlechtická renesanční sídla.¹⁸⁵ Kolovraté také zakoupili dům na Hradčanském náměstí a přestavěli ho k obrazu svému. Původní dům pocházel ze 14. století a byl postaven v gotickém slohu. Údaje o majitelích domu se nedochovaly. Novohradský palác, který zdědil Jáchym po svém otci, se původně skládal ze dvou domů (dům čp. 62 a dům čp. 63).¹⁸⁶

Nejprve vlastnili Novohradští z Kolovrat dům č. 63. Tento dům původně patřil pánům z Rožmberka. Petr Vok z Rožmberka prodal budovu Hynkovi Novohradskému, otci Jáchyma, v roce 1494.¹⁸⁷ Druhý dům čp. 62 byl postaven v gotickém stylu, kde jedním z prvních

¹⁸¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky*. s. 117.

¹⁸² ŠULC, J. *Košátky, Slivna a okolí*. s. 45 – 49.

¹⁸³ Tamtéž, s. 31.

¹⁸⁴ MAŤA, P. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. s. 250 – 251.

¹⁸⁵ LEDVINKA, Václav – MRÁZ, Bohumír – VLNAS, Vít. *Pražské paláce*. Praha, 1995, s. 14 – 16. ISBN 80-85770-23-7.

¹⁸⁶ VLČEK, Pavel. *Umělecké památky Prahy. Pražský hrad a Hradčany*. Praha, 2000, s. 268 – 271. ISBN 80-200-0832-02.

¹⁸⁷ POCHE, Emanuel. *Prahou krok za krokem. Umělecko-historický průvodce městem*. Praha – Litomyšl, 2001, s. 340 – 341.

nájemníků byl mistr Petr Parlář. Novým majitelem se v roce 1486 stal arciděkan Petr Všerub, který nechal dům přestavět. Z této středověké stavby se dodnes zachoval kamenný sklep. Roku 1552 odkoupil dům Hynek Novohradský. Oba domy pak nechal zrekonstruovat. Ve vlastnictví Novohradských zůstal dům až do poloviny 17. století.

Vzhledem k Jáchymovu postavení můžeme předpokládat, že na Hradčanech pobýval často, protože musel plnit povinnosti, které měl v české komoře. Mimo jiné se také věnoval stavební činnosti. Jáchym nechal oba objekty na sklonku svého života zrekonstruovat. Došlo k velkým stavebním úpravám. Dům byl přeměněn v renesanční trojpodlažní palác se zahradou a arkádami, které jsou dnes zazděné. Jen na zadní části budovy se dochovala bohatá sgrafitová výzdoba s různými motivy a německy i latinsky psanými mravoučnými příslovími. Na severním křídle domu nalezneme sgrafitovou výzdobu, která je datována rokem 1596 a nese latinský nápis: „*Ioachimus Novohradsky baroa in Kolowrat in Bussthrad et Meilnik Burgcrevius in Carlstein sacrae caesarea mtis consiliarius et camerae bohemicae praeses.*“ (Jáchym Novohradský pán z Kolovrat na Buštěhradě a Mělníku, purkrabí karlštejnský, císařský rada a prezident české komory). Díky své bohaté výzdobě patří dnes palác mezi významné renesanční památky. Po rodu Novohradských dům získali sasko-lauenburští vévodové, kteří nechali přední část barokně přestavět.¹⁸⁸

6. 3. Mělnické panství

Mělnické panství patřilo ke královskému majetku a sloužilo nejprve jako věnné a pak zástavní panství. Již v letech 1501 až 1510 spravoval Mělník Albrecht z Kolovrat.¹⁸⁹ Po Albrechtově smrti žádal o panství Zdeněk Lev z Rožmitálu, ale nezískal je. Vlastníkem zůstala vdova po Albrechtovi Anna a její synové.¹⁹⁰ Roku 1517 získal Mělník Albrecht z Gutštejna. Po něm spravovali Mělník páni z Vartenberka a od roku 1542 páni Berkové z Dubé. Zdislav Berka z Dubé se kolem roku 1553 pustil do významné přestavby gotického hradu na renesanční zámek.¹⁹¹ Po jeho smrti zdědili Mělník Zbyněk Berka z Dubé a jeho syn Zdislav. Za Berky přijel královský prokurátor, který je obeznámil o výplatě ze zástavy.¹⁹² Královský prokurátor měl na starosti všechny královské zástavy, jehož hlavním úkolem bylo

¹⁸⁸ VLČEK, P. *Umělecké památky Prahy*. s. 268 – 271.

¹⁸⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, díl 3. Praha, 1998, s. 806 – 807. ISBN 80-85983-15-5.

¹⁹⁰ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze díl XV*. s. 61 – 62.

¹⁹¹ KUČA, K. *Města a městečka*. s. 806 – 807.

¹⁹² SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze díl XV*. s. 61 – 62.

zajistit návrat statků zpět do králova držení.¹⁹³ Berkové se nechtěli pouštět s císařem do sporů a Mělník dobrovolně postoupili v září roku 1577. Rudolf II. si jej ponechal jen krátce, jelikož chtěl získat Křivoklátsko, které držel v zástavě Jiří Popel z Lobkovic. Rudolf II. se s ním domluvil, že mu zastaví mělnické panství výměnou za Křivoklátsko. Císař nechal sepsat dne 1. ledna 1579 smlouvu, kterou Jiří Popel z Lobkovic nabyl Mělník do zástavní držby.¹⁹⁴ Kvůli spiknutí vyvolanému v roce 1593 na zasedání sněmu mu však byl odebrán všechen majetek.¹⁹⁵ V dubnu roku 1594 mu byl odejmut Mělník a všechna okolní městečka, vesnice a dvory.¹⁹⁶ Císař pak správcem zámku jmenoval Jana z Vřesovic na Podsedlicích. A když si Rudolf II. půjčil od Jáchyma Novohradského 24 000 kop na válku s Turky, nechal Jáchymovi na oplátku zastavit mělnické panství na tři roky.¹⁹⁷ Jáchym Novohradský nabyl panství vydáním císařského majestátu dne 16. října 1594.¹⁹⁸ Zámek a celé panství byly pro něj největším ziskem. Jeho držba byla z původních třech let prodloužena a působil zde až do své smrti. Po něm se o Mělník staral jeho syn Jan, kterému byla zástavní smlouva prodloužena do roku 1611.¹⁹⁹ Zástavou Mělníka císař dlužnou částku splatil. Šlo tedy o výměnný obchod, jelikož Jáchym musel vědět, že císař mu peníze nevrátí v hotovosti. Jistě spoléhal na to, že se mu částka vrátí s určitým profitem, což se také splnilo, mělnické panství mu pomohlo k zlepšení finanční situace. Jako správci panství mu náležely veškeré výnosy. K tomu mu

¹⁹³ HELDÍKOVÁ, Z. *Dějiny správy v českých zemích*. s. 103.

¹⁹⁴ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze díl XV*. s. 61 – 62.

¹⁹⁵ *Otův slovník naučný, díl XVII*. s. 76 – 78.

¹⁹⁶ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 204. [online]. [cit. 20. 5. 2011)]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t020400.htm>.

¹⁹⁷ SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze díl XV*. s. 62.

¹⁹⁸ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 204. [online]. [cit. 20. 5. 2011)]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t020400.htm>.

„My Rudolf druhý etc. oznamujem tímto listem všem, jakož sme s povolením všech tří stavuov království našeho Českého ... I poněvadž jest nám urozený Joachym Novohradský z Kolovrat a na Buštěhradě, purkrabě Karlštejnský, president a rada naši komory české, věrný náš milý, na naše s ním milostivé jednání a žádost k těmto nastalým nevyhnutelným na lid válečný proti našemu a všeho křesťanstva ouhlavnímu a dědičnému nepříteli Turku vydáním a pilným potřebám těch nahoře oznámenných na panství Mělnickém a lidech poddaných našich zapsaných dvaceti čtyry tisíce kop grošu českých na hotově poddaně zapůjčil a dnes datum do ouřadu našeho dvorského colmistrství na dobrých, berných, celých tolařích vyčísti dal: protož, aby takovou summou a půjčkou svou, přijímajíc to do něho milostivé a vděčně, tím jistší, jak slušné jest, býti mohl, ráčili sme s dobrým rozmyslem, naším jistým vědomím, mocí královskou v Čechách a s radou věrných milých proti tomu jemu Joachymovi Novohradskému z Kolovrat, dědicum a budoucím jeho též panství Mělnické a lidi poddané naše od datum listu tohoto až do tří let pořád zběhých, vším tím právem, jakž jest toho nadepsaný Jiří z Lokovic těch patnácte let v držení a užívání byl, zapsati a zastaviti, a tímto listem zapisovati, zastavovati a nad to i tuto milost činiti ráčíme, ...

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 223. [online]. [cit. 18. 5. 2011)]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t022300.htm>.

¹⁹⁹ KUČA, K. *Města a městečka*. s. 806 – 807.

císař ještě udělil 2 500 kop na císařské náklady, které měl využít na potřebné stavební opravy.²⁰⁰

K renesančním přeměnám Mělníka docházelo už od poloviny 16. století.²⁰¹ S přestavbou hradu na zámek začal Zdislav Berka z Dubé. V dalších opravách pokračoval Jiří Popel z Lobkovic, který přestavěl jihozápadní křídlo zámku a ozdobil ho typickými renesančními sgrafity. Na přestavbě mělnického sídla nesl zásluhy i Jáchym Novohradský, ale nevíme, o jaké přestavby šlo a jak byly tyto změny velké. Pravděpodobně nechal prodloužit jihozápadní křídlo a přistavět novou část. Mělník v 16. století rozkvétal a bohatl, o což se zasloužil obchod po Labi a také rozvinuté vinařství. Na konci století se hrad proměnil ve výstavní zámek.²⁰²

Po Jáchymovi spravoval panství jeho syn Jan, ale protože vypršela doba, na kterou císař povolil Mělník a přilehlé panství zastavit, bylo nutné, aby Jan Novohradský požádal císaře o prodloužení smlouvy. Císař Janovu prosbu projednal s českými stavy a smlouvu mu prodloužil. Stalo se tak 24. ledna roku 1600, tedy krátce po Jáchymově smrti: „*Jakož také jeho milosti císařská milostivě stavům v známost uvozovati ráčí, že ta zástava zámku a panství Mělnického, kderou jest v jisté sumě peněz někdy Joachymovi Novohradskému z Kolovrat učinil, při času sv. Jiří nejprve příštího vycházeti bude, žádajíce milostivě stavův, pokudž též panství Mělnické s jeho příslušenstvím jeho milosti císařská při vyjití téhož času svatého Jiří synu někdy Joachyma z Kolovrat aneb komukoliv jinému z obyvatelův tohoto království zastaviti chtějí by ráčil, aby k tomu stavové od času téhož svatého Jiří ještě do desíti let pořád sběhlých své povolení dali: i stavové na takovou milostivou žádost jeho milosti císařské k takové zástavě do těch desíti let pořád zběhlých své povolení dávají.*“²⁰³

Původní Jáchymovo jmění nebylo veliké. Rodové sídlo, Nový Hrad, byl v roce 1573 prodán Lobkovicům.²⁰⁴ Jáchym Novohradský se tedy usadil v žateckém kraji, kde byl jeho otec Hynek hejtmanem.²⁰⁵ Vlastnil Želenice (nedaleko Buštěhradu). K Želenicím přikoupil

²⁰⁰ „... poněvadž to panství nemalých oprav potřebuje, aby do pul třetího tisíce kop grošů českých v těch místech, kdež nejpotřebněji zámku a tomu panství a nám, pánu dědičnému, nejužitečněji bude, prostavěti a vynaložiti mohl. ... A jakož také některá zboží a grunty, kteréž od starodávna k těmž panství Mělnickému náležely, dědicky odprodány a na díle odzastaveny jsou, jakéžkoli právo, jak k jednom, tak i k druhým jmíti ráčíme, toho všeho často pranému Joachymovi Novohradskému z Kolovrat postoupiti sme ráčili a tímto listem postupujem a odevzdáváme, tak aby mohl a moc jměl podle příležitostí taková zboží a grunty zase k tomu panství připojiti.“ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 390. [online]. [cit 18. 5. 2011]. URL: <http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592-94/t039000.htm>.

²⁰¹ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2*. Praha, 1978, s. 366 – 371.

²⁰² KUČA, K. *Města a městečka*. s. 807.

²⁰³ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1600 – 1604, č. 22. [online]. [cit 18. 5. 2011]. URL: <http://www.psp.cz/eknihz/snemy/v080/1600-1604/t002200.htm>

²⁰⁴ *Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XIV. díl*. Praha, 1899, s. 600 – 605.

²⁰⁵ BORŮVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. s. 21 - 28.

blízké vesnice Brandýsek, Černčice a Krásnou Horu.²⁰⁶ Mezi nejvýznamnější panství, které Jáchym spravoval, patřil Karlštejn. Jáchym se zde pustil do zásadních oprav hradu, kterými se zapsal do historie Karlštejna. Pak získal od císaře do zástavy Mělník, kde se také podílel na jeho renesančních opravách. I když od císaře dostal na jeho rekonstrukci nějaké prostředky, částečně ji musel financovat ze své pokladny. Zvláštní bylo, že tolik investoval do obnovy Karlštejna a Mělníku, když de facto nepatřily do jeho rukou.

²⁰⁶ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 45.

7. Konflikty aneb cesty osudu

Za vlády Rudolfa II. se Praha proměnila v rušnou metropoli. To mělo vliv i na samotnou společnost. Na jedné straně se do Prahy sjížděli intelektuálové a umělci z celého světa, ale na druhé straně se tu nahromadili lidé z různých sociálních vrstev. Praha přestávala být bezpečnou, vzrůstaly počty vražd a dokonce i sebevražd. Kromě hospodských rvaček, které byly na denním pořádku, se mnohokrát více zvýšila kriminalita. Mezi případy vražd se nacházely i takové, do kterých se zapletli významní lidé. V podobné situaci, jak za chvíli sami uvidíme, se ocitl Jáchym Novohradský z Kolovrat v roce 1597.²⁰⁷

Jáchym Novohradský musel čelit řadě obvinění. Z počátku šlo o spory vyplývající ze sousedských vztahů.²⁰⁸ Konflikty tohoto typu nebyly v tehdejší společnosti nic neobvyklého. Prakticky každý druhý šlechtic se musel vypořádat se svými sousedy, kteří se pokoušeli hájit své statky. A v porovnání s těmi dalšími spory jsou tyto téměř zanedbatelné a bezvýznamné. Na sklonku života se musel Jáchym potýkat s konflikty, které měly dopad na jeho kariéru a na něho samotného.

7.1. Sousedské šarvátky

V prvním sporu šlo o to, že Jáchym uzavřel cestu vedoucí skrz košátecké panství od Mělníka k Mladé Boleslavi. Tím omezoval své sousedy, kteří tudy jezdívali do vsí na trh apod. Proti Jáchymovi se tehdy postavil pán ze sousedních Byšic Jaroslav ze Smiřic. Další konflikt se odehrál mezi Jáchymem a novým majitelem Byšic, kterým byl od roku 1562 Václav Vřesovec. Jáchyma obvinil, že zadržoval „svobodnou“ vodu, jak tehdy říkali, a odkláněl ji do svých rybníků v Košátkách. Václav podal v roce 1566 císaři Ferdinandovi stížnost, ve které popisoval vzniklý spor. Císař Jáchyma písemně napomenul a nařídil mu, aby vodu dále nezadržoval. Jenže podle Jáchyma Václav Vřesovec neměl pravdu. Naopak poukázal na to, že Václav císaře klame, a výzvu k nápravě odmítl. Konflikt mezi pány měla rozsoudit komise nejvyšších úředníků, ale jejich rozhodnutí se nedochovalo.

Spor o vodu nebyl posledním, který vznikl mezi těmito dvěma pány. Od posledního konfliktu uplynulo několik let, když propukla nová rozepře. Zde se jednalo o vymáhání byšického mýta. Oba pánové v roce 1575 podali stížnost k samotnému panovníkovi. Císař nechal zřídit komisi, která měla dát soudu posudek. Nedočkavý Václav se rozhodl jednat sám.

²⁰⁷ JANÁČEK, J. *Rudolf II.* s. 345 – 365.

²⁰⁸ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští.* s. 46 – 47.

Vyslal své lidi, aby Jáchymovým poddaným vzali košátecké pivo, které rozváželi do okolních panství. Císař Václava napomenul a poručil mu vyčkat na usnesení soudu. Konečné rozhodnutí se nedochovalo.²⁰⁹

7. 2. Závažná obvinění

7.2.1. Obvinění z lichvy

V roce 1595 čelil Jáchym Novohradský obvinění z lichvy, kdy žádal při splácení úvěru vyšší úrok, než tehdejší zákony povolovaly. Půjčování peněz na úrok bylo jedním ze způsobů, jak si opatřit finanční obnos.²¹⁰ Nedílnou součástí půjčky byl úrok. Úrok představoval poplatek za poskytnutí cizích peněz a odměnu pro věřitele za půjčení. Úloha úvěru a lichvy rostla v průběhu 14. století. Na konci 15. století došlo k legalizaci úvěru. Úroková míra byla uzákoněna ve Vladislavském zřízení zemském, její výše byla stanovena na 10%.

O rozvoj lichvy v Čechách se zasloužila šlechta, která se zasadila o její uzákonění a úpravu. V roce 1543 přišlo nové nařízení, které snižovalo křesťanský úrok z 10% na 6%.²¹¹ Výše úroku se tedy pohybovala mezi 5 – 6% a jen židé měli povoleno pobírat úrok, který činil až 10%. Potřeba dostat se z finančních problémů způsobila rozmach lichvářů, kteří bohatli na úkor druhých.²¹² Zadlužení šlechtického velkostatku mohlo vést ke krizi, která skončila bankrotem a odprodejem statků.²¹³ Zisk peněz v podobě úroků zajišťoval pravidelný zdroj financí v situaci, kdy se placení služného opozdilo. Takovým způsobem si dotyčný šlechtic či úředník udržoval svoje postavení. Mnohdy se stávalo, že profit z úroků převyšoval výši služného.²¹⁴ Porušení stanovených pravidel bylo přísně trestáno. Nezákonné braní úroku bylo pokládáno za hrdelní zločin. Avšak byli i se šlechtici, kteří neoprávněně brali úrok vyšší.²¹⁵

Z tohoto přečinu Jáchyma obvinil Jiří Herštejský z Herštejna a z Velhartic.²¹⁶ Tvrdil o něm, že vymáhal zaplatit 1 000 kop míšeňských a z toho požadoval úrok, který činil více

²⁰⁹ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 46 – 47.

²¹⁰ MAŤA, P. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. s. 118.

²¹¹ LEDVINKA, Václav. *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách: finanční hospodaření pánů z Hradce 1560 – 1596*. Praha, 1985. s. 23 – 37.

²¹² BŮŽEK, Václav. *Úvěrové podnikání nižší šlechty v předbělohorských Čechách*. Praha, 1989. s. 23 – 47. ISSN 0231-9136.

²¹³ LEDVINKA, V. *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku*. s. 126 – 140.

²¹⁴ BŮŽEK, Václav. *Úvěrové podnikání nižší šlechty v předbělohorských Čechách*. Praha, 1989. s. 65 – 76. ISSN 0231-9136.

²¹⁵ BŮŽEK, V. *Úvěrové podnikání nižší šlechty*. s. 23 – 47.

²¹⁶ Jiří Herštejský pocházel z rodu Herštejských, který byl jednou z větví pánů z Velhartic. Kvůli finančním problémům, které měl Jiřího předchůdce, Jan Herštejský, který byl i vězněn, rod přišel o své majetky a zchudnul. Jisté oživení nastává až v letech 1571 – 1600 právě za Jiřího. Jeho manželka byla Kateřina z Kolovrat, bohužel není uvedeno, z jaké větve pocházela.

než 60 kop. „... věděti vám milostivě dáváme, že jest pomínulého měsíce aprila jinak dubna, léta tohoto devadesátého pátého Jiří Heršteinský z Heršteina a Velhartic na urozeného Jáchyma Novohradského z Kolovrat na Buštěhradě a Košátkách, radu naši purkrabí karlštejnského a prezidenta zřízené komory naši v Království českém, věrného milého velmi důtklivou a nářklivou suplikaci podal a těmito slovy ho před námi obžaloval, že jest ze zjevného zlého neřádu zemského proti svolení všech tří stavů v Království českého, též i zřízení zemskému prvínmu dopustil, a skrze to v pokutě naši berouce úroku z jednoho ticíce kop míšenských více nežli šedesát kop míšeňských ...“²¹⁷ Na základě této výpovědi úřady požadovaly po císaři příkladné potrestání Jáchyma Novohradského z Kolovrat, aby si to jiný poddaný nedovolil.²¹⁸

Jáchym opravdu lidem půjčoval, dokonce i císaři, to víme z dochovaných pramenů. Kdyby se obvinění prokázalo, mělo by to pro Jáchyma špatné důsledky, způsobilo by to konec jeho kariéry a rychlý pád ve společenském žebříčku.

Jáchym Novohradský takové obvinění popíral, a na Jiřího Herštejnského si stěžoval, že o něm šíří pomluvy. Požadoval prošetření jak od zemských úředníků, tak posouzení od císaře. Pro svou obhajobu sháněl co nejvíce svědků, proto k soudu předvolal několik lidí, aby vypověděli o jeho nevině.²¹⁹ O pomoc požádal své příbuzné a další lidi, kteří by mohli mluvit v jeho prospěch. Byli to Mikuláš Libštejnský z Kolovrat, Beneš Libštejnský z Kolovrat, Jáchym Libštejnský, Ondřej Kabát z Vyškovic, Wolf Novohradský z Kolovrat, Kryštof Jindřich Krakovský z Kolovrat, Anna Marie Krakovská a další.²²⁰

Jiří Herštejnský z Herštejna se nejspíše doslechl o hněvu Jáchyma, který vyvolal svým obviněním. Nečekal tedy na odpověď a vyrozumění od císaře a podal novou suplikaci, která popírala předešlou výpověď: „... že jest svou předešlou suplikaci nám na některé rady omylné zprávy a z návodu nerozumějíc tomu tak daleko podal ...“²²¹ Jiří se pravděpodobně obával následků, které vyvolal svou suplikací. Pokud by se totiž ukázalo, že byl Jáchym nevinný, hrozil by mu trest za urážku na cti. Výši trestu určoval zemský soud podle závažnosti. Hříšníka mohl stihnout trest nejvyšší, kterým bylo ztrestání na hrdle, nebo by mu byla udělena pokuta. Výši pokuty určoval také soud. Stanovená penále obsahovala náhradu nákladů vzniklých s vedením pře. V některých případech stačila jen omluva dotčenému šlechtici

Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí. díl. XI. Praha, 1897. s. 213. [online]. [cit. 10. 1. 2012]. URL: „<http://www.archive.org/stream/ottvslovnknauni23ottogoog#page/n3/mode/2up>“.

²¹⁷ Národní archiv Praha (dále NA Praha), Stará manipulace (SM), inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 52 – 53, 56-58.

²¹⁸ Tamtéž, folio 52 – 53, 56-58.

²¹⁹ NA Praha, Komorní soud (dále KmS), inv. č. 37, folio. 151 – 153.

²²⁰ NA Praha, KmS, inv. č. 37, folio. 151 – 153.

²²¹ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 52 – 53, 56-58.

tzv. náprava. K odprošení poškozeného se někdy připojil také trest vězení a v takovém případě pokuta zahrnovala i zaplacení pobytu v něm.²²²

Potom, co se Jiří přiznal, že podal obvinění jen na základě navedení jiných osob, požadoval Jáchym očištění svého jména, aby nepřišel k újmě on ani jeho potomci.²²³ Na příkaz císaře ho musel odprosit.²²⁴

Nový úhel pohledu přineslo následující doznání Jiřího Herštejského. Vypověděl, že ke všemu byl naveden od Mikuláše Rýdla z Neuenperka. Z toho vyplývá, že zde figuroval jako prostředník vymyšleného plánu, který dělal špinavou práci za někoho jiného. Nevíme, z jakého popudu to mohl Mikuláš Rýdl činit, ale jisté je, že o něm ještě uslyšíme.

Mikuláš a jeho rodina pocházeli z Broumova. Spolu s bratry přesídlili do hlavního města. V roce 1588 se usadil na Novém Městě a o pár let později se přestěhoval na Staré Město. Byl dvakrát ženatý a zemřel roku 1610. Před tím ještě v roce 1589 získali bratři od císaře majestát na erb a příjmení. Mikuláš Rýdl z Neuenperku působil jako prokurátor hořejšího soudu. Mikulášovo obvinění z lichvy, vyvolalo u Jáchyma jistou nenávist. Zde patrně vznikl zárodek pozdější rozepře mezi Jáchymem a Mikulášem.²²⁵

Soud, který probíhal mezi těmito pány, skončil pro Jáchyma Novohradského dobře. Císař nechal očistit Jáchymovo jméno a rozsouzení o jeho nevině dal zapsat do desek zemských. Jiří Herštejský musel zaplatit pokutu.²²⁶ Když dostal vyrozumění o jeho trestu a penalizaci, zalekl se a utekl. Jáchymovi se nelíbilo, že by Herštejský tak lehce ušel trestu, a naléhal na císaře, aby ho chytili, a trval na vykonání trestu. Mimo jiné zdůrazňoval císaři, že hlavním iniciátorem byl Mikuláš Rýdl a měl by jej také potrestat.

Soudní pře Jáchyma a Mikuláše neměla zatím konce, jednání bylo mnohokrát odkládáno. V dochovaném dopise napsaném Mikulášem Rýdlem roku 1596, žádal císaře, aby soud odložil, jelikož neměl dostatek svědků, kteří by jeho výpovědi podpořili. Svědky, které potřeboval, nepobývali v tu dobu v Praze a obával se, že by tím byl oproti panu Novohradskému v nevýhodě.²²⁷

²²² JANIŠOVÁ, Jana. Šlechtické spory o čest na raně novověké Moravě. In *Prameny dějin moravských*, díl 14. Brno, 2007. s. 216 – 226. ISBN 978-80-86488-47-9.

²²³ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 52 – 54, 59.

²²⁴ Tamtéž, folio 60.

²²⁵ *Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XXII. díl*. Praha, 1904. s. 416 – 417.

²²⁶ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 67.

²²⁷ „Na vaši císařskou milost ve vši ponížené poddanosti poníženě a pokorně vznáším že k té rozepři kterouž s urozeným panem Jáchymem Novohradským z Kolovrat na Buštěhradě a Košátkách jeho milosti císařský rada purkrabí karlštejským a zřízené komory v království českém prezidentem od jeho milosti císařské k žádosti jehož pana prezidenta před vlastní osobou jeho milosti císařské a jich milost nejvyšší páni páni Ouředníky soudce zemské a rady jeho milosti císařské na hrad Pražský sročenu, a ku pondělím, po památce na nebe vzetí Panny Marie. K slyšení konečnému odložení mám, potřebuji některých svědků kterýž nyní

Mikuláš Rýdl z Neuenperka stál za většinou problémů, se kterými se Jáchym Novohradský musel vypořádat. Když obvinění vyšlo najevo, snažil se ovlivnit veřejné mínění o tomto sporu a na Jáchyma veřejně útočil. Předčítal lidem spisy, které ho usvědčovaly z nepoctivého půjčování.²²⁸ Veřejný útok na šlechtice a úředníka, napadení společenské vážnosti a znevážení jeho morálních vlastností bylo pro Mikuláše Rýdla z Neuenperku vážným přestupkem.²²⁹ Jenže žádný trest či napomenutí nedostal. A tak to vypadalo, že panu Rýdlovi vše procházelo.

Na konec se ukázalo, že obvinění bylo falešné, což dokládá spis z 21. května 1596. Mikuláš Rýdl byl dne 16. ledna roku 1596 předvolán do kanceláře, kde vypověděl: „... že jest ten spis z strany pana Joachyma Novohradského z Kolowrat, purkrabí karlštejnskýho a presidenta v zřízení komory české sepsal, nýbrž také i to zjevně promluvil, že na tohož pana Joachyma Novohradského z Kolowrat všecko z čeho jej viní prověsti a ukázati...“.²³⁰ Z toho plyne, že Mikuláš Rýdl stál od počátku za všemi potížemi, které Jáchym měl kvůli nařčení z lichvy. Z tohoto pohledu se Jáchym jeví jako nevinný.

Situace mezi Jáchymem z Kolovrat a Mikulášem Rýdlem se nadále zostřovala. Ale vyřešení problému se opět protáhlo kvůli neodkladnému problému s Turky, kteří táhli na Bělehrad. Turecké nebezpečí bylo veliké, a proto bylo nutné, aby císař rozepře těchto mužů pozastavil a odložil. „I z těch a takových pilných a znamenitých potřeb a příčin, která se předně jeho milosti císařská a všeho křesťanstva dotýkají, tak aby ty všechny věci které žádného odkladů trpěti nemohou osobně uráčení býti mohly ráci. Jeho milost císařská jakožto král český té nadepsané pře až do úterý po svatým Lukáši nejprve příštího odkladati, tak aby strany zase na týž den před jeho milosti císařskou a nejvyššími ouředníky a soudci zemskými a radami jeho milosti císařské ničímž se nevymlouvající staly a tu v té při dalšího vyslyšení a spravedlivého rozeznání očekávali.“²³¹

Jaké bylo konečné rozhodnutí soudu, nevíme. Mikulášova motivace také není jasná. Můžeme se pouze domnívat, že pan Rýdl nestál proti Jáchymovi z Kolovrat sám. Možná mu pomáhali páni z řad vyšších úředníků, a proto se mu podařilo ze soudu vyvléct bez trestu. Mikuláš Rýdl byl mezi pány „nováčkem“. Za tak krátkou dobu nemohl nabýt prostředky, se kterými by se sám pustil do sporu s prezidentem české komory. Musel mu někdo pomáhat.

v markrabství Moravském a v knížectví Slezském a Opavském sou. ... v své za spravedlivosti žádného neměl a těch svědků mohl opatřiti. A této žádosti mé dáti ráčíte. V čemž se jeho milost císařská k opatření spravedlivému poroučím.“

NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 5.

²²⁸ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 45 – 53.

²²⁹ JANIŠOVÁ, J. *Šlechtické spory o čest*. s. 190 – 196.

²³⁰ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 114.

²³¹ Tamtéž, folio 82 – 83.

Někdo, kdo stál v pozadí toho všeho a jen Mikulášovi radil, jak dál postupovat. Jejich cíl byl poměrně jasný, chtěli Jáchymovi uškodit v osobní kariéře. Ale jaký měli důvod? Šlo snad o nevyřízené účty z minulosti, které Jáchyma pronásledovaly? Nebo to souviselo s jeho činností v české komoře? Jáchym Novohradský byl v té době vážený úředník a jako prezident komory české spravoval císařovy majetky a dohlížel na jeho finance. Měl také na starosti vybírání daní a udělování pokut. V jeho funkci nebylo vždy lehké každému vyhovět. Mohlo se stát, že se k někomu zachoval nespravedlivě a ten mu to pak chtěl oplatit. Rozepře Mikuláše Rýdla a Jáchyma z Kolovrat tímto neustaly, ba naopak se stupňovaly.

7.2.2. Obvinění z vraždy

Vyvrcholem těchto sporů se stala vražda Davida Rýdla. Dne 21. října roku 1597 byl zastřelen David Rýdl. „*V Praze zastřelen jest zrádně v noci na ulici David Rýdl, prokurátor, mladý člověk, neženatý. Praveno bylo, že jse to mělo státi Mikulášovi Rýdlovi, bratru jeho, kterýž soud jměl se panem Joachymem z Kolovrat...*“²³² David byl bratr Mikuláše Rýdla z Neyenperku. Za hlavního pachatele byl označen Jáchym Novohradský z Kolovrat. Obvinění na Jáchyma podal bratr zastřeleného. Podle jeho tvrzení si Jáchym najal lidi, kteří bratra zastřelili. Mikuláš se domníval, že vrazi si bratry popletli a místo něho přišel o život jeho bratr.²³³

Toto obvinění přineslo Jáchymovi neblahé následky, které vážně ohrožovaly jeho politické postavení. V případech, kdy byl pán nařčen z vraždy, přišel o svou čest a velmi obtížně ji získával zpět. To mohlo vést i ke snížení, ba dokonce i ztrátě dobré pověsti celého rodu. A pokud se jeho vina prokázala, stihl ho trest smrti.²³⁴

Jáchym obvinění od začátku popíral a snažil se dokázat svou nevinu. Během soudní pře se musel potýkat s různými problémy, které situaci zhoršovaly. Například když zemští úředníci odmítali akceptovat jeho svědky a znemožňovali mu tak vlastní obhajobu. Ze strany císaře došlo k jistému „ochlazení“ vztahu s Jáchymem. Jeho důvěra v Jáchyma jako oblíbeného a věrného úředníka nebyla již stoprocentní. Císař nemohl ignorovat takto závažné obvinění vysokého úředníka, ať patřil mezi jeho oblíbence nebo ne. Musel se k tomu postavit

²³² Digitální knihovna. Mikuláš Dačický z Heslova. Paměti, 1591 – 1600. [online]. [cit. 10. 4. 2011]. URL: „<http://texty.citanka.cz/dacicky/pam13-3.html> „; REZEK, Antonín. *Paměti Mikuláše z Heslova*. Praha, 1878. s. 190 – 191.

²³³ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 45 – 53.; *Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XXII. díl*. Praha, 1904. s. 416 – 417.

²³⁴ JANIŠOVÁ, J. *Šlechtické spory o čest*. s. 202 – 204.

podle zákonů, jinak by mohl ztratit autoritu u poddaných.²³⁵ Kvůli podezření, že se podílel na nájemné vraždě, mu byl v září roku 1597 odebrán úřad prezidenta české komory.²³⁶

Dopadení vrahů Davida Rýdla bylo důležité pro získání nových údajů, které by mohly uvést věci na pravou míru. K jejich polapení a přivedení do Prahy pomohl Mikuláš Rýdl: „...*jak potom ten skutek vyjeven jest; nebo skrze pilné toho vyhledávání od Mikuláše Rydle dva Vlaši jati jsou a do Prahy ku právu dodáni a útrpné právo jest na ně puštěno...*“ Vrahové byli identifikováni jako dva Italové, prvním byl Georgio Tardini a druhým Josefo Dainere. Byli dvakrát vyslýcháni a mučeni, poprvé na staroměstské radnici a podruhé na Bílé hoře. Pokaždé vypověděli něco jiného.²³⁷ Nejprve řekli, že byli k vraždě najati panem Jáchymem z Kolovrat: „...*že ten zrádný mord z návodu a z ouplatku spáchali, přiznali; čehož když jse nadepsaného pana Joachyma z Kolovrat dotejkalo a ti Vlaši, jsouce k smrti ortelováni, konec brali a utraceni byli, týž pán přítomen býti musel, a soud se těžší mezi týmž pánem z Kolovrat a jmenovaným Mikulášem Rydlem prokurátorem rozmohl.*“²³⁸ Jáchym Novohradský byl předvolán k slyšení ohledně výpovědi dopadených zločinců, protože jimi byl označen za hlavního iniciátora vraždy Davida Rýdla. Jáchym ihned napsal císaři, že nechápe, proč by se musel dostavit na slyšení s nějakými vrahy, když s nimi nemá nic společného.²³⁹ Při druhém výslechu ale výpověď zcela změnili. Když byli na Bílé hoře zločinci Georgio Tardini a Josefo Dainere vyslýcháni podruhé pomocí lámání kolem, podali úplně jiné prohlášení. Při tortuře vypověděli, že se s panem Jáchymem Novohradským z Kolovrat nikdy nesetkali a že ho vůbec neznají. K vraždě pana Rýdla si je najal doktor Bazin a nějaký Ligorata. Při výslechu na Bílé hoře byli přítomni všichni významní úředníci. Na toto slyšení byl pozván i Jáchym Novohradský z Kolovrat. Poté, co zatčení Italové doznali, jak to tehdy bylo, byli katem popraveni.²⁴⁰

Výpovědi Italů ještě neznamenalý konec sporu mezi Mikulášem a Jáchymem. Spíše naopak se rozhořel soudní spor, který trval až do Jáchymovy smrti. Jáchym se cítil celou věcí pohoršen. Nelíbilo se mu, že je stále s vraždou Davida Rýdla spojován a považován za viníka, přestože vrazi přiznali a vypověděli, že je k vraždě najal doktor Bazin a jeho přítel či pomocník Ligorata.²⁴¹

²³⁵ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 50.

²³⁶ STLOUKAL, Karel. *Papežská politika a císařský dvůr pražský na předělu XVI. A XVII. věku*. Praha, 1925. s. 170.

²³⁷ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 51 – 52.

²³⁸ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 71 – 72

²³⁹ Tamtéž, folio 71 – 72.

²⁴⁰ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 51 – 52.

NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 199 – 200.

²⁴¹ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 71 – 72.

Mikuláš Rýdl se do žaloby vložil s velkým nasazením, snažil se shromáždit dostatek důkazů, které by Jáchyma z Kolovrat usvědčily. Na straně Mikuláše stál pražský purkrabí Jiří Vratislav z Mitrovic a další jejich přátelé.²⁴² Mezi ně patřil Adam II. z Hradce, nejvyšší purkrabí Českého království. Původně Jiří Vratislav působil ve službách pánů z Hradce, odkud se mu postupně podařilo dostat do skupiny přátel Adama II. z Hradce.²⁴³ Tito pánové se Jáchyma Novohradského snažili odsunout z politického života. Lidé se k Jáchymovi Novohradskému otočili zády, protože se obávali, že pokud mu budou pomáhat, upadli by v nemilost u Mikuláše Rýdla, Vratislava z Mitrovic, Adama II. z Hradce a dalších.

Do soudního procesu se zapojil švagr Mikuláše Jan Myllner z Milhauzu.²⁴⁴ Mikuláš ho požádal o pomoc během šetření spáchané vraždy. Jan Myllner působil od roku 1585 v české kanceláři jako sekretář a stal se asistentem místokancléře Kryštofa Želinského ze Sebusína. Společně pak získali v české kanceláři obrovský vliv, kterého dokázali využít ve vlastní prospěch. Za Janem často docházeli různí lidé a přátelé, aby se za ně přimluvil, například u zemských soudců, a tak se podílel na řadě soudních pří. V procesu zavraždění Davida Rýdl, byl přesvědčen o Jáchymově vině, že najal dva Italy, kteří si bratry popletli a místo Mikuláše zastřelili Davida.²⁴⁵

Jáchym k očištění svého dobrého jména potřeboval schopného obhájce. Na konci roku 1597 požádal císaře o přidělení prokurátora Václava z Kaliště. Císař na přání Jáchyma obeslal Václava z Kaliště a ještě další dva prokurátory a pověřil je zastupováním Jáchyma Novohradského ve vzniklé soudní pří. Pro Jáchyma určil tyto tři prokurátory Václava z Kaliště, Jáchyma z Těchnic a Jana Pacovský: „... *všemž nás za milostivé a brzké opatření ve vsi poníženosti prosí, i poněvadž se jemu tu nemalé nýbrž veliké věci potřeby dotýkati, protož vám všem třem milostivě poroučeti ráčíme, abyste se nadepsanému Joachimovi Novohradskému z Kolovrat tyto tak důležitý jakž dotčeno potřebě jako y kdy prve za prokurátory a přáteli ničem nevymlouvajíce ani zastírajíce proti náležitě zaplatiti propůjčili...*“ Císař všem třem poručil, aby Jáchymovi bez výmluv pomáhali v těžkých chvílích soudního řízení.²⁴⁶

²⁴² Tamtéž, folio 1 – 2, 8.

²⁴³ BŮŽEK, V. *Úvěrové podnikání nižší šlechty*. s. 49 – 76.

²⁴⁴ Jan Myllner z Milhauzu pocházel původně z německého šlechtického rodu. Mezi české rytířstvo se dostal roku 1593. Byl to velmi schopný diplomat, oblíbený u Rudolfa II. Svou politickou kariéru začal v České dvorské kanceláři již roku 1570. Podařilo se mu propracovat až na post císařského rady roku 1593.

HOŠEK, Pavel. *Cesta ke kořenům: Odkaz šlechtického rodu Milnerů z Milhausenu a jeho nositelé*. Brno, 2010. ISBN 978-80-7325-226-7. s. 15 – 32.

²⁴⁵ DOSTÁLOVÁ, Magda. Jan Myllner z Milhauzu: úředník rudolfinské doby. In: *Historie*. Brno, 1997. s. 117 – 225.

²⁴⁶ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 80.

Jenže Václav z Kaliště nebyl rozhodnutím císaře nadšen a obratem napsal císaři v poměrně dlouhém dopise, jak se situace jevila. Svůj postoj k procesu s Jáchymem Novohradským shrnul do šesti bodů. V každém tom bodě zdůvodňoval, proč pana Novohradského nemůže hájit. Václav z Kaliště by rád vyhověl císaři a také posloužil příteli, přesto odmítl: „... za všelijaké vůli a poroučení vaši císařské milosti, vždycky ve vší poddanosti, hlavu i kolena svá skláním, a ji žádných výkladů nečiním, ... rád bych posloužil, a pánu se vhod činil. Ale v rozepřích ted' nových, kteréž že ted' pánu nastaly a nastávají, se poručiti mi možné není.“²⁴⁷

Nejprve se omluvil, že si na tento případ netroufá kvůli špatnému zdraví. Za druhé napsal, že se do takto vážného zločinu nechce zaplétat, protože: „... shledán jest skutek provedeny v tomto království neslýchaný, Bohem y právy světskými zapovězený ...“. Dalším důvodem, proč odmítl obhajovat Jáchyma z Kolovrat, byla obava ze zneprátení si svého dávného přítele Jiřího Vratislava mladšího z Mitrovic. Jiří Vratislav byl vlivným mužem v Českém království a sám již Václavovi z Kaliště jednou v podobném případě pomohl.²⁴⁸ Myslím, že toto byla jedna z hlavních příčin, proč Jáchyma nechtěl zastupovat. Nechtěl si dělat zbytečné problémy, které by v takové situaci vyvstaly. Navíc by mohl přijít k pomluvám, které by poškodily jeho dobré jméno a pověst. Sám ovšem podotýkal, že proti Jáchymovi z Kolovrat nic nemá a žádnou vinu mu nedává: „... jeho milosti pána však, spravedlnosti, v tomto, ani v ničem jiném neodsuzuji, a na pána zlého nic neminic.“²⁴⁹ (viz příloha č. 7) Nakonec byli tímto úkolem pověřeni jen dva z nich, a to Jáchym z Těchnic a Jan Pacovský.

Na konci listopadu 1597 Mikuláš Rýdl také žádal Rudolfa II. o obhájce.²⁵⁰ Přál si, aby ho zastupovali prokurátoři Adam Linhard z Neyenperku a Václav Majrle ze Sobišku. Císař jeho prosbě vyhověl a navrhované prokurátory pověřil.²⁵¹

²⁴⁷Tamtéž, folio 65 – 66.

²⁴⁸Tamtéž, folio 65 – 66.

²⁴⁹Tamtéž, folio 65 – 66.

²⁵⁰ „... poctivý Mikuláš Rýdl z Neyenperku, že k té rozemři s urozeným Jáchymem Novohradským z Kolovrat purkrabí karlštejnský slyšena, prokurátory Adama Linharta z Neyenperku a Václava Majrle velmi pilně potřebuje a potřebovati bude... a týž prokurátoři nemáo lidských jiných při mají, a kdyby jich za tou příčinou užití nemohl že byste v nespravedlivosti své nemalého nebezpečensví obávati musil. Prosí J.C.M. v tom zamilostivé opatření. Jehož to poniženou prosbu J.M. v bedlivém svém uvážení mají. A protož statečnému Jiříkovi Vratislavovi z Mitrovic na Zalsí, purkrabí hradu pražského v to dekretem poručiti ráčí, aby on při auřadu nejvyššího purkrabí to skutečně nařídil, aby ty všechny a všelijaké rozepři, který dotřený Adam z Neyenperku a Václav Majrle ze Sobišku od lidí na tom soudu vedou a věsti mají bez viny jedné i druhé strany...“

NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 1 – 2, 8.

²⁵¹ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 1 – 2, 8.

Po celou dobu trvání soudu zahlcoval Jáchym císaře dopisy, kde ho prosil o pomoc při výslechu a zapsání nových svědků. Požadoval spravedlivé jednání a poskytnutí všech výpisů, které potřeboval ke své obhajobě. Do dopisu císaři napsal, že všichni lidé okolo dostali vše, co potřebovali či o co požádali, ale jemu se této služby nedostalo. Upozorňoval na to, že podle zemského zřízení nemůže být souzen bez svědků: „... *milostivě znáti ráčíte dybych žádných svědků číti nemohl, že bych také naplniti nemohl, poněvadž žádné také věci bez svědků a podle našeho českého zřízení zemského slyšen a souzen býti nemůže, a tak by ta věc konce vzíti nemohla, a za nevině v zlém domnění do své živnosti zůstávati musil ...*“

Jáchym byl přesvědčen o tom, že se všichni spikli proti němu, a proto se mu v procesu nedaří obhájit a sehnat potřebná svědectví: „... *moji zjevní nepřátelé rádi na mne nevinného tu kuklu nevině strčili, abych své nevinny nemohl odvésti a abych musel skrze samé zlé domnění lidem v zlém rozvolám pokřiku z domnělé viny, jako bych vinen byl...*“ Naproti tomu panu Mikuláši Rýdlovi se dostalo vše, co potřeboval.²⁵²

Nebyl spokojen ani s prací prokurátorů, které mu přidělil sám císař. Podle Jáchyma neplnili věci, jak měli. Proto žádal císaře, aby je odvolal a poskytl mu prokurátora, o kterého prosil již dříve, a to o Václava z Kaliště: „*Těž poniženě prosím, že ráčíte poručiti prokurátorům mým Joachymovi z Těchnic a Janovi Pacovskému, které jste mi ráčil k té věci naříditi, a po Václava z Kaliště mého prokurátora za kteréhož sem prosil, toho sprostiti, kterýmž sem hned několik setl, prve než se toho dotýkali dáti musel, abych podle náležitosti pilný byli, a v ničemž neobmeškávali.*“²⁵³

Prokurátoři byli velmi rozhořčeni a dotčeni, že si Jáchym Novohradský z Kolovrat na ně stěžoval. Takové jednání si od pána z Kolovrat nechtěli nechat líbit. S podanou stížností nesouhlasili a napsali císaři dne 7. listopadu 1597, že za nic nemohou. Podle nich se situace jevila zcela jinak, než ji vyložil pan z Kolovrat a jedinými ublíženými byli oni. Naopak tvrdili, že všechny Jáchymovy výpovědi ohledně případu vraždy Davida Rýdla svědomitě sepsali. Jáchymovo nařčení ze zanedbávání jejich povinností se v dopise snažili vyvrátit: „... *tím mi vinni nejsme ... za své věrné práce netoliko my mladí lidé, kdečí jsme k tomu nevinně přišli a přicházíme, že jsme panu za prokurátory dáni, a za naše práce, že se s tím potkáváme...*“ Jáchym z Těchnic a Jan Pacovský sdělili císaři, jak se k nim pan z Kolovrat

²⁵² „... *i další sobě některé výpisy k témuž odvodů nevinny mé od téhož ouřadů vypsati, ty jest mi vydati zapověděl, a posavad' jich také dostati nemohu ... každému výpisy od tůd bráti, svobodné jsou a ouřadní osoby se vydávati musejí a povinně mají, ale mě se všelijaké zjevné překážky, však Rydlovi všechny věci co sobě jen zamýšlí, je toho zřízení zemského v propůjčuje se beze všeho odporů vydávají ... jeho milosti císařské poniženě poddaně prosím, že to skutečně naříditi ráčíte, aby mi nadepsaný dvorští svědkové, bez dalších odkladu vedle vyměření a uznání soudu zemského dali.*“

NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 39 - 40.

²⁵³ Tamtéž, folio 39 - 40.

choval. Napsali o něm, že je svým jednáním ponižoval a ubližoval. Dokonce tvrdili, že je nutil klečat a s takovým pánem, že jen maří čas: „... Jeho milosti císařské milostivě poznati moci ráčíte, že týž pan Jáchym Novohradský z Kolovrat od nás jiného nic nevyhledává, než abychom u pána téměř každou hodinu klečeli a téměř jako pacholata ve škole memoriter se učili ...“²⁵⁴ Oba prokurátoři se rozčilovali zejména proto, že kdyby se nijak nebránili vůči Jáchymovým výtkám k jejich práci, tak by nejspíše přišli o klienty. Takové zprávy o jejich nepoctivosti by se rozkřikly a pošramotilo by jim to dobrou pověst.

Jáchymovi nepřátelé mu situaci znesnadňovali stále víc. Bránili mu v získání důkazů pro obhajobu tím, že mu nechtěli vydávat protokoly z úřadu pražského purkrabí a stále odmítali mu poskytnout zápisy o svědcích a jejich výpovědích. Líčil situaci, kdy dostal předvolání k zemskému soudu, aby vypověděl o vraždě Davida Rýdla. Svě výpovědi poslušně sepsal, přesto mu úředníci nechtěli vyhovět a zapsat jeho prohlášení.²⁵⁵

V dopise napsaném Jáchymem v prosinci 1597 žádal císaře, aby poručil zemským úřadům vydat všechna důležitá svědectví, která by mohl potřebovat, protože se mu nedařilo sehnat dostatek důkazů o jeho nevině. Domníval se, že Mikuláš Rýdl nabádal další pány a úředníky, aby vypovídali proti němu a podpořili tak jeho „vymyšlené“ obvinění. Žádal ho, aby dohlédl na práci úřadů, aby měl stejná práva jako ostatní a mohl se tak proti obviněním bránit.: „... poniženě poddaně prosím, že ráčíte té při komoře české naříditi a milostivě poručiti, aby mi byli výpisy někdejších osob z stavu panského a rytířského, které jsou na sebe udělati slavné a svaté paměti císaři pánu dvorů jeho císařské milosti nejmilejšímu a pánu mému nejmilostivějšímu pro přečinění svá, kteréžto přečinění jich jest jim z milosti královské na onen čas prominouti ráčil, neb mi toho nemala potřeba ukazuje proti Mikulášovi Rýdlovi, v té při před vlastní osobu jeho milosti císařské nejvyšší pány ouředníky soudce zemské a rady jeho milosti císařské poněvadž je mu Rýdlovi z komory české pod mých ouřadě což jest jen sobě vymyslíl a žadal proti mně nevinému všechny a všelijaké věci na samou žádost, patenty do všech zemí aby mu všichni svědomí proti mně, čeho by tak potřeboval vůbec vydávali, ...“ Císař již několikrát úředníkům poručil, aby Jáchymovi Novohradskému poskytli všechny

²⁵⁴ Tamtéž, folio 42 – 43.

²⁵⁵ „... a přes to poručení jeho císařské milosti skrze dekret se mi stalo, kterémuž se nechťic protiviti tak se poslušně zachoval, s odvody svými se hotovil, a při minulém soudu zemském hned při zasednutí se ohlásil a z toho se vyměřiti chtěl, ale některých svědků ode dvora jeho císařské milosti až posavad sem dostati nemohl a nemohu, nýbrž z tohož soudu zemskýho vyměření se stalo, že při ouřadu nejvyššího maršálka dvorů jeho císařské milosti zavedený a k deskám zemským podaný býti mají. Čehož též až posavad sem dojíti nemohl a nemohu.“
NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 73 – 74.

potřebné spisy. V únoru 1598 Rudolf II. vydal nařízení, ve kterém se přimlouval za Jáchyma, aby výpovědi od svědků byly zapisovány do desek zemských.²⁵⁶

Jáchym po císaři požadoval zapsání důležitých svědků. Byli to bratři od svatého Jakuba a jezuitů. Šlo o velmi důležité svědky, kteří měli být v době zavraždění Davida Rýdla poblíž místa činu. Ale vyskytla se další komplikace. Jeho svědci nemohli být v této záležitosti vyslyšeni, jelikož jim to zakázal papežský posel. Proto žádal císaře o pomoc: „*Nic méně taky jeho císařské milosti za to poníženež prosím že ráčíte provinciálové od svatého Jakuba aby s bratřími svými tolikož i kněz Marek z koleje Bratři jezuitů kteří při smrti týchž zločinců byly a souc ode mne k svědomí pohnáni i dohnáni takové svědomí my vydali poručiti ráčíte kterýž tak to když jim od jeho císařské milosti o tom poručeno bude to rádi vykonati chtějí. Sice bez poručení jeho císařské milosti pro posla papežského zakázání toho učiniti nesmějí včemž ve všem jest jeho císařské milosti k spravedlivému a zrušení opatření poručena činit.*”²⁵⁷ Jednalo se o výpovědi čtyř duchovních svědků, o které žádal: „*Tož se soudem zemským vyměření stalo, aby nejvyšší pán sudí království českého čtyři osoby duchovní totiž kněze Alejandra z Triestu Provinciala kněze Camilla Alberina Florentinského, kněze Tomáše z Žewy, též kněze Marka Antonia Fryolského, kazatele vlašského k tomu podle vyměření zřízení zemského, aby mi též svědomí dali čehož až posavad' neučinili*”²⁵⁸

Papežský vyslanec nebo také nuncius byl na dvůr Rudolfa II. vyslán, aby v Čechách pomohl při rekatolizaci za pomoci jezuitů a katolické šlechty. Hlavním cílem bylo nahradit nekatolíky v zemské správě. Své naděje papežský nuncius Speziani vkládal zejména do nejvyššího purkrabí Viléma z Rožmberka a nejvyššího hofmistra Jiřího Popela z Lobkovic. Jeho plán mu narušoval nekatolický místokancléř české kanceláře Kryštof Želinský ze Sebusína. Velmi vlivný muž v českém úřadě, který se těšil císařovy přízně.²⁵⁹ Jáchym Novohradský z Kolovrat se sám pokládal za katolíka, ale kvůli své nevýrazné zbožnosti, kdy nechodil ani do kostela, nebyl u nuncia v oblibě.²⁶⁰ To byl možná jeden z důvodů, proč zabraňoval Jáchymovým svědkům v podání výpovědi.

²⁵⁶ „*Jeho milosti římský císař, uherský a český král pán náš nejmilostivější poručiti k ouřadu soudu komorního království Českého urozený Joachim Novohradský z Kolovrat purkrabí karlštejnský některých svědectví židovských proti Mikulášovi Rýdlovi z Neuenperku k odvedení nevinny své potřebovati bude. ... poručiti k nadepsanému soudu komornímu pokud nahoře psaný Joachim Novohradský z Kolovrat jeho svědky židovské vésti a na ně nebo pro položení bráti chtěl, aby jemu od téhož ouřadu vydávání i také ty svědkové židovský zapisování byli.*“

NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 2.

²⁵⁷ Tamtéž, folio 71 - 72

²⁵⁸ Tamtéž, folio 71 - 72

²⁵⁹ BOROVIČKA, Jan. Pád Želinského. Obsazení nejvyšších zemských úřadů v Čechách v letech 1597 – 1599.

In: ČČH 28, 1922. s. 277 – 282.

²⁶⁰ Tamtéž, s. 286.

Mikuláš Rýdl přichází v roce 1598 s novým a ničím nepodloženým obviněním na Jáchyma Novohradského z Kolovrat, které situaci ještě přiostrřilo. Mikuláš Rýdl napsal na konci září toho roku dopis, kde žádal císaře o pomoc a ochranu před Jáchymem z Kolovrat. Na základě výpovědi dopadených zločinců se obával o vlastní život. Tvrdil, že Jáchym na něj vymýšlí další nástrahy, jak ho zprovodit ze světa: „... nýbrž o tom vím že toliko za mou smrt co kterouž všelijakýma prostředky žádné kořisti a peněz v tom nelitující čeká a jak by mne nevyjeveným způsobem jako i bratra mého na zapřenou z světa provoditi dáti a sobě tady z též rozepři pomoci mohl o to usilující, jakož pak to z vyznání těch dvou zločinců k totiž soujmenovaného bratra mého místo mne původem a oupladkem peněžní jeho zastřelili a zamordovali.“ Navíc si stěžoval, že po smrti bratra se musel postarat o vdovu a sirotky, což pro něj bylo nákladné. S pomocí přátel zajistil jejich ochranu a živobytí.²⁶¹ Proto prosil o císařovu záštitu a urychlení soudu.

Soudní řízení bylo několikrát přerušeno. Císař nechal svolat soud s nejvyššími úředníky a soudci, kde pře měla být vyřešena. Jáchym Novohradský se nedostavil. Podle Mikuláše se jen vymlouval: „*pan Jáchym Novohradský z Kolovrat k té rozepři a po poctivosti své státi chtěl, jest se skrze jakého si k tomu nezpůsobného člověka sedláka jehož pravil bejti poddaným svým dáti klásti za nemocného.*“ Mikuláš Rýdl žádal císaře, aby to pro jistotu prověřil, protože má podezření, že se pan Jáchym z Kolovrat chtěl pouze ze soudu vyvléct: „... *abyste jeho milosti císařská ráčili jisté osoby k němu vyslati a dáti tomu vyrozuměti jestli to tak že by nemocen bejti měl, a k též rozepři státi nemohl.*“ Na to bylo opravdu zjištěno, že Jáchym Novohradský nebyl zas tak těžce nemocný, aby se nemohl dostavit k soudu: „*tehdy jest se to patrně našlo a vyhledalo, že jest tak nemocen nebyl, a tak jest jeho milost císařská před stolicí královskou tak vzácnou a nejpřednější monarchy tohoto světa nejvyšší pány ouředníky soudce zemské jeho milosti císařské rady a ten slavný soud podvésti chtěl a podvedl.*“ Přesto císař soud znovu odložil.²⁶²

7.2.2.1. Dopis císaři

Na konci těchto sporů napsal Jáchym Novohradský z Kolovrat císaři dopis, kde si stěžoval, jak byl tím vším ponížen a uražen, když byl zbaven úředních funkcí. Stěžoval si na nespravedlivé obvinění z vraždy. Tímto psaním jakoby ukončil svou politickou kariéru a nadobro rezignoval. Jáchym Novohradský toho měl na srdci opravdu hodně, a tak napsal

²⁶¹ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 169 – 171.

²⁶² Tamtéž, folio 169 – 170.

dopis, který čítal dvanáct stran. Můžeme to považovat za Jáchymovu obhajobu, kde se snažil císaři vysvětlit, jak to tehdy bylo a nebylo. Díky podrobné zprávě, kterou Jáchym podal, si můžeme představit, jak podle něho tento proces probíhal.

Na začátku dopisu sepsal, proč se mu toto přihodilo. Domníval se, že si lidi zneprátelil během úřadování v české komoře. Když přijal prezidentský úřad, musel zde čelit mnohým spiknutím. A za to, že plnil své povinnosti čestně, ho stihl trest. Jáchym spekoval o tom, že pan Jiří Vratislav z Martinic společně s panem Vřesovcem a dalšími pomocníky tajně vymýšleli obvinění proti němu.²⁶³ Jáchym znal pana Vřesovce již z dřívější doby. Už tehdy mezi nimi došlo k sousedskému konfliktu, kde šlo o pozemkové spory.²⁶⁴

V dopise naříkal, jak ho Jiří Vratislav z Martinic velice pokořil, když ho jménem císaře pozval k sobě domů a z úřadu prezidenta české komory ho propustil. Pozvání Jiří naplánoval na dobu, kdy se tam sešlo veškeré panstvo, aby ho co nejvíce zostudil. Bylo mu nařízeno, aby už do komory nechodil: „*Jiří z Martinic litující pana Jiřího z Lobkovic jakožto tovaryše a přítele svého jest mě rozličnými způsoby ve všech věcech i při jeho císařské milosti vošklivě hyndrovali s Vřesovcem i jinými pomocníky svými tajně se vymstívali jiné na mě s rozličnými nářky štváli ... na mě se veliké protivenství tady učiniti jest mně sobě a do domu svého jménem jeho císařské milosti obeslal a mě ze zlosti posměšně potupně a ten den když se nejvíce panstva sjelo a půhonové vyhlašovány byly toliko aby mě jako bych se na jeho zlého dopustil z ouřadu prezidentského jménem jeho císařské milosti odpuštění dal a mě to oznámil, že jest o tom nařízeno abych více se na komoru nenacházel, že jest jinému poručena...*“²⁶⁵ Tuto funkci Jáchymovi odebrali a svěřili Štěpánovi ze Šternberka a pánům radům. Komora i kancelář dostala zákaz s panem Jáchymem z Kolovrat mluvit. Věci, které měl v kanceláři, tam musel nechat a byl vyhnán s prázdnýma rukama: „*... na zejtrí ráno když sem na komoru přijel a co by se tu dalo vyrozuměti chtěl teprve mě oznámeno bylo, že panu Štěpánovi ze Šternberka a panům radám spravovali prezidenství a komory poručeno jest ... a komora i kancelář i jiní služebníci se mnou nespravovali a jiných vlastních věcí tu na svém sem nechati a s holejma rukama se jako vyhnán a potupně odstrčen odtud odjiti musel.*“ Jelikož měl ještě klíče od komory, nechali strhnout a vyměnit staré zámky za nové. Jáchyma velmi urazilo takové chování.

Potom, co za ním přišli nejvyšší sudí Václav Berka společně s podkomořím Království českého Humprechtem Černínem a oznámili mu jménem jeho císařské milosti, aby se po

²⁶³ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 198.

²⁶⁴ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 46 – 47.

²⁶⁵ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 198.

dobu řízení zemského soudu zdržoval doma, byl vystaven posměchu lidí. Prosil císaře, aby se mu dostalo omluvy, jakožto věrnému a starému služebníkovu a aby nebyl předem úředníky a soudci obviňován bez vyslyšení na základě pouhých zpráv a domněnek.²⁶⁶

Ve svém dopise se císaři svěřil s pocity ohledně rozepře s Mikulášem Rýdlem a Jiřím Herštejnským, kteří na něho vznesli křivé obvinění z lichvy. Jeho nepřátelé vymysleli podlou věc a navedli pana Herštejnského, aby na něj podal nepravdivou suplikaci. Nakonec byl Herštejnský potrestán a musel ho odprosit. Mikuláš Rýdl pomluvu proti Jáchymovi publikoval a rozhlašoval mezi lidmi. Nakonec se přiznal, že si to celé vymyslel, ale žádného trestu mu nebylo vyměřeno. Od té chvíle se Jáchym větší spravedlnosti u soudu dovolat nemohl. Byl také nespokojen se špatným postupem zemského soudu, který prý nemá obdoby:²⁶⁷

Jáchyma velmi rozzlobilo, když Mikuláš Rýdl se svými spojenci vyslyšeli jeho přátele. Podrobili je útrpnému právu, svlékli je z šatů, některé šlehali, jiné natahovali na žebříku a pak je donutili vypovědět o Jáchymovi Novohradském. Teprve pak je odvedli na Pražský hrad k soudu, kde vypověděli naučené texty: „... *zničeho je před právem neobvinil ani k soudu k vyslyšení nepřistoupili, souditi jich nedali před právo nepostavili než hned je z šatů slici dali i metali ...*“ K Jáchymovi se doneslo od jeho přátel spoustu nemilých zpráv. Doktor, který se o Jáchyma staral, mu řekl, že ho nepřátelé naváděli proti němu. Jáchym pak byl předvolán k soudu, kde proběhlo slyšení jeho svědků, kteří vypovídali proti němu. A když ke své obhajobě požadoval výpovědi svědků, nedostalo se mu odpovědi, jako by úředníci na jeho volání neslyšeli.²⁶⁸ Ačkoli to vše poníženě psal císaři, žádné odpovědi se mu nedostalo.

Na chvíli se zablesklo na lepší časy, když dopadli vrahy, kteří vypověděli ještě před koncem výslechu, že Jáchym Novohradský z Kolovrat si je na zamordování Davida Rýdla nenajal, že s ním nikdy nemluvili a v jeho domě nebyli, a že je najal doktor Bazin: „... *když sou ti zločinci konce své brali tu sou mně předvším množstvím zjevně že ničím my vinen omylem dostatečně odvolali, že sem já jim na zamordování Davida Rýdla žádných peněz nedával, s nimi o tom nemluvil, mordovati neporoučel, v domě mém, že sou jak živi nebyli, a se mnou nic činiti neměli a ja že nijčím tím vinen nejsem než sám doktor Bazin...*“ Na základě toho Jáchym žádal o očištění jména ze spáchání vraždy. A upozorňoval na to, že pokud zločinci vypoví před smrtí o nevině obžalovaného, pak by měl být zproštěn viny. Ale u

²⁶⁶ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 198.

²⁶⁷ Tamtéž, folio 199.

²⁶⁸ Tamtéž, folio 199 – 200.

Jáchyma k tomu nedošlo.²⁶⁹ I přes všechny důkazy se musel obhajovat z vraždy Davida Rýdla a tak znovu a znovu psal císaři, že mu nebylo nic dokázáno, ba dokonce vrazi potvrdili, že Jáchyma z Kolovrat vůbec neznali.²⁷⁰

Když se Mikuláši Rýdlovi nezdařily jeho lsti, vymyslel další. Mikuláš se svými přáteli nechali uvrhnout do vězení Jáchymovy přátele doktora Eliáše, Žida Abrahama, kde je drželi jako dopadené zločince. Ve vězení byli mučeni a chtěli, aby vypovídali proti svému pánovi a příteli Jáchymovi. Abrahama dokonce mučili pálením svícemi. „*Opět jinou praktiku vymyslili a Abrahama žida, Eliáše doktora kteří mě v potyčkách mých posluhovali toliko nijakého Hans Floria A kristofera Lebeni krejčího sou beze všeho obvinění vyslyšení z samého pouhého vymyšleného zlostného domnění, do ukrutných těžkých vězení vehnati. Někteří rok některé mnoho neděl držeti jako ty předšlé bandity a zločince beze vši lítosti bezděčně na nich to míti chtěli aby na mě hrozné lotrovské věci mluvili. Abraham žida do košile slíci svíčky rozsvítiti dáti ...*“ Aby toho nebylo málo, tak podplatili jeho osobního písaře a přítele Floriána Verýna, který měl schraňovat všechny spisy a důkazy proti panu Rýdlovi a Herštejnskému. Floriána uplatili a Rýdl dostal do rukou Jáchymovy cenné důkazy.²⁷¹

Poslední kapkou celého sporu s Mikulášem Rýdlem bylo další vymyšlené obvinění, které se mezi lidmi rozkřiklo a poškodilo jeho dobré jméno. Tuto zprávu nechali publikovat a posílali i do zahraničí. Jednalo se o obvinění z krádeže korunovačních klenotů a dalších cenností z Karlštejna, kde stále působil jako jeho purkrabí. Na hrad byli ihned vysláni čtyři úředníci, kteří po ohledání hradu nemohli říct nic jiného, než že Jáchym Novohradský z Kolovrat se o Karlštejn staral pilně a poctivě a že nechal velkou část opravit, na což musel vynaložit vlastního úsilí i financí. Toto obvinění se tedy ukázalo jako nepravdivé a Jáchym byl ohledně Karlštejna rehabilitován.

Na konci dopisu žádal císaře, aby učinil zadostiučinění Mikulášovi Rýdlovi a Jiřímu Herjšejskému. Aby je přiměl k doznání, že všechny okolo naváděli proti Jáchymovi. Poslední řádky věnoval tomuto: „... *aby jeho císařské milosti všechny suplikace mé ráčil poručiti vyhledati a v ně bedlivě nahlídnuti a zprávy mých nepřátel milostivě ku paměti přivésti a Mikuláše Rýdla i Herštejnského i některé jiné osoby aby pravdivě oznámili kdo sem je na to navedli, proč a z kterých příčin, a co jim za to dali a dáti připovídali a proč je na mě štváli a jaké neslýchané nebývalé praktiky v tom užívali a ještě užívají a proč a z kterých*

²⁶⁹ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 200.

²⁷⁰ Tamtéž, folio 201.

²⁷¹ Tamtéž, folio 201 – 202.

příčin se tak neslýchané nade mnou vymstívati chtěli kdyby to na světlo vyšlo snad by jeho císařské milosti tak mnoho na tom jako mně záležeti mohlo. ²⁷²

Jak je vidět, Jáchym to opravdu neměl lehké. Podle toho všeho, co napsal do dopisu, ukazoval na svou nevinu. Ale téměř všichni stáli proti němu, a tak se mu nepodařilo uhájit svou čest. V období pěti let se na Jáchyma Novohradského nastřádal poměrně velký počet žalob.

Jestli Jáchym stál za vraždou Davida Rýdla či ne, nevíme. Ale jak bylo naznačeno výše, pravděpodobně v tom Mikuláš Rýdl nebyl sám. Mikuláš měl spojence, kteří pocházeli z řad vysokých úředníků (Adam z Hradce, Jiří Vratislav z Mitrovic a Jiří z Martinic) a příbuzný jako Jan Myllner z Milhauzu.

Je to opravdu zamotaný případ. Předpokládejme, že Jáchym byl opravdu vtáhnut do tohoto procesu, kde bylo cílem Jáchyma odstranit z jeho úřadu prezidenta české komory. Důvodem mohlo být jeho nekompromisní jednání při výkonu svého úřadu nebo se ostatní mohli domnívat, že ke svému úřadu si pomohl uplácením císaře v podobě obrovských sum, které byl ochoten Jáchym pro císaře obětovat. Samozřejmě Jáchym věděl, že se jeho investice vrátí v podobě majetků, ze kterých mohl těžit dál a v podstatě na tom ještě vydělal. Proto můžeme uvažovat, že za jeho raketovým vzestupem nebyla jenom dřina a poctivé činy. Faktem je, že vražda Davida Rýdla se opravdu stala a Mikuláš jako jeho bratr požadoval dopadení a potrestání viníka.

Dopadení Italové podali při výslechu dvě naprosto rozdílné výpovědi. Nejprve vypověděli, že si je najal Jáchym z Kolovrat, ale ve druhé výpovědi uvedli, že je zaplatil jakýsi doktor Bazin. Nyní můžeme jen spekulovat, jak to tehdy bylo.

Patrně cílené obvinění, které mělo Jáchyma zcela odsunout na okraj politického života, bylo nařčení z krádeže korunovačních klenotů. Stejně jako nařčení z lichvy se neprokázalo.

Tento spor nelze vyřešit, můžeme si akorát klást další otázky a vytvářet možné hypotézy. Jisté je, že všechny konflikty jsou spojeny s osobou Mikuláše Rýdla a jeho nařčení z lichvy a krádeže korunovačních klenotů se ukázalo jako falešné. To mě přivedlo na myšlenku, že Jáchym byl do celého procesu vtažen.

Jáchym Novohradský z Kolovrat se nedožil ukončení soudu ani ospravedlnění.²⁷³ Umřel 16. ledna roku 1600 v Praze. Pochován byl ve Staré Boleslavi v rodinné hrobce.²⁷⁴ Znovu se obrátím na Mikuláše Dačického, který o úmrtí Jáchyma Novohradského z Kolovrat

²⁷² NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 202 – 203.

²⁷³ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 52 – 53.

²⁷⁴ BORŮVKA, V. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. s. 25.

píše: „Umřel pan Joachym Novohradský z Kolovrat, pán letitý, jsa purkrabím karlštejnským etc., maje těžké soudy a nesnáze o nářky a zastřelení Davida Rydle s Mikulášem Rydlem, bratrem zastřeleného; což smrt přetrhla, a tejj Mikuláš Rydl ve škodách zůstal.“²⁷⁵ O pohřbu se zmiňuje Václav Březan ve své Historii Rožmberské: „V pondělí den sv. Antonína, tj. 17. dne měsíce ledna, mezi devátou a desátou hodinou na půl orloji večír na outery z světa tohoto vykročil Joachym Novohradský z Kolovrat na Buštěhradě a Mělníce, Jeho Milosti Císařské rada a purkrabě karlštejnský. V neděli Reminiscere (27. 2) do kostela jezuitského v Starém Městě pražském nesen a odtud v pondělí (28. 2.) ranním jitem k Staré Boleslavi do kostela sv. Václava dovezen a tam pochován.“²⁷⁶

Jeho manželka Anna Bezdrůžická zemřela již v roce 1590 a pochována byla také ve Staré Boleslavi v kostele sv. Václava. Dnes bychom jejich rodinnou hrobku nenalezli, protože čtyřicet let po Jáchymově smrti, v období třicetileté války, se klení hrobky propadlo. Důvodem byl požár, který založili Švédí, a hrobka Kolovratů shořela.²⁷⁷ Jáchymův syn Jan zdědil po smrti otce Košátky a půlku Buštěhradu. Podařilo se mu také získat do zástavy Mělník. Majetek po otci se snažil udržet a rozšířit. Získal také druhou půlku Buštěhradu, kterou vykoupil od Vladislava Bezdrůžického. Za manželku pojal Elišku Berkovou z Dubé. Jan Novohradský se účastnil bitvy na Bílé hoře. Úspěchů dosáhl také v bitvě u Lützen, kde stál po boku Valdštjena. V boji utrpěl zranění, kterému náhle podlehl a zemřel.²⁷⁸

7.3. Obhajoba

Na konci života, když už Jáchyma Novohradského nikdo neposlouchal, pokoušel se o apologii na svém paláci na Hradčanech. Chtěl se ospravedlnit zejména před císařem, proto mu neustále psal stížné a omluvné dopisy. Jáchym se ze všech sil snažil dokázat svou nevinu a k tomu mu psaní dopisů nestačilo. Musel použít něco, co by každý mohl vidět.²⁷⁹ Jáchym svou apologii ukryl mezi řádky mravoučných básní a do kreseb na fasádě paláce. Z renesanční výzdoby Jáchymova paláce se mnoho nedochovalo. V průběhu dob podlehl palác dalším

²⁷⁵ Mikuláš Dačický z Heslova. Paměti, 1591 – 1600. [online]. [cit. 10. 4. 2011]. URL: „<http://texty.citanka.cz/dacicky/pam13-3.html> „; REZEK, Antonín. *Paměti Mikuláše z Heslova*. Praha, 1878. s. 196.

²⁷⁶ BŘEZAN, Václav. *Životy posledních Rožmberků*, II. díl. Praha, 1985. s. 551.

²⁷⁷ ČAPEK, O. *Kolovratové Novohradští*. s. 45 – 53

²⁷⁸ Tamtéž, s. 219 – 222.

²⁷⁹ Tomuto tématu se věnují Vladislava Říhová a Zuzana Křenková ve studii *Fasáda jako obhajoba – Hradčanský palác Jáchyma Novohradského z Kolovrat*.

stavebním úpravám. Sgrafitová výzdoba byla objevena při restaurátorské práci v letech 1976 – 1977. Nejvíce se sgrafita dochovala na dvorní fasádě zadního domu.

Při restaurátorských pracích v roce 1977 objevili další výzdobu na východním křídle, části sgrafit zde lemovaly předešlý tvar arkádových oblouků. Nápis, který se nacházel na fasádě, byl napsán latinsky: „STVLTE QVID EST MVNDVS MORTS/ NISI CAVSA FVTVRA EN RVIT IN VITIIS. E/ N PERIT ILLES SVIS. MVNDVS TRANSIT ET C/ ONCVPISENTIA EIVS: QVI AVT FACIT VOL/ VNTATEM DEI. MANET IN AETERNVM: IO Z:“ Tento text přeložili restaurátoři jako: *Pošetilče, co jest svět smrt/ leč záležitost budoucí. Hle řídí se v říších/ hle zachází on svými (hříchy). Svět končí i/ žádostivost jeho, kdo však činí vůli/ Boží, zůstává na věky.*“ Vlevo od latinského textu se nacházela kresba ženy, která stála na zeměkouli a nesla jméno CONCVPISENTIA. V českém jazyce vyjadřuje tento výraz žádostivost, chtivost a lakomství.

Další texty na fasádách byly odryty jen částečně a podařilo se přečíst poslední dva řádky. Pravděpodobně se jednalo o mravoučné přísloví napsané v němčině: „*Besser in Dornen und Disteln baden als mit falschen Zungen sein beladen. (lepší je koupat se v trnech a bodlácích než být vláčen zlými jazyky.)*“ Takovýchto veršů se našlo více a mají stejný charakter: „*Distel und Dornen stehen sehr, Falsche Zungen noch viel mehr. (Trní a bodláky velmi píchají, falešné jazyky však ještě víc.)*“

Prostřednictvím veršů Jáchym Novohradský z Kolovrat poukazoval na pomluvy a lidi, kteří o něm šířili „nepravdivá“ obvinění. Z veršů vyplývá, že by radši byl trny pobodán, než aby se nechal vláčet falešnými obviněními, protože ty by způsobily větší rány než bodlák a trní. Svůj význam nepředstavovaly pouze nalezené nápisy, ale vyjadřovaly ho i namalované výjevy osob na fasádě domu. Jedním z těchto vyobrazení je již zmiňovaná postava ženy, která měla upozornit na zlé vlastnosti lidí, s kterými se Jáchym musel setkávat. Dále je to připoutaný pes ke sloupu, který vyjadřoval lásku a oddanost k pánovi. Tento obrázek pravděpodobně zosobňoval Jáchymovu věrnost k císaři Rudolfovi II.. Proto se mimo jiné na fasádě domu objevovaly císařské symboly dvouhlavého orla se štítkem a rakouským znakem na hrudi.

Celá výzdoba tvořila komplex obhajoby Jáchyma Novohradského a vyjadřovala jeho zoufalost a beznadějnost v počínání u soudu. Bohužel řada nápisů nemohla být zcela odkryta a tak se jejich význam nepodařilo vyluštit.²⁸⁰

²⁸⁰ ŘÍHOVÁ, Vladislava – KŘENKOVÁ, Zuzana. Fasáda jako obhajoba - hradčanský palác Jáchyma Novohradského z Kolovrat. In *Sgrafito 16. – 20. století. Výzkum a restaurování*. Pardubice, 2009. s. 49 – 60. ISBN 978-80-7395-228-0.

Přes všechny bolesti, které mu způsobili „zlí jazykové“, zůstal Jáchym věrný svému císaři. Bohužel osud mu na konci života moc nepřál a vše mu vzal. Byl zostuzen před celým královstvím. Nakonec mu zbyli jen ti nejbližší přátelé. Jáchym z Kolovrat, pán Košátecký, se dožil vysokého věku. Bylo mu 70 let, což byl na tu dobu úctyhodný věk. Zřejmě byl vysílen z táhnoucích a nekončících soudních pří, ke kterým se přidalo stáří a nemoc. Během své politické dráhy v české komoře a působení na Karlštejně učinil řadu záslužných věcí, které nám ho připomínají.

7.4. Podobné osudy dvou mužů

Jiří Popel z Lobkovic a Jáchym Novohradský z Kolovrat

Celý tento spor s Mikulášem Rýdlem, Jiřím Vratislavem z Martinic a Adamem z Hradce bral Jáchym jako trest za to, co postihlo pana Jiřího z Lobkovic, a přirovnal jeho osud ke svému.²⁸¹ Jáchym se totiž účastnil procesu vedeném proti Jiřímu z Lobkovic, který byl za vyvolané opoziční hnutí obviněn z protiprávního jednání.²⁸²

Jiří Popel z Lobkovic patřil mezi nejvýznamnější katolické představitele zemské správy. Už jako dvanáctiletý chlapec se stal pážetem na dvoře arciknížete Ferdinanda, kde jeho otec působil jako Ferdinandův rádce a důvěrník. Majetek získal až po smrti otce v roce 1569. Jiří Popel z Lobkovic se naučil být praktický a vypočítavý. Za manželku si vzal bohatou vdovu po Ladislavovi ze Šternberka, o deset let starší, paní Kateřinu rozenou Lokšanovou. Vzal si ji, i když byla protestantkou a on sám byl věrný katolík. Jiřímu se podařilo zbohatnout během velmi krátké chvíle. Stejně jako Jáchym Novohradský z Kolovrat byl jmenován císařským radou a komorníkem. V roce 1585 v únoru se stal nejvyšším hofmistrem království Českého.²⁸³

Situace v Českých zemích byla z náboženského hlediska vážná. Na dvoře Rudolfa III pobýval papežský nuncius, který byl do Českých zemí vyslán, aby usiloval o rekatolizaci Čech, zejména pak ve státní správě. Rekatolizačním snahám papežského nuncia v Českých

²⁸¹ NA Praha, SM, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 198.

²⁸² VOREL, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. Svazek VII. 1526 – 1618*. Praha – Litomyšl, 2005. s. 395 – 399. ISBN 80-7185-648-7.

²⁸³ *Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, díl XVI*. Praha, 1900. s. 224– 227.

zemích bránil fakt, že katolíků bylo málo.²⁸⁴ Hlavní překážkou byl tehdejší místokancléř Kryštof Želinský ze Sebusína.²⁸⁵

Ambiciózní Jiří z Lobkovic využil situace, kdy císař Rudolfa II. neobsadil úřad nejvyššího purkrabí po smrti Adama z Hradce v roce 1596, který nastoupil na místo Viléma z Rožmberka. Jiří chtěl tento úřad získat. Využil napjaté situace v zemském sněmu. Nechal vytvořit stížný spis, který kritizoval dosavadní vlažný postoj panovníka k obsazování úřadů.²⁸⁶ List adresovaný císaři obsahoval, stížnosti o neplnění slibů a povinností, jež měl vůči zemi. Spis se stížnostmi donesl na sněm Šebestián Vřesovec z Vřesovic, kterému byl podstrčen. Listina se stížnostmi se neobjevila náhodou, ale byl to plán bratrů Lobkoviců Ladislava a Jiřího. Ostatní úředníci o obsahu spisu nic nevěděli. Jiří Popel z Lobkovic rozhodl, že neuškodí tento spis přečíst. Ze spisu vyšlo najevo, že lidé nejsou spokojeni s císařovou vládou. Stavové stížnost nepodpořili, ale požadovali po císaři řádné prošetření spisu, a dokud císař nesplní své sliby, sněm nebude projednávat berně, které Rudolf II. potřeboval na obranu proti nebezpečným Turkům.²⁸⁷

Po městech se začaly šířit nové zprávy o spiknutí Jiřího z Lobkovic. Dokonce vznikly letáky, které hlásaly, že novým králem bude Jiří Popel z Lobkovic. Jiří Popel neznal meze a dál se vzpíral císaři. V únoru přišel za císařem královský prokurátor, který podal nové svědectví k procesu se záhadným spisem stížností. Ten řekl, že Ladislavovi pomáhal jeho bratr Jiří a že on nabádal a bouřil sněm proti císaři. Jiří z Lobkovic byl předvolán k soudu a císař oslovil několik pánů, aby poskytli výpověď proti němu: „*Vědětiť milostivě dávati ráčíme, že jest nás prosil statečný Jindřich z Písnice, radda a prokurátor náš v království českém, na místě a jménem naším, jakožto krále českého, abychom tobě listem naším oznámili ráčili, že tebe, jakž od něho spraven budeš, potřebuje proti urozenému Jiřímu z Lobkovic na Libochovicích, Chomutově a Mělnice ku při od nás před osobu naši, jakožto krále Českého, a nejvyšší úředníky a soudce zemské a raddy naše obeslané vedle jisté relací k úřadu soudu komorního království Českého k vedení a zapisování svědkův učiněné k svědomí.*“ Tato sdělení byla obeslána i dalším svědkům: Janovi nejstaršímu z Valdštejna, nejvyššímu komorníku království Českého; Adamovi z Hradce, císařskému radovi a komorníku, a nejvyššímu purkrabímu pražskému; Humprechtovi Černínovi, podkomořímu a hejtmanu

²⁸⁴ STLOUKAL, Karel. *Papežská politika a císařský dvůr pražský na předělu XVI. s XVII. věku*. Praha, 1925. s. 153 – 160.

²⁸⁵ BOROVIČKA, Jan. Pád Želinského. Obsazení nejvyšších zemských úřadů v Čechách v letech 1597 – 1599. In: *ČČH* 28, 1922. s. 277 – 304.

²⁸⁶ VOREL, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. Svazek VII. 1526 – 1618*. Praha – Litomyšl, 2005. s. 395 – 399. ISBN 80-7185-648-7.

²⁸⁷ *Sněmy české díl VIII*. s. 139-206.

hradu Pražského; Václavovi z Říčan, nejvyššímu sudímu dvorskému království Českého.²⁸⁸ Obžalobu proti Jiřímu sepisoval královský prokurátor Jindřich z Písnice, se kterou mu pomáhal president české komory Jáchym Novohradský.

Rudolf II. dal Jiřímu z Lobkovic ještě jednu šanci, že právní proces ukončí, pokud by se dostavil na Pražský hrad před komorní soud. Jiří nechtěl tuto podmínku přijmout, ale nakonec mu nezbylo než se vydat na milost a nemilost. Dne 31. března došel soud k závěru, že Jiří Popel z Lobkovic je vinen a tím byl odsouzen ke ztrátě cti, hrdla a majetku. Nakonec císař trest zmírnil a Jiří Popel byl vykázán ze svého paláce na hrad Ličkov, kde se stal císařovým zajatcem. Někdo z Lobkovicových nepřátel ještě podal na Jiřího obvinění, že chtěl utéct. Kvůli tomuto udání byl Jiří Popel dne 30. prosince roku 1594 převezen i s dcerami do Kladska. Dcera Eva Popelová se později snažila otce očistit, několikrát žádala císaře, ale nic nepomohlo.²⁸⁹

Jiří z Lobkovic se stal velmi bohatým a vlivným mužem na dvoře Rudolfa II., ale doplatil na své sobectví a ctižádost, které ho přivedly k brzkému konci. Důvěru, kterou v něm císař Rudolf II. měl, zradil a to se mu vymstilo. Jeho majetek, peníze a statky byly zabaveny ve prospěch císaře. Část majetku využil na turecké války a část spravoval Jáchym Novohradský.²⁹⁰ Jáchym byl dlouholetým nepřítelem Jiřího z Lobkovic. Podporoval císaře Rudolfa II., aby byl Jiří za své chování potrestán a všemožně mu v tom také pomáhal. Nepřátelství Jáchyma a Jiřího pocházelo z období, kdy se uvolnilo místo karlštejnského purkrabího v letech 1586 – 87 a oba dva se o místo ucházeli. Nakonec se karlštejnským purkrabím stal Jáchym. Od té doby mezi nimi panovala jakási rivalita. Do procesu s Jiřím se Jáchym aktivně zapojil a pomáhal císaři dokázat jeho vinu. To ještě netušil, že za chvíli bude se bude nacházet v podobné situaci. Jáchymovi se stejně jako Jiřímu podařilo velmi rychle zbohatnout a vyšplhat až k nejvyšším úřadům v zemi. Nakonec, jak jsme sami viděli, se jim to oběma vymstilo.

²⁸⁸ Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 – 1594, č. 185. [online]. [cit. 10. 4. 2011]. URL: „<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t018500.htm>“.

²⁸⁹ *Sněmy české díl VIII.* s. 125 – 130.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 139 – 206.

8. Závěr

Cílem mé práce bylo vypátrat co nejvíce údajů z Jáchymova života a odpovědět na otázky, které z toho vyplývají. Pokusila jsem se o interpretaci Jáchymových životních kroků a osudů. Při studiu literatury a pramenů jsme narazila na problém týkající se uvedené datace u některých členů rodu Kolovratů. Zejména mám na mysli práci Vlastimila Borůvky *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*, který často uvádí na první pohled mylné informace.²⁹¹ V některých částech se neshoduje ani s Ottovým slovníkem naučným.²⁹² Další nejasnosti jsem našla v Uměleckých památkách Čech týkající se paláce Novohradských. To je ale způsobené tím, že se o Jáchymovi dochovalo tak málo zpráv.

Většinu podstatných informací jsem čerpala ve Staré manipulaci, kde jsou uloženy dokumenty z komorního soudu, údaje o Novohradských z Kolovrat a zápisy z komory české. V komorním soudu se nacházejí informace o sporu Jáchyma Novohradského a Mikuláše Rýdla.²⁹³ Při studiu pramenů v české komoře jsem nebyla moc úspěšná.²⁹⁴ Třebaže se jedná o velmi rozsáhlý fond, většina údajů zde uložených se vztahuje k mladší době. Tudíž pro období Jáchymova úřadování v české komoře nemají význam. Proto jsem se musela zaměřit na zápisy sněmů českých, které vyšly ve stejnojmenné edici.²⁹⁵ Jinak tomu nebylo ani při hledání podkladů v archivních pramenech pro kapitolu o majetku. Ve velkostatku Karlštejn a velkostatku Mělník se nedochoval materiál, který by podával informace týkající se Jáchyma Novohradského z Kolovrat. Ve velkostatku Karlštejn bychom našli jen hospodářské účty z panství a nic o jeho historii.²⁹⁶

Z mého pohledu za zajímavý i přínosný považuji dopis, který Jáchym Novohradský napsal císaři téměř na konci svého života. Ve svém dvanáctistránkovém dopise se snažil císaři ukázat, jak to tehdy doopravdy bylo. Dále se dochoval velmi pěkně napsaný dopis Václava z Kaliště, ve kterém zdůvodňoval, proč nemohl Jáchyma Novohradského obhajovat (*viz příloha č. 7*). Myslím, že jsem objevila spoustu dokumentů ze soudního procesu, ale ty nám bohužel nedávají jasnou odpověď, kdo stál za vraždou Davida Rýdla. A tak můžeme pouze na základě těchto poznatků vytvářet určité hypotézy.

²⁹¹ BORŮVKA, Vlastimil. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. Praha, 1992.

²⁹² *Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XIV. díl*. Praha, 1899.

²⁹³ Národní archiv Praha, Komorní soud, inv.č. 37.

²⁹⁴ Národní archiv Praha, Stará manipulace, inv. č. 3167, sign. S49/1-6, karton č. 2161, 2162, 2163.

²⁹⁵ *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu: díl VIII. 1592 – 94*. Královský český zemský archiv 1917.

Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu: díl X. 1600 – 1604. Královský český zemský archiv 1917.

²⁹⁶ Státní oblastní archiv Praha. Velkostatek Karlštejn.

Státní ústřední archiv Praha. Inventář zámku Mělník M28/84.

Na Jáchyma Novohradského bylo vzneseno několik obvinění, která zapříčinila odchod z funkce prezidenta české komory. První obvinění z lichvy, se ukázalo jako nepravdivé. A obvinění z naplánování vraždy nebylo Jáchymovi dokázáno. V některých případech se zdá, že se jednalo o vykonstruovaný případ. Do jaké míry byl Jáchym do vraždy Davida Rýdla zapleten, není zcela jasné.

Nechci a ani nemůžu v této práci obhajovat Jáchyma Novohradského z Kolovrat. Když ale píšete tuto práci, přečtete si Jáchymův dopis císaři, kde říkal, že se proti němu všichni spikli a nikdo mu nevěřil, je snadné uvěřit tomu, že snad mohl být nevinný. Stal se tedy obětí dobře promyšleného plánu, jak ho odstranit z politického života a úplně jej znemožnit? Když si shrneme veškerá fakta, zjistíme, že první obvinění z lichvy bylo falešné. U dalšího obvinění také prošel s čistým štítem. Tehdy šlo o nařčení, že během úřadování na Karlštejně ukradl korunovační klenoty. Což se záhy ukázalo jako nepravdivé osočení. Zbývá jen obvinění z vraždy, kde nevíme, na čí straně byla pravda. Je divné, že od začátku a po celou dobu soudního procesu byl Jáchym jedinou podezřelou osobou. A od počátku stál proti Jáchymovi Mikuláš Rýdl sám. Jen v některých dokumentech vystupují v pozadí další osoby, kterými byli Adam z Hradce a Jiří Vratislav z Mitrovic. Soud zůstal otevřený i potom, co vrazi Davida Rýdla byli dopadeni. Pachatele vyslyšali dvakrát. Nejprve řekli, že si je najal pan Jáchym Novohradský z Kolovrat. Při druhém výslechu, kdy byli také podrobeni útrpnému právu, vypověděli, že Jáchyma z Kolovrat neznají a že je najal jakýsi doktor Bazin. Za takových okolností by každý vypověděl cokoliv. Z toho by pak vyplývalo, že Jáchym opravdu měl něco společného s vraždou Davida Rýdla a při tortuře donutili vrahy vypovědět, že s tím nic společného neměli a nikdy se s ním nesetkali.

Od tohoto soudního sporu uplynulo více než čtyřista let, takže je velmi obtížné posoudit všechny okolnosti. Jednou z možných hypotéz je, že Mikuláš Rýdl a jeho spojenci celý soudní proces naplánovali a namířili proti Jáchymovi. Důvodů, proč se rozhodli Jáchyma odstranit, mohlo být více. Jinou možností je, že Jáchym nebyl tak nevinný, jak zprvu vypadal. Z mého pohledu ale nejpravděpodobnější je, že se pánům nelíbil jeho raketový vzestup a získání úřadu prezidenta české komory, který nemusel získat zcela poctivou cestou. Jestli se ale Jáchym aktivně podílel na naplánování vraždy Davida Rýdla, nevíme. Sice Mikuláš Dačický píše, že Jáchym byl ve svém úřadě neúprosný, nikomu nic neodpustil, ale kdo ví, jestli takový opravdu byl. Možná měl pomyslný dvojí metr pro své přátele a ostatní lidi či nepřátele. Možná Mikuláš Rýdl věděl něco, co my nevíme. Například, že při úřadování v české komoře si také občas přilepšil. Což by vysvětlovalo, kde Jáchym vzal peníze na půjčky císaři.

Tato práce ukrývá mnoho otázek, na které nemáme odpověď. Cílem nebylo podat rozhodnutí ohledně nevyřešeného soudu, ale zjistit, co k němu mohlo vést a jak proces probíhal. Chtěla jsem přiblížit osud zapomenutého šlechtice. I když nebyl úplně odsouzen, lidé z jeho okolí se od něj odvrátili a jeho trest se dostavil v podobě společenského odsouzení a zostuzení. Nakonec umírá sám s výčitkami, že to je odplata za to, že tenkrát vypovídal proti Jiřímu Popelu z Lobkovic a pomohl císaři donutit Jiřího k odchodu. Kdyby byla taková kauza řešena dnes, pro Jáchyma by platila presumpce neviny, dokud by se nenašly důkazy, které by ukázaly jeho vinu. Případ Jáchyma Novohradského z Kolovrat je názorný příklad, jak to tehdy v politice chodilo.

9. Seznam použitých pramenů a literatury

Použité prameny:

Národní archiv Praha

Stará manipulace, inv.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103.

Stará manipulace, inv.č. 1590, sign. K 11 – 28, karton č. 1105.

Stará manipulace, inv. č. 3167, sign. S49/1-6, karton č. 2161, 2162, 2163.

Komorní soud, inv.č. 37.

Použitá literatura:

BERÁNEK, Karel. – BERÁNKOVÁ, Věra. Stará manipulace, *Inventář*. Národní archiv Praha. Praha, 1973.

BOROVÍČKA, Jan. Pád Želinského. Obsazení nejvyšších zemských úřadů v Čechách v letech 1597 – 1599. In: *ČCH 28*, 1922.

BORŮVKA, Vlastimil. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. Praha, 1992.

BŘEZAN, Václav. *Životy posledních Rožmberků*, II. díl. Praha, 1985.

BŮŽEK, Václav. *Úvěrové podnikání nižší šlechty v předbělohorských Čechách*. Praha, 1989. ISSN 0231-9136.

BŮŽEK, Václav a kol. *Věk urozených: Šlechta v českých zemích na prahu novověku*. Praha – Litomyšl, 2002. ISBN 80-7185-417-4.

ČAPEK, Otakar. Kolovratové Novohradští. In *Boleslavan. Vlastivědný sborník Mladoboleslavská a Benátska 9*. 1934/35.

ČORNEJ, Petr. Hrad mezi králem a stavy. In *Karlštejn a jeho význam v dějinách a kultuře*. Praha, 2010. ISBN 978-80-87104-75-0.

DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-33-8.

DVOŘÁKOVÁ, Vlasta, MENCLOVÁ, Dobroslava. *Karlštejn*. Praha, 1965.

DOSTÁLOVÁ, Magda. Jan Myllner z Milhauzu: úředník rudolfínské doby. In: *Historie*. Brno, 1997.

HANZAL, Josef. Hospodářské patrimoniální účty předbělohorského období. In *Sborník archivních prací* 16, 1966.

HELDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích. Od počátku státu po současnost*. Praha, 2007. ISBN 978-80-7106-906-5.

HOŠEK, Pavel. *Cesta ke kořenům: Odkaz šlechtického rodu Milnerů z Milhausenu a jeho nositelé*. Brno, 2010. ISBN 978-80-7325-226-7.

JANÁČEK, Josef. *Rudolf II. a jeho doba*, Praha - Litomyšl, 2003. ISBN 80-7185-611-8.

JANIŠOVÁ, Jana. Šlechtické spory o čest na raně novověké Moravě, In: *Prameny dějin moravských*, díl 14. Brno, 2007. ISBN 978-80-86488-47-9.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, díl 3. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-5.

LEDVINKA, Václav. *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách*. Praha, 1985. ISSN 0231-9136.

LEDVINKA, Václav – MRÁZ, Bohumír – VLNAS, Vít. *Pražské paláce: encyklopedický ilustrovaný přehled*. Praha, 1995. ISBN 80-85770-23-7.

MAŤA, Petr. *Svět české aristokracie 1500 – 1700*. Praha, 2004. ISBN 80-7106-312-6.

NOVOTNÁ, Markéta. Karlštejnská manská soustava. In *Karlštejn a jeho význam v dějinách a kultuře*. Praha, 2010. ISBN 978-80-87104-75-0.

Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XI. díl. Praha, 1897.

Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XIII. díl. Praha, 1898.

Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XIV. díl. Praha, 1899.

Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XVI. díl. Praha, 1900.

Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XVII. díl. Praha, 1901.

Ottův slovník naučný: Encyklopedie obecných vědomostí, XXII. díl. Praha, 1904.

PEŠÁK, Václav. Studie k dějinám královské české komory. In *Sborník archivu ministerstva vnitra*, Praha, 1933.

POCHE, Emanuel. *Prahou krok za krokem. Uměleckohistorický průvodce městem*. Praha – Litomyšl, 2001. ISBN 80-7185-373-9.

POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2*. Praha, 1978.

REZEK, Antonín. *Paměti Milukáše z Heslova*. Praha, 1878.

ŘÍHOVÁ, Vladislava – KŘENKOVÁ, Zuzana. Fasáda jako obhajoba - hradčanský palác Jáchyma Novohradského z Kolovrat. In *Sgrafito 16. – 20. Století. Výzkum a restaurování*. Univerzita Pardubice, 2009. ISBN 978-80-7395-228-0.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého díl VI.; Podbrdsko*. Praha, 1995. ISBN 80-85794-66-7.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého díl X.; Boleslavsko*. Praha, 1932.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království českého díl XV.; Kouřimsko, Vltavsko*. Praha, 1927.

Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu: díl VIII. 1592 – 94. Královský český zemský archiv 1917.

Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu: díl X. 1600 – 1604. Královský český zemský archiv 1917.

STLOUKAL, Karel. *Papežská politika a císařský dvůr pražský na přelomu XVI. A XVII. věku*. Praha, 1925.

VALENTA, Aleš. *Dějiny rodu Kinských*. České Budějovice, 2004. ISBN 80-86829-05-7.

VLČEK, Pavel. *Umělecké památky Prahy. Pražský hrad a Hradčany*. Praha, 2000. ISBN 80-200-0832-02.

VOLF, Miloslav. Dvorská komora a české finance před Bílou horou a po ní. In *Sborník archivních prací*, Praha, 1980.

VOREL, Petr. *Velké dějiny země Koruny české. Svazek VII. 1526 – 1618*. Praha – Litomyšl, 2005. ISBN 80-7185-648-7.

ŠTĚPÁNEK, Josef. *Velkostatek Karlštejn 1608 – 1945*. In *Velkostatek Karlštejn, Inventář*. Státní oblastní archiv Praha. Praha, 1962.

ŠTULC, Josef. Úvod In. *Karlštejn a jeho význam v dějinách a kultuře*, Praha, 2010. ISBN 978-80-87104-75-0.

ŠULC, Jaroslav a kol. *Košátky, Slivna a okolí: Od minulosti k dnešku*. Košátky, 1999.

Elektronické zdroje:

Mikuláš Dačický z Heslova. Paměti. [online]. [cit. 10. 4. 2011]. URL:

„<http://texty.citanka.cz/dacicky/pam13-3.html>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 3. [online]. [cit 10. 2. 2012)]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592/t000300.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 10. [online]. [cit 10. 2. 2012)]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592/t001000.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 22. [online]. [cit 10. 2. 2012)]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592/t002301.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 48. [online]. [cit 10. 2. 2012)]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t004800.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 63. [online]. [cit 10. 2. 2012)]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t006300.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 77. [online]. [cit 10. 2. 2012)]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t007700.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 146. [online]. [cit 10. 2. 2012)]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t014600.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 185. [online]. [cit. 10. 4. 2011]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t018500.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 204. [online]. [cit. 20. 5. 2011)]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t020400.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 205. [online]. [cit 20. 5. 2011)]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t020500.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 223. [online]. [cit 18. 5. 2011)]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t022300.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 312. [online]. [cit. 12. 2. 2012]. URL:

„<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t031200.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 334. [online]. [cit. 12. 2. 2012]. URL: „<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t033400.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1592 - 1594, č. 351. [online]. [cit. 12. 2. 2012]. URL: „<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1593-94/t035100.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1595 - 1599, č. 130. [online]. [cit. 12. 2. 2012)]. URL: „<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v090/1595/t013000.htm>“.

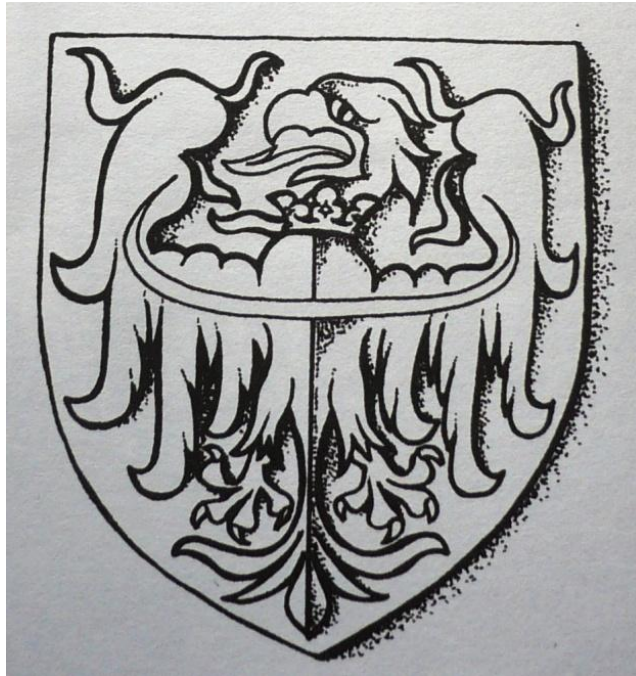
Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1595 - 1599, č. 390. [online]. [cit. 9. 4. 2011)]. URL: „<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v090/1598/t039000.htm>“.

Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1600 – 1604, č. 22. [online]. [cit. 18. 5. 2011]. URL: „<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v100/1600/t002200.htm>“.

10. Přílohy:

Příloha č. 1 - Základní erb pánů z Kolovrat

Převzato: BORŮVKA, Vlastimil. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. Praha, 1992. s. 2.

Příloha č. 2 - Erb pánů Novohradských z Kolovrat

Převzato: BORŮVKA, Vlastimil. *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*. Praha. 1992, s. 22.

Příloha č. 3

<i>Seznam dluhův královských, které stavové království Českého k zaplacení přijali; poznamenání co a kterým obyvatelům království Českého císařem zaplaceno bylo, mnoholi věřitelům berníky ze sbírky zemské vyplaceno a co ještě k doplacení věřitelům pozůstává. (31. května 1592)</i>			
Summa všech dluhův, které JJMti páni stavové království Českého na místě JMCské obyvatelom podle hlavní podepsané listy neb poznamenání k zaplacení k sobě přijíti ráčili, byla:	884 648 kop míšeňských	10 grošů	0 dukátů
A mimo ty dluhy ráčili sou JJMti páni stavové ještě také na místě JMCské etc. k zaplacení k sobě přijati:	57 571 km	25 g.	5 d.
A jakž pak v těch letech až posavad některým městům a některým rukojmím a jiným osobám jejich jistoty obnoviti a někteří zadržall ourokové i s škodami k hlavním summám se přiraziti museli, tak sou se také takoví dluhové při- většili, co se jim tak k zaplacení zůstávalo	3 504 km	55 g.	5 d.
A tak učiní summa summarum všech od JJMti pánův stavův přijatých dluhův, jmenovitě vše míšeňské	945 724 km	31 g.	3 d.
Nota: Co se dotejče dluhův JMti nejvyššího pana purkiabí pražského, též někdy pana Albrechta Bryknara a pana Václava Bechyně, které také do listy položeny sou, ty až posavad na pořádném oučtu a dalším rozeznání zůstávají, a protož ti dluhové do listy toliko položeni a do summy pojati nejsou.			
Na to jest zaplaceno skrze JMCskou, a co se JMCské zase navrátiti má, podle příležitioho poznamenání cum lit. A:	38 299 km	8 g.	0 d.
A skrze nejvyšší pány berníky v království Českém z sbírky zemské, ut litera B:	293 307 km	1 g.	4 d.
Summa všeho, což, jakž dotčeno, zaplaceno jest, učiní spolu	331 606 km	9 g.	4 d.
Srazíc tu summu z napřed psaných	945 766 km	31 g.	3 d.
tak zůstává ještě k zaplacení již dotčené summy, ut litera C:	614 117 km	21 g.	6 d.

<i>Poznámání, co skrze JMCskou věřitelům v království Českém obývajícím k zaplacení té summy, kderou JJMtí páni stavové na místě JMCské k zaplacení k sobě přijíti ráčili, zaplaceno jest, a protož JMCské zase navrátiti se má, totiž:</i>			
Panu Jaroslavovi Smiřickému	1 172 km	0 g.	0 d.
Pánům hrabatům z Turnu	8 571 km	25 g.	5 d.
P. Hendrychovi Khurepachovi	300 km	30 g.	5 d.
P. Alšovi Berkovi	4 000 km	0 g.	0 d.
Bratřím Fictumům	4 300 km	0 g.	0 d.
Svitkovským	400 km	0 g.	0 d.
Pechancům	140 km	0 g.	0 d.
Albrechtovi Pětipeskému	782 km	42 g.	0 d.
Mikulášovi Střelovi	601 km	10 g.	1 d.
Janovi Murplošovi	456 km	0 g.	0 d.
Jiříkovi z Násilí	2 000 km	0 g.	0 d.
Kryštofovi Turkysovi	200 km	0 g.	0 d.
Tomášovi Karlovi	100 km	0 g.	0 d.
Dědicům po někdy Kašparovi Krámerovi	1 056 km	45 g.	4 d.
Mikulášovi Bryknarovi	2 000 km	0 g.	0 d.
Jaroslavovi z Vřesovic	300 km	0 g.	0 d.
Kašparovi Albrechtovi	644 km	24 g.	0 d.
Třem osobám v Kadani	100 km	0 g.	0 d.
Věřitelům JiMtí císařové	586 km	43 g.	6 d.
Menšímu městu Pražskému	700 km	0 g.	0 d.
Městu Plzni	126 km	26 g.	0 d.
Městu Klatov	54 km	0 g.	0 d.
Městu Chrudimi	500 km	0 g.	0 d.
Městu Táboru	107 km	0 g.	0 d.
Městu Poličce	200 km	0 g.	0 d.
Dědicům po někdy Bohuslavivi Nemošickém	1 050 km	0 g.	0 d.
Městu Kolínu nad Labem	2 850 km	0 g.	0 d.
Městu Kostelci	5 000 km	0 g.	0 d.
Summa těch napřed psaných skrze JMCskou zaplacených dluhův	38 299 km	8 g.	0 d.

Převzato: Digitální knihovna. Sněmy české. Rok 1593 - 1594, č. 22. [online]. [cit 10. 2.

2012)]. URL: „<http://www.psp.cz/eknih/snemy/v080/1592/t002301.htm>“.

Příloha č. 4. – Podoba Karlštejna v 16. století

Převzato: DVOŘÁKOVÁ, Vlasta, MENCLOVÁ, Dobroslava. *Karlštejn*. Praha, 1965. s. 211.

Příloha č. 5 – Košátecký zámek

Převzato: ŠULC, Jaroslav a kol. *Košátky, Slivna a okolí: Od minulosti k dnešku*. Košátky, 1999. s. 45.

Příloha č. 6 – Průčelí kapitulního dům čp. 62 a 63 (Palác Jáchyma Novohradského)

Převzato: VLČEK, Pavel. *Umělecké památky Prahy. Pražský hrad a Hradčany*. Praha, 2000. s. 270. ISBN 80-200-0832-02.

Příloha č. 7 - Dopis císaři od prokurátora Václava z Kaliště, ve kterém odmítá hájit Jáchyma Novohradského. Převzato: Stará manipulace, ivn.č. 1590, sign. K 11 – 1, karton č. 1103, folio 65 - 66.

Svatýšimonský neyue pycno žemierši. Tímšty Gysajši, Beršty, Gostyc
 Bratisl. Para Para nely romilostny vyssi. Drospisť
 du n. daz zellajši nasy Gysajšty milosty Gosty, štyže gogoni noy.
 myssyjo Para bary bny bralobny Gosty, gost ni ozanoro, zu
 nasy Gysajšty milosty, wily a poručený gost, abyž gogoni Paru,
 Placu v. v. a. j. n. m. Novohradskému z. v. o. r. r. a. t. i. Paru širgtra,
 bi. k. a. r. e. p. r. a. t. i. n. r. o. z. o. p. t. y. k. i. s. k. o. Paru zastavag, za gyt,
 do se g. p. a. r. u. l. y. n. e. l. y. Paru radca a p. r. o. z. o. p. t. y. k. i. s. k. o. g. o. o. d. s. Paru
 milosty.
 G. n. y. m. i. l. o. s. t. n. y. s. i. Gysajši, v. a. r. s. s. e. l. i. t. y.
 wily a poručený nasy Gysajšty milosty, w. d. y. z. b. y. n. o. s. s. i. o. d. d. a. r. o.
 u. s. i. k. l. a. r. u. z. k. o. l. n. a. s. r. a. k. l. a. r. a. n. a. a. g. y. z. i. a. d. n. y. s. w. l. a. d. u. n. o.
 .. z. i. a. n. a. n. i. d. a. t. a. k. i. o. t. o. n. z. i. v. a. k. i. n. z. u. s. s. i. n. y. m. t. a. k. y. z. p. o. s. t. s. y. n.
 a. i. s. u. d. y. n. s. y. n. o. d. d. a. r. y. n. a. z. i. t. y. n. y. d. y. z. b. y. n. o. s. s. i. o. d. d. a. r. y.
 a. d. e. l. e. t. a. t. o. s. o. s. e. k. t. o. b. y. t. n. a. l. i. z. y. n. a. z. i. t. y. d. o. p. a. u. p. i. s. t. n. a. z. i. a. d. n. o. s. e.
 w. l. a. d. a. t. y.
 G. n. y. m. i. l. o. s. t. n. y. s. i. Gysajši, v. a. r. s. s. e. l. i. t. y.
 w. r. a. t. n. w. i. z. y. n. o. s. s. i. a. n. n. y. n. a. l. i. z. y. t. y. r. a. d. b. y. t. s. p. l. a. u. z. i. l. a. Paru
 se w. j. e. d. w. i. r. e. l. C. a. l. e. n. z. o. z. o. p. t. y. k. i. s. k. o. n. o. v. y. s. k. o. r. i. z. i. s. Paru
 n. a. p. a. l. y. a. n. a. p. a. r. a. g. s. i. o. p. o. s. t. y. g. y. t. n. i. n. o. z. y. w. i. z. y. p. r. o. t. o.
Druho, z. i. p. o. z. u. m. e. n. t. a. r. e. g. o. d. e. t. f. a. k. t. i. a. n. e. l. i. k. e. k. o. r. y. z. y. p. r. o. n. e. d. p. a. t. e. k. a. n. d. l. o.
 b. i. z. d. r. a. n. i. s. r. o. z. o. d. o. s. t. i. w. i. r. e. t. n. o. z. y. s. t. o. u. n. o. t. r. a. u. s. t. a. n. s. p. r. o. z. y. z. o. d. l. i. z. y.
 r. o. z. o. p. t. y. k. i. s. k. o. n. o. v. y. s. k. o. r. i. z. i. s. n. o. v. y. g. e. n. a. n. a. l. e. d. y. z. y. a. n. o. z. o. s. t. e.
 t. y. g. o. s. t. e. g. y. z. o. n. e. n. y. z. e. g. e. s. t. y. z. i. s. t. a. n. e. o. t. o. o. p. i. s. o. d. i. e. o. p. i. s. t. a. l. i. b. y.
 o. d. y. n. a. k. a. o. p. o. t. y. k. a. n. e. d. i. t. n. a. s. s. y. Gysajšty milosty Para p. r. o. b. i. r. a. t. o.
 n. a. n. a. n. e. s. t. i. s. a. b. r. u. z. y. p. r. o. t. o. s. t. o. r. b. u. d. s. y. Gysajšty milosty, n. i. s. t. y. z. e. s. o.
 s. t. e. d. z. a. s. t. a. n. a. t. a. n. o. d. w. o. s. y. n. a. t. s. t. o. u. z. a. y. o. r. a. n. a. n. a. n.

Druho, z. i. n. a. p. a. r. a. g. Paru d. a. i. d. o. n. e. i. z. d. r. a. n. y. w. y. z. n. a. n. i. s. y. z. M. o. r. d. y. n. y. e. r. G. e. o. r.
 g. e. o. a. f. o. z. y. s. t. o. r. p. o. p. a. r. u. s. z. d. n. o. s. t. a. s. r. e. d. b. y. z. k. o. r. y. z. i. t. y. w. y. z. n. a. n. i.
 p. o. r. u. m. a. t. y. n. e. d. d. a. r. y. z. y. o. p. i. s. t. y. z. l. o. z. i. z. y. z. y. s. t. e. d. a. z. g. o. s. t. d. i. t. y. k. o. p. r. o. z. o. d. e. n.
 k. r. o. z. y. n. o. s. t. o. u. b. r. a. l. o. m. p. r. e. n. s. p. y. s. a. r. y. B. e. z. i. n. y. v. p. r. a. n. y. d. n. o. s. t. y. z. y. n. e.
 z. a. p. o. w. i. d. u. z. y. z. a. t. m. a. l. o. n. a. t. z. t. r. y. z. o. n. a. t. n. e. s. l. i. z. y. t. y. v. a. p. r. o. d. n. i. d. o. n. e.

11 Doce: A gjo dyaduknost dži, nudi zadno, nihaj nomafo.
Ejt: Wubry gde klad, ju gšoni par z koloniat, rajil gšt nte spjzine
nuto gš zajet, dr Parca Dvijem Wraflarom mladšim z Metro,
viz, furgbraben hradi krajškos. A par Dvijem Wra-
flar, gšt da waj muž dviy spitol, w spjzinaif, ja w godne švoro te,
to gšodno) nru w kad daf, froy spjzinali w spjzno dovro ni žiril a
rad žiru, tak žu noman spjziny, proti ničnu stat, gšo fuzbofi
wštu dovat, a an tak me se ntrast.

Ejt: vto se wubry fšy fšy žuby par rajil, ištj z oginye mazny,
ni čidni nro w toto spjzinaif, w rozogji a davičy se w ydat, žu
noman, yak dalko to wta fšarict, by š nrolo: a fšad by se tak dofa,
lo, proti čomu byš tak nrolo stat nrolo, do aby ni nrolo.
A wrotagani čmna dovro, čmna dovro, čmna dovro, čmna dovro,
by žlaučy mliemio: čmna dovro, čmna dovro, čmna dovro,
(fšy par duf wšaroy) ožičarwat, fšy žubi nrolo. Wšoni para
wšar, dšarodl nrofi, wšoni, ani w nrojom giru wod fšy žigij, a na
para žšo niz nroinj.

Fati: ju narus gloriča dšarodny, čmna dšarodny gšm dšarodny gšy,
fšaril, tofo nihaj od wšy gšy fšy nrolo, ani dšarodny dšar.
nrolo nrolo wšar, dšar dšar a wšar dšar wšar, od
dšar dšar, proti fšy wšar nrolo, dšar dšar dšar dšar, a gšy gšy,
zo nrojom dšar dšar gšm, ju wšar dšar dšar, dšar dšar
na šob dšar, a gšy dšar dšar gšm, nrolo dšar.

Dšar: ju Wšoni par, wšar dšar dšar, rajil gšt nrolo a dšar dšar na
fšy dšar dšar dšar dšar za gšm par dšar dšar dšar dšar dšar
"dšar, nrolo, nru gšt par wšar dšar dšar, dšar dšar, nrolo
dšar: do proti par dšar nrolo dšar, gšm nrolo a gšy nrolo.
dšar wšar dšar: a ju fšy dšar dšar dšar dšar par nrolo.
Wšar ni to par, dšar dšar dšar gšm, ju by nrolo fšy dšar dšar
"t, rajil dšar) fšy nrolo, dšar dšar dšar dšar dšar dšar, na
šob za gšm, dšar dšar dšar dšar nrolo.

A gšy nrolo fšy fšy dšar dšar, wšar dšar nrolo wšar dšar dšar dšar,

11. Resume

The aim of my work was to discover as much data from Joachim's life as possible and answer questions resulting from that. Unfortunately there is not as much literature as we would wish for. Although there are not many preserved archival sources, I tried to interpret the steps of Joachim's life and fate.

Several charges, that caused his departure from the Czech Chamber of Commerce, were raised against him. However, some of the allegations were false and the charge of planning the murder was not also proved. He died before the end of the trial.

More than four hundred years have passed since this litigation so it is very difficult to assess all the circumstances. But it is certain that Joachim was not as innocent as firstly appeared. It seems that he gained the position of the president of the Czech chamber dishonestly and that was probably the reason why noblemen decided to remove him. The lawsuit remained opened even after David Rýdl's killers had been captured. The offenders were interrogated twice. At first they testified that they had been hired by the nobleman Joachim Novohradský z Kolovrat but during the second interrogation when they were subjected to martyr law they testified that they did not know Joachim of Kolovrat and that they had been hired by a Dr. Bazin. This fact then implies that Joachim really knew anything about the murder of David Rýdl and that the killers were forced to testify that he – Joachim had nothing to do with the murder.

I haven't found any answers for many questions which appeared in my work. However, the aim was not to solve the lawsuit but to explore and find what might have lead to it and how the trial was going. Although he was not completely convicted, some people turned away from him and his punishment was in the form of social condemnation and humiliation. Eventually he died alone and with a reproof that it is a retribution for his testifying against George Popel of Lobkovicz. If such a case was solved today, the presumption of innocence would apply to Joachim until the retrieval proving his guilt. The case of Joachim Novohradský Kolovrat is an illustrative example of politics at this time.